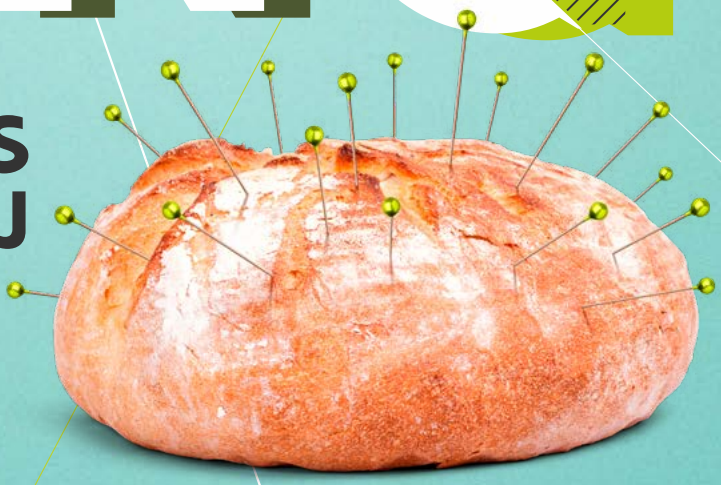
officiële taal:unie spelling

Vlaanderen
verbeelding werkt

SPELLING

DE REGELS OP EEN RIJ



SPEL(D/T)BROOD?

DEPARTEMENT
**KANSELARIJ &
BUITENLANDSE ZAKEN**

TAALTELEFOON

Inhoud

VOORAF 4

BASISBEGRIPPEN IN VERBAND MET SPELLING 6

BASISPRINCIPES VAN DE NEDERLANDSE SPELLING 7

KLINKERS 8

enkel of dubbel, accenttekens

MEDEKLINKERS 11

gelijkvormigheid, enkel of dubbel

WERKWOORDSPELLING 14

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN 18

bezitsvormen, meervouden, verkleinwoorden

HOOFDLETTERS 22

TUSSENLETTERS 32

tussen-*n*, tussen-*s*

AANEENSCHRIJVEN 35

aaneen, spatie, koppelteken, trema, apostrof

AANEENSCHRIJVEN VAN ENGELSE WOORDEN 52

AFKORTINGEN 58

echte afkortingen, symbolen, initiaalwoorden, letterwoorden, verkortingen

AFBREKING VAN WOORDEN 61

Vooraf

Deze brochure biedt u een systematisch overzicht van de regels van de Nederlandse spelling. U kunt het overzicht als naslagwerk en als leermiddel gebruiken. De brochure is zo opgesteld dat u de opeenvolgende regels gemakkelijk kunt onthouden en de interne samenhang van de Nederlandse spelling vlot kunt herkennen. Zo kunt u oordeelkundig beslissen als u een woord niet in de woordenboeken vindt of als u twijfelt aan de spellingcontrole op uw computer.

WIE LEGT DE SPELLING VAN HET NEDERLANDS VAST?

De officiële spelling zoals die in het Groene Boekje en op *Woordenlijst.org* te vinden is, wordt vastgesteld door het Comité van Ministers van de Taalunie. De Nederlandse Taalunie is de beleidsorganisatie waarin Nederland, België en Suriname samenwerken op het gebied van de Nederlandse taal en letteren. De inhoudelijke samenstelling van het Groene Boekje en *Woordenlijst.org* is in handen van de Commissie Spelling, die daarvoor samenwerkt met het Instituut voor de Nederlandse Taal (INT).

WIE MOET SPELLEN VOLGENS HET GROENE BOEKJE?

De spelling volgens het Groene Boekje is verplicht voor de overheid en het onderwijs in België en Nederland. Als u niet tot die doelgroepen behoort, kunt u in principe spellen zoals u wilt. In de praktijk kiezen de meeste mensen ervoor om de officiële spelling te volgen.

HOE VAAK IS DE SPELLING VAN HET NEDERLANDS DE LAATSTE TIJD HERVORMD?

Sinds de Tweede Wereldoorlog is de spelling van het Nederlands drie keer hervormd: in 1946-1947, in 1954 en in 1995. Bij de hervorming in 1995 is de dubbelspelling van bastaardwoorden afgeschaft (*produkt/product*), is de schrijfwijze van de tussenklanken *-e-* en *-en-* in samenstellingen anders beregeld en zijn de regels voor het gebruik van diakritische tekens (trema, koppelteken, apostrof en accenten) aangepast.

Bij de hervorming van 1995 werd ook besloten dat er om de tien jaar een nieuwe editie van het Groene Boekje moet verschijnen, zodat het betrouwbaar en actueel blijft. In 2005 en 2015 is er een geactualiseerde editie van het Groene Boekje verschenen.

In de editie van 2005 werden alleen aanvullingen en verfijningen doorgevoerd. Die hadden hoofdzakelijk betrekking op woorden en onderdelen van de spelling waarvoor nog geen regels bestonden of waarvoor de spellingregels onduidelijk of inconsequent waren gebleken. Om het Groene Boekje toegankelijker te maken, werd ook de tekst van de *Leidraad* met het overzicht van de spellingregels helemaal herschreven.

WAT ZIJN DE VERSCHILLEN TUSSEN HET GROENE BOEKJE VAN 2005 EN DAT VAN 2015?

Er is in 2015 niets veranderd aan de spellingregels en de spelling van de individuele woorden. U kunt dus in principe zonder problemen het Groene Boekje van 2005 blijven gebruiken.

Het nieuwe Groene Boekje is meer dan de editie van 2005 toegespitst op de specifieke spellingvragen die taalgebruikers hebben. Het bevat met 51.000 trefwoorden de helft minder woorden dan de vorige editie, maar de selectie van de trefwoorden is beter afgestemd op wat de afgelopen jaren het meest werd opgezocht in de onlineversie. Ongeveer 10.000 trefwoorden stonden niet in de vorige editie. Het gaat om nieuwe woorden en moeilijk te spellen woorden die niet voor de editie van 2005 waren geselecteerd. Door de betere selectie is de kans groter dat u het woord dat u opzoekt, inderdaad vindt.

WAT IS HET ONDERSCHEID TUSSEN HET GROENE BOEKJE EN DE WEBSITE *WOORDENLIJST.ORG*?

Woorden die niet vaak gebruikt worden én geen spellingprobleem opleveren, zijn niet opgenomen in de papieren editie. Het volledige trefwoordenbestand van de Woordenlijst Nederlandse Taal is te raadplegen in de onlineversie *Woordenlijst.org*. Die bevat ruim 180.000 trefwoorden, zo'n 70.000 meer dan het Groene Boekje van 2005. *Woordenlijst.org* biedt ook meer informatie over onder andere de afbreking, de verbuiging en de vervoeging van woorden.

WANNEER VERSCHIJNT DE VOLGENDE EDITIE VAN HET GROENE BOEKJE EN *WOORDENLIJST.ORG*?

De edities van het Groene Boekje en *Woordenlijst.org* zijn niet langer gekoppeld aan een actualisering om de tien jaar. Zo zal de onlineversie *Woordenlijst.org* voortaan veel vaker geactualiseerd worden. Nieuwe woorden én woorden die vaak spellingproblemen opleveren, zullen tussentijds toegevoegd worden.

WAAR IS DE OFFICIËLE SPELLING TE VINDEN?

De papieren versie, het Groene Boekje, is verkrijgbaar in de boekhandel. Op de website Woordenlijst.org kunt u de volledige Woordenlijst Nederlandse Taal en de bijbehorende *Leidraad* gratis raadplegen. Daarnaast kunt u voor de spelling ook altijd terecht in woordenboeken, taaladviesboeken en andere taalproducten die het keurmerk *Officiële spelling Taalunie* dragen. Als ze zoals deze brochure het spellingkeurmerk dragen, hebt u de garantie dat ze de officiële spelling volgen.

WAAR KAN IK SPELLING-ADVIES KRIJGEN?

Online: spellingkwesties en andere taalvragen kunt u aan een taaladviseur voorleggen via het vraagformulier op de website van de Taaltelefoon (taaltelefoon.be) of de taaladviessite van de Taalunie (taaladvies.net). U kunt ook mailen naar taaltelefoon@vlaanderen.be. Uw vraag wordt binnen vijf werkdagen beantwoord. Vragen stellen kan ook via Facebook en Twitter.

Telefonisch: spellingvragen en andere taalvragen kunt u stellen via de Taaltelefoon. Die is elke werkdag rechtstreeks bereikbaar van 9 tot 12 uur en op schoolwoensdagen ook van 14 tot 16 uur op het nummer 078 15 20 25. Uw vraag wordt meestal meteen beantwoord.

WAAR IS MEER ACHTERGRONDINFORMATIE TE VINDEN?

Meer uitleg over de actualisering van de spelling en andere achtergrondinformatie vindt u op taalunieversum.org/spelling. U krijgt er onder meer een overzicht van de hulpmiddelen die u kunt gebruiken als u de officiële spelling toepast, zoals naslagwerken en spellingcheckers.

In deze brochure zijn de officiële regels van het Nederlands toegepast, zoals in het Groene Boekje en op *Woordenlijst.org*. De brochure draagt het keurmerk *Officiële spelling Taalunie.* Dat betekent dat ze conform de officieel geldende spelling is samengesteld. Meer informatie over het keurmerk is te vinden op de website van de Nederlandse Taalunie.

Basisbegrippen in verband met spelling

Hieronder staan de belangrijkste taalkundige begrippen die nodig zijn om de spellingregels van het Nederlands te kunnen begrijpen.

KLANKEN EN LETTERGREPEN

KLINKERS zijn de klanken die gespeld worden met de lettertekens *a, e, i, o* en *u,* en de combinaties daarvan die geen tweeklank vormen. Ook de *y* is een klinker als die de klank /i/ weergeeft. Een klinker is kort in *bal, bel, bil, bol, bul.* Een klinker is lang in *baan, been, biet, boon, buur, boek, beul.*

TWEEKLANKEN zijn de klanken die gespeld worden met de lettertekens *au* en *ou (saus, kous), ei* en *ij (leiden, lijden*), en *ui (tuin).* Ook de klanken die met de lettertekens *ai (bonsai), oi (ahoi), aai (maai), ooi (mooi)* en *oei (groei)* gespeld worden, beschouwen we als tweeklanken. De klanken die met de lettertekens *eeuw (leeuw), ieuw (nieuw)* en *uw (ruw)* gespeld worden, zijn ook tweeklanken, maar we beschouwen de *w* in de praktijk als een aparte medeklinker.

MEDEKLINKERS zijn de klanken die gespeld worden met de lettertekens *b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x* en *z,* en combinaties daarvan, zoals *ch, ng, sj* en *th.* Ook de *y* is een medeklinker als die de klank /j/ weergeeft.

LETTERGREPEN zijn de klankgroepen die we onderscheiden als we een woord scanderend uitspreken (*keu•ken•ta•fel, ge•slo•ten).* Een lettergreep is open als die op een lange klinker of een tweeklank eindigt (*ka•ter, keu•ze, lij•den*), en gesloten als die op een medeklinker eindigt (*kat•ten, kip•pen, kus•ten*). Korte klinkers komen in inheemse woorden alleen voor in gesloten lettergrepen (*bal, bal•len*). Lange klinkers en tweeklanken komen voor in open en gesloten lettergrepen (*baan, ba•nen, keus, keu•ze, tuin, tui•nen*).

WOORDVORMEN

EEN SAMENSTELLING is een woord dat bestaat uit twee **delen** die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel = keuken* en *tafel*; *geletruidrager = gele trui* en *drager*). Een samenstelling kan zelf ook weer het linker- of rechterdeel van een nieuwe samenstelling zijn (*keukentafelgesprek, designkeukentafel*). De woorden waarmee een samenstelling wordt gevormd, zijn de grondwoorden van de samenstelling.

EEN AFLEIDING is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Het **grondwoord** is het deel van de afleiding dat ook als afzonderlijk woord bestaat (*schuld*). De **voor- en achtervoegsels** zijn de delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

VERVOEGING is de vormverandering die nodig is om een werkwoord in een zin te laten passen. We doen dat voornamelijk door aan het grondwoord, de **stam van het werkwoord**, een **uitgang** toe te voegen (bijvoorbeeld in de zin 'Zij wandelden gisteren in het park' voegen we aan de stam *wandel* van het werkwoord *wandelen* de uitgang *-den* toe).

VERBUIGING is de vormverandering die nodig is om een zelfstandig naamwoord (*tafel/tafels*), een voornaamwoord (*ons/onze*), een bijvoeglijk naamwoord (*groot/grote*) en soms ook een bijwoord (*vaak/vaker*) bij andere woorden te laten passen. We doen dat door aan het **grondwoord** een **uitgang** toe te voegen.

EEN ONGELEED WOORD is een woord waarin geen enkele samenstelling, afleiding of vormverandering door een uitgang te onderscheiden is (*tafel, hygiëne, ladder, snel, wandel*).

EEN SAMENKOPPELING is een combinatie van twee of meer woorden die samen een vaste eenheid vormen. Die eenheid wordt in de spelling aangegeven met koppeltekens (*een kruidje-roer-me-niet*).

EEN WOORDGROEP is een opeenvolging van woorden die bij elkaar horen, maar niet samen één woord vormen (*een heel mooi boek; een gele motorhelm =* een motorhelm die geel is).

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN

EEN SOORTNAAM is een woord waarmee we verwijzen naar personen, dieren, zaken of andere begrippen door de soort te noemen waartoe een bepaald individu of exemplaar behoort. De meeste soortnamen kunnen voorafgegaan worden door het onbepaald lidwoord *een* (*een mens, tafel, rechtbank, hond*).

EEN EIGENNAAM is de officiële naam waarmee we verwijzen naar iets unieks, bijvoorbeeld een persoon, plaats, instelling, merk of historische gebeurtenis (*Hugo Claus, Amsterdam, Raad van State, Coca-Cola, Tweede Wereldoorlog*).

AFKORTINGEN

EEN ECHTE AFKORTING is een verkorte vorm die wordt uitgesproken zoals het woord of de groep woorden waarvoor de afkorting voluit staat (bijvoorbeeld *d.w.z.* voor *dat wil zeggen*).

EEN SYMBOOL is een genormeerde notatie van een wetenschappelijk begrip, een eenheid, een grootheid of een valuta (bijvoorbeeld *km* voor *kilometer*, l voor *liter*, € voor *euro*). Symbolen worden uitgesproken als de woorden waarvoor ze staan.

EEN INITIAALWOORD is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en letter voor letter wordt uitgesproken (bijvoorbeeld *pc* /peesee/ voor *personal computer*, *EU* /eeuu/ voor *Europese Unie*).

EEN LETTERWOORD is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en als een gewoon woord wordt uitgesproken (bijvoorbeeld *aids* /eets/ voor *acquired immune deficiency syndrome*).

EEN VERKORTING is een verkorte vorm die uit een of meer (delen van) lettergrepen is samengesteld (bijvoorbeeld *hifi* voor *high fidelity*, *info* voor *informatie*). Verkortingen worden als gewone woorden uitgesproken.

Basisprincipes van de Nederlandse spelling

De spelling van het Nederlands is gebaseerd op het basisprincipe van de standaarduitspraak, dat ingeperkt wordt door twee nevenprincipes: gelijkvormigheid en etymologie.

1 **STANDAARDUITSPRAAK: Woorden worden gespeld volgens de klanken die in de standaarduitspraak te horen zijn.** Als er meer dan één standaarduitspraak is, is er meestal maar één spelling. In een aantal gevallen is er een vormvariant die ook in de spelling wordt uitgedrukt.

- *aap, auto* (/autoo/, /ootoo/), *tram* (/tram/, /trem/), *trap*
- **met een vormvariant:** *eind/einde, giraf/giraffe, mais/maïs, opgaaf/opgave, program/programma, spellingprobleem/spellingsprobleem*

2 **GELIJKVORMIGHEID: Woorden en woorddelen worden zo veel mogelijk op dezelfde manier gespeld.**

- niet *bloet* maar *bloed* (zoals *bloeden*), niet *hep* maar *heb* (zoals *hebben*), *de loucheste speler* (zoals *louche*), *onmiddellijk* (*on+middel+lijk*, zoals *middelbaar*)
- *breedte* (zoals *diepte*), *fietsster* (zoals *arbeidster*), *hij wordt* (zoals *hij werkt*), *leidraad* (zoals *leiband*), *rijdier* (zoals *rijbewijs*), *slaapplek* (zoals *slaapzak* en *werkplek*), *twee bordeauxs* (zoals *cadeaus*)

3 **ETYMOLOGIE: Veel woorden worden nog helemaal of gedeeltelijk volgens hun oorsprong gespeld.** De spelling gaat dan terug op de vroegere uitspraak of op de spelling in de taal van herkomst. Voor de woorden waarvoor dit nevenprincipe geldt, zijn er in veel gevallen geen sluitende regels.

- *gauw* naast *gouw*, *leiden* naast *lijden*
- *ambt, erwt, logisch, thans*
- *choqueren* naast *shockeren, bordeaux, louche*
- *baby, computer, jazz, leasen*
- *glühwein, überhaupt*
- *ångström, señor*

Op de volgende pagina's staan de regels voor de spelling van de klinkers en de medeklinkers. Daarin wordt beschreven hoe we de bovenstaande principes toepassen en wanneer we van een bepaald principe afwijken.

Klinkers

		zie vanaf nummer
Enkele of dubbele klinker	*baas - bazen, café - cafeetje, ski - skietje, oliën, categorieën*	**4**
Gebruik van accenttekens	*café, maître d'hôtel, blèren, één, dóén*	**15**

ENKELE OF DUBBELE KLINKER

Bij de spelling van de klinkers speelt het verschil tussen korte en lange klinkers en tussen open en gesloten lettergrepen een rol. Een klinker is kort in *bal, bel, bil, bol* en *bul*. Een klinker is lang in *baan, been, biet, boon, buur, beul* en *boek*. Lettergrepen zijn open als ze op een lange klinker of een tweeklank eindigen (*ka•ter, keu•ze, lij•den*). Lettergrepen zijn gesloten als ze op een medeklinker eindigen (*kat•ten, kip•pen, kus•ten*). Korte klinkers komen alleen voor in gesloten lettergrepen (*bal, bal•len*). Lange klinkers en tweeklanken komen voor in open en gesloten lettergrepen (*baan, ba•nen, keus, keu•ze, tuin, tui•nen*).

4 **HOOFDREGEL 1: Schrijf de lange klinkers /aa/, /ee/, /oo/ en /uu/ dubbel in een gesloten lettergreep en enkel in een open lettergreep.** Op deze regel zijn uitzonderingen. Vooral leenwoorden worden vaak nog gespeld zoals in de taal van oorsprong, bijvoorbeeld *shampoo, zoo, shampooën.*

dubbele klinker
baas, geel, koor, stuur; boos•aardig, geel•achtig, wreed•aard

enkele klinker
sta, zo, cru; ba•zen, verge•len, bo•ze, stu•ren; ho•vaardig

5 **UITZONDERING 1: Schrijf de lange klinker /ee/ dubbel aan het einde van woorden, in samenstellingen en afleidingen met die woorden, en in verbogen vormen van die woorden.** Op deze regel zijn uitzonderingen. Vooral leenwoorden worden vaak nog gespeld zoals in de taal van oorsprong, bijvoorbeeld *in spe, per se.*

coryfee - coryfeeën; *Heverlee - Heverleese* (zoals in *Heverlees*); *twee - tweede, tweedracht, tweeling, tweetjes, tweeën; zee - zeevis, overzeese* (zoals in *overzees*)

6 **UITZONDERING 2: Schrijf de lange klinker /ee/ dubbel in leenwoorden die in het Nederlands een vorm op *-eeën* of *-eeër* hebben en geen grondwoord op /ee/ hebben.**

Europeeër (zoals in *Europees*), *farizeeën - farizeeër* (zoals in *farizees*), *Pyreneeën* (zoals in *Pyrenees*)

7 **MAAR: Schrijf de lange klinker /ee/ met een enkel teken in de verbogen vorm op *-ese(r)* en in afleidingen op *-isch* en *-isme* van leenwoorden die geen grondwoord op /ee/ hebben.**

- **in verbogen vormen op *-ese(r)*:** *Europese, Europeser, farizese, Pyrenese*
- **in afleidingen op *-isch* of *-isme*:** *farizeïsch, farizeïsme*

8 **UITZONDERING 3: Schrijf de lange klinker /oo/ altijd dubbel vóór de medeklinker *ch*.**

goo•chelaar, loo•chenen

9 **UITZONDERING 4: Schrijf de lange klinker /uu/ altijd enkel vóór de medeklinker *w*.**

afschuw - afschuwelijk, schaduw - schaduwen

10 **UITZONDERING 5: Schrijf het klinkerteken dubbel in verkleinwoorden op *-tje* als het grondwoord eindigt op een lange klinker die met één klinkerteken wordt geschreven.**
De *é* verliest daarbij het accent.

aloë - aloëetje, auto - autootje, café - cafeetje, demo - demootje, facsimile - facsimileetje, oma - omaatje, paraplu - parapluutje, ufo - ufootje

11 **HOOFDREGEL 2: Schrijf de lange klinker /ie/ als *-ie-* in een gesloten lettergreep, in een beklemtoonde open lettergreep en aan het einde van een woord.**
Op deze regel zijn veel uitzonderingen.
De /ie/ van het achtervoegsel *-isch* wordt altijd als *-i-* gespeld, bijvoorbeeld *diplomatisch, tragische*. Ook woorden die aan een andere taal ontleend zijn, worden vaak nog gespeld zoals in de taal van oorsprong, bijvoorbeeld *bami, juli, liter, oxide, ski, souvenir, taxi.*

- **in een gesloten lettergreep:** *fabriek, fiets, lief, muziek, niet*
- **in een beklemtoonde open lettergreep:** *gie•ter, spie•gel*
- **aan het einde van een woord:** *bacterie, drie, jullie, knie, olie, parochie, visie*

12 **HOOFDREGEL 3: Schrijf de lange klinker /ie/ als *-i-* in een open lettergreep die geen hoofdklemtoon heeft.**

absurdi•teit, fabri•cage, fi•guur, gi•taar, identi•fi•ceren, mi•li•eu, muzi•kaal, parochi•aan, vi•si•onair

13 **Schrijf *-ieë-* in afleidingen, verbogen en vervoegde vormen van grondwoorden op *-ie* als de *-ie* in de verlengde vorm beklemtoond is. Schrijf *-ië-* als de *-ie* in de verlengde vorm onbeklemtoond is.**

klemtoon op /ie/
categorieën, ceremonieën, fantasieën, knieën, theorieën

geen klemtoon op /ie/
bacteriën, ceremoniën, evangeliën, magiër, neuriën, neuriënd, oliën, poriën

14 **Schrijf de eind-*i* als *-ie-* in verkleinvormen, vóór het achtervoegsel *-ster* en in bepaalde werkwoordsvormen.**

- **in verkleinvormen:** *bikini - bikinietje, kiwi - kiwietje, ski - skietje, taxi - taxietje*
- **vóór het achtervoegsel *-ster*:** *ski - skiester*
- **in werkwoordsvormen:** *ski - hij skiet, skiede, heeft geskied; taxi - het vliegtuig taxiet, taxiede, heeft getaxied*

GEBRUIK VAN ACCENTTEKENS

Accenttekens zijn de extra tekens die op klinkers worden geschreven om de uitspraak of klemtoon aan te geven. De uitspraaktekens zijn het accent aigu (´), het accent grave (`) en het accent circonflexe (^). Uitspraaktekens worden voornamelijk op de klinker *e* geschreven in woorden van Franse oorsprong, maar soms ook in Nederlandse woorden om de juiste uitspraak aan te geven. Het klemtoonteken is het accent aigu (´). Een klemtoonteken geeft aan dat een woord met een sterke nadruk moet worden uitgesproken.

15 **Schrijf in Franse leenwoorden alleen uitspraaktekens als ze nodig zijn voor de uitspraak in het Nederlands.**
Het uitspraakteken blijft ook staan op het Franse voorzetsel *à*.

zonder uitspraakteken
assemblee, bohemien, condoleance, controle, dedain, depot, diner, hotel, invitee (vr.), *matinee, prostituee* (vr.), *ragout*

met uitspraakteken
- **é, è en ê:** *ampère, café, comité, crêpe, enquête, etagère, defilé, invité* (m.), *première, procedé, prostitué* (m.), *saté, scène, tête-à-tête*
- **à:** *twee à drie, à propos, à volonté*

16 **MAAR: Behoud alle uitspraaktekens in woorden en woordgroepen die nog echt als Frans worden aangevoeld.**
Als zulke woorden en woordgroepen volgens de Franse spellingregels een facultatief accent circonflexe op een *i* of een *u* hebben, behouden we dat accent circonflexe in het Nederlands.

- **é en à:** *belle époque, dégénéré* (m.)/ *dégénérée* (vr.), *déjà vu, délégué* (m.)/ *déléguée* (vr.), *spécialité*
- **î en û:** *boîte, coûte que coûte, crème brûlée, crème fraîche, croûte, flûte, fraîcheur, gîte, goûter, maître, maître d'hôtel, maîtresse, s'il vous plaît*

17 **Behoud in Franse woorden een uitspraakteken op een hoofdletter als dat technisch mogelijk is.**

- *À propos, je tante vroeg of ik je oude racket wilde meenemen.*
- *Paul Éluard is het pseudoniem van Eugène Émile Paul Grindel.*

18 **Schrijf in een beperkt aantal Nederlandse woorden een uitspraakteken op de *e* om de juiste uitspraak aan te geven.** Het uitspraakteken ´ op de *e* staat voor /ee/; het uitspraakteken ` op de *e* staat voor /è/ zoals in *crème*.

- **é:** *hé*
- **è:** *hè, bèta, blèren, blèten*

19 **Schrijf in het telwoord *een* uitspraaktekens als het in een gegeven context ook als lidwoord gelezen kan worden.** Schrijf alleen uitspraaktekens als ze nodig zijn om een verkeerde lezing te voorkomen.

met uitspraaktekens

- *Hij heeft nog één rekening te betalen.* (naast: *Hij heeft nog een rekening te betalen.)*
- *Hij heeft zich aan meer dan één overtreding schuldig gemaakt.* (naast: *Hij heeft zich aan meer dan een overtreding schuldig gemaakt, het is een misdrijf.)*

zonder uitspraaktekens

een en ander, eenentwintig, eengezinswoning, eenmaal, eenmeifeest, een of meer, een-op-eenrelatie, een van de beste films

20 **Gebruik het klemtoonteken (´) op klinkertekens om een woord of woorddeel sterk te benadrukken.** Schrijf klemtoontekens op de eerste twee letters als u een klinker of tweeklank met twee of meer letters wilt beklemtonen. Bij de *ij* vervalt het klemtoonteken op de *j* meestal door technische beperkingen.

- *Dat is dé oplossing.*
- *'Dóén', zou ik zeggen.*
- *Niet úítdoen, áándoen!*
- *Het was er íjskoud!*
- *Die dikke witte laag, dat was geen snééuw, maar hágel!*

21 **Gebruik het klemtoonteken (´) op klinkertekens om een woord in een bepaalde context met de juiste klemtoon te lezen.** Schrijf alleen klemtoontekens als ze nodig zijn om een verkeerde lezing te voorkomen.

- *We zullen met deze machine nooit méér adressen kunnen afdrukken.* (naast: *We zullen met deze machine nooit meer adressen kunnen afdrukken.*)
- *Er ligt een boek vóór jou.* (naast: *Er ligt een boek voor jou.*)
- *Ik schreef dat pleidooi vóór de verkiezingen.* (naast: *Ik schreef dat pleidooi voor de verkiezingen.*)

22 **Schrijf geen klemtoonteken op een hoofdletter.**

Iédereen is aanwezig.

Medeklinkers

		zie vanaf nummer
Gelijkvormigheid in de spelling	*boord - boorden, roos - rozen, stoven - stoofde*	**23**
Enkele of dubbele medeklinker	*balen, ballen, leeuweriken*	**31**

GELIJKVORMIGHEID IN DE SPELLING

Met gelijkvormigheid wordt bedoeld dat woorden en woorddelen zo veel mogelijk op dezelfde manier gespeld worden. Zo schrijven we *bloed* (zoals *bloeden*) en niet *bloet*, *heb* (zoals *hebben*) en niet *hep*, *de grootte* (zoals *de breedte* en *de diepte)* en *schaatsster* (zoals *werkster*).

23 **HOOFDREGEL 1: Schrijf de stemloze medeklinkers /p/, /t/ en /ch/ aan het einde van een woord of lettergreep als *b, d* en g als die bij verlenging van het woord stemhebbend als /b/, /d/ en /g/ worden uitgesproken.** Schrijf ook aan het einde van de stam van een werkwoord *b*, *d* en *g* als we in de infinitief /b/, /d/ en /g/ horen. De stam van een werkwoord is de vorm die we horen als we de infinitief uitspreken en daarbij de uitgang *-en* (soms *-n*) weglaten, bijvoorbeeld /heb/, /verbrand/ en /lig/.

- **aan het einde van een woord:** *boord* (zoals *boorden*), *brug* (zoals *bruggen*), *krab* (zoals *krabben*)
- **aan het einde van een lettergreep:** *webadres* (zoals *webben*), *hardvochtig* (zoals *harde*), *aanwezigheid* (zoals *aanwezigen*)
- **aan het einde van de stam van een werkwoord:** *ik heb, je hebt* (zoals *hebben*), *ik lig, ze ligt* (zoals *liggen*), *ik verbrand, u verbrandt* (zoals *verbranden*), *getobd* (zoals *tobben*), *gezegd* (zoals *zeggen*)
- **uitzonderingen:** *bijdehand - bijdehante, boud - boute* (naast *boude*), *Brabant - Brabander*

24 **MAAR: Schrijf de stemloze medeklinkers /f/ en /s/ aan het einde van een woord of lettergreep altijd als *f* en *s*, ook als ze bij verlenging van het woord stemhebbend als /v/ en /z/ worden uitgesproken.** Schrijf ook aan het einde van de stam van een werkwoord *f* en *s* als we in de infinitief /v/ en /z/ horen. De stam van een werkwoord is de vorm die we horen als we de infinitief uitspreken en daarbij de uitgang *-en* (soms *-n*) weglaten, bijvoorbeeld /stoov/ en /vərhuiz/.
In letterwoorden, verkortingen en uitheemse woorden kan wel een *v* of een *z* aan het einde van een woord komen (*pilav, sicav, jazz, quiz*).

- **aan het einde van een woord:** *raaf* (niet *raav*, maar wel *raven*), *roos* (niet *rooz*, maar wel *rozen*)
- **aan het einde van een lettergreep:** *werfbezoek* (niet *wervbezoek*, maar wel *werven*), *haasachtig* (niet *haazachtig*, maar wel *hazen*)
- **aan het einde van de stam van een werkwoord:** *stoofde, gestoofd* (niet *stoovde, gestoovd,* maar wel *stoven*); *verhuisde, verhuisd* (niet *verhuizde, verhuizd*, maar wel *verhuizen*)

25 **HOOFDREGEL 2: Behoud de dubbele medeklinker in samenstellingen en afleidingen als de eindmedeklinker van het linkerdeel dezelfde is als de beginmedeklinker van het rechterdeel.** Dat is ook het geval bij samenstellingen die een tussenletter krijgen.

- **in samenstellingen:** *geweld•daad* (zoals *gruwel•daad*), *net•tarief* (zoals *net•abonnement*), *pols•stok* (zoals *duim•stok*); *herders•stok* (zoals *herders•hond*), *liefdes•scène* (zoals *liefdes•roman*), *wespen•nest* (zoals *wespen•steek*)
- **in afleidingen met een voorvoegsel:** *her•rijzen* (zoals *her•leven*), *on•nodig* (zoals *on•geldig*), *ont•trekken* (zoals *ont•rukken*), *ver•regenen* (zoals *ver•eeuwigen*)
- **in afleidingen met een achtervoegsel:** *adel•lijk* (zoals *vader•lijk*), *doel•loos* (zoals *complex•loos*), *groot•te* (zoals *diep•te*), *onmiddel•lijk* (zoals *middel•baar*), *schaats•ster* (zoals *werk•ster*)

26 **MAAR (1): Laat in bijvoeglijke naamwoorden het achtervoegsel *-s* of de uitgang *-s* weg als het grondwoord eindigt op een *s* of op een of meer medeklinkers die als een sisklank (/s/, /z/, /sj/ of /zj/) worden uitgesproken.** Hetzelfde geldt voor de *-s* in de uitgang *-st* voor de overtreffende trap.

- **in afleidingen met het achtervoegsel *-s*:** *een Parijs café* (niet *een Parijss café* zoals *een Leuvens café*)
- **in combinaties met *iets, niets, wat, veel, weinig* of *wat voor*:** *iets vies* (niet *iets viess* zoals *iets moois*), *niets Belgisch* (niet *niets Belgischs*)
- **in een overtreffende trap:** *het orthodoxt* (niet *het orthodoxst* zoals *het striktst*), *het wijst* (niet *het wijsst* zoals *het slimst*)
- **in verbogen vormen:** *Parijse cafés* (niet *Parijsse cafés* zoals *Leuvense cafés*), *de orthodoxte houding* (niet *de orthodoxste houding* zoals *de striktste houding*), *het wijste kind* (niet *het wijsste kind* zoals *het slimste kind*); *de Merksplasse man* (zoals *de krasse man*, met twee *s*'en omdat de eindlettergreep van het grondwoord gesloten moet blijven)

27 **MAAR (2): Laat in zelfstandige naamwoorden de meervouds-*s* weg als het grondwoord eindigt op een niet-uitgesproken *s*.**

sommige Dubois, de chassis, enkele compromis (naast *enkele compromissen*), *twee tournedos*

28 **MAAR (3): Laat in zelfstandige naamwoorden de bezits-*s* weg en schrijf een apostrof als het grondwoord op een *s* of in de uitspraak op een sisklank eindigt.**

- **het woord eindigt op een *s*:** *Els' voorstel, Jacques' baard, Louis' hond, Wannes' lied*
- **het woord eindigt in de uitspraak op /s/, /z/, /sj/ of /zj/:** *Felix' zoon, Flash' ruimteschip, Iljitsj' noodlottige einde, Inez' kind, Joyce' boeken, Mulisch' boek, Peruzovic' elftal*

29 **HOOFDREGEL 3: Voeg bij werkwoorden waarvan de stam op een *-d* of *-t* eindigt, de uitgangen toe zoals u dat doet bij andere werkwoorden.** De stam is de vorm die we horen als we de infinitief uitspreken en daarbij de uitgang *-en* (soms *-n*) weglaten, bijvoorbeeld /vind/ (stam van *vinden*) of /word/ (stam van *worden*).

- **in de tegenwoordige tijd:** *jij vindt* (zoals *jij werkt*), *vind jij* (zoals *werk jij*), *u vindt* (zoals *u zegt*), *vindt u* (zoals *werkt u*), *hij vindt* (zoals *hij werkt*), *vindt zij* (zoals *zegt zij*)
- **in de onvoltooid verleden tijd van regelmatige werkwoorden:** *ik beland•de* (zoals *ik plan•de*), *ze ontbloot•te* (zoals *ze rook•te*), *wij verwacht•ten* (zoals *wij lach•ten*), *zij praat•ten* (zoals *zij maak•ten*)

30 **MAAR: Schrijf aan het einde van werkwoordsvormen niet twee keer hetzelfde medeklinkerteken (*-dd* of *-tt*), ook als er volgens de regel van de gelijkvormigheid een dubbele medeklinker zou moeten staan.**

- **stam op *-t*:** *hij laat* (niet *hij laatt* zoals *hij harkt*); *ze heeft begroot* (niet *ze heeft begroott* zoals *ze heeft geharkt*)
- **stam op *-d*:** *gebrand* (niet *gebrandd* zoals *gevraagd*)

ENKELE OF DUBBELE MEDEKLINKER

De onderstaande regels zijn van toepassing op ongelede woorden en ongelede woorddelen, afleidingen, en verbogen en vervoegde vormen. Een woord of een woorddeel is ongeleed als er geen enkele samenstelling, afleiding of vormverandering door een uitgang in te onderscheiden is (*tafel, hygiëne, ladder, snel, wandel*). Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

Bij de spelling van de medeklinkers speelt het verschil tussen korte en lange klinkers en tussen open en gesloten lettergrepen een rol. Een klinker is kort in *bal, bel, bil, bol* en *bul*. Een klinker is lang in *baan, been, biet, boon, buur, beul* en *boek*. Lettergrepen zijn open als ze op een lange klinker of een tweeklank eindigen (*ka•ter, keu•ze, lij•den*). Lettergrepen zijn gesloten als ze op een medeklinker eindigen (*kat•ten, kip•pen, kus•ten*). Korte klinkers komen alleen voor in gesloten lettergrepen (*bal, bal•len*). Lange klinkers en tweeklanken komen voor in open en gesloten lettergrepen (*baan, ba•nen, keus, keu•ze, tuin, tui•nen*).

31 **HOOFDREGEL 1: Schrijf een medeklinker met een dubbel teken na een korte klinker als er op die medeklinker nog een klinker volgt.** Het gaat om de medeklinkertekens *b, c* (als /k/ uitgesproken), *d, f, g, k, l, m, n, p, r, s, t, v* en *z* na de korte klinkers /a/, /e/, /i/, /o/ en /u/.
In leenwoorden wordt een medeklinker niet altijd verdubbeld na een korte klinker omdat veel leenwoorden zoals in de taal van oorsprong worden gespeld, bijvoorbeeld *ananas, mocassin, omelet*. Bij twijfel kunt u het best een woordenboek raadplegen.

- *akkoord, alleen, Arnhemmer, ballon, Berchemmenaar, betonneren, biggen, blokkeer, gerenommeerd, Hilversummer, kennissen, kokkin, libellen, notarissen, petten, plakkaat, poppen, quizzen, remmen, spionnen, stellage, virussen, vonnissen, wanneer, webben*
- **in verbogen vormen van bijvoeglijke naamwoorden:** *de secce wijn, de smalle straat, de bezette stad, de gestutte muur, de verbrodde sfeer*
- **in vervoegde vormen:** *wij aerobiccen, zij batikken, jullie stutten, zij verbrodden, ze quizzen*
- **bijzonder geval:** *chic, een chic pak, chique pakken, een chiquer pak, het chicste pak*

32 **MAAR (1): Schrijf de medeklinker met een enkel teken in de combinaties *el, em, en, er, es, et, ig, ik, il, it*, als die worden uitgesproken met een toonloze /ə/ zoals in *de*, of met een verzwakte /i/ zoals in *perzik*, én er op die combinatie nog een klinker volgt.** Hetzelfde geldt voor afleidingen van plaatsnamen met twee lettergrepen die eindigen op *-um*.

- ***el:*** *afwisseling, kandelaar, ongelukkig, ordelijk, schakelen, stedeling, vondeling*
- ***em:*** *ademen, bliksemen, Hattemer, verademing*
- ***en:*** *kluizenaar, rekenen, volwassene*
- ***er:*** *baggeraar, verbeteren, vermindering, wapperen*
- ***es:*** *dreumesen, hannesen*
- ***et:*** *lemmeten, marketen, gemarkete*
- ***ig:*** *bezigen, dertiger, koppige*
- ***ik:*** *dommeriken, frunniken, leeuweriken*
- ***il:*** *stencilen*
- ***it:*** *auditen, geaudite, kieviten* (van *kievit*, naast *kievieten* van *kieviet*)
- ***um:*** *Bussumer, Rottumer*

33 **MAAR (2): Schrijf de eindmedeklinker van het grondwoord altijd met een enkel teken in afleidingen met de achtervoegsels *-aard* en *-achtig*.**

lafaard, katachtig

34 **HOOFDREGEL 2: Schrijf een medeklinker met een enkel teken na een lange klinker die in een open lettergreep staat.** Het is niet altijd even duidelijk te horen of de voorafgaande klinker als een lange klinker (/aa/, /ee/, /ie/, /oo/, /uu/) wordt uitgesproken, in het bijzonder bij leenwoorden en woorden die van leenwoorden zijn afgeleid. Bij twijfel kunt u het best een woordenboek raadplegen.

- *advi•seren, bajo•net, ba•len, du•pe, gela•den, kle•den, la•den, lo•nen, mayo•naise, miljo•nair, re•den, spio•nage* en *spio•neren* (naast *spionnen*), *statio•neren* (naast *stationnetje*), *sto•ten, wij ko•ken, zij vergro•ten*
- **in verbogen vormen van bijvoeglijke naamwoorden:** *de bre•de straat, de die•pe kloof, de gekle•de man, de vergro•te foto*

Werkwoordspelling

		zie vanaf nummer
Stam en tegenwoordige tijd	*ik antwoord, jij antwoordt, antwoord jij, hij antwoordt*	**35**
Verleden tijd	*ik blafte, jij antwoordde, hij bad*	**39**
Voltooid deelwoord	*geharkt, gedweild, gebeurd, de verbrede straat*	**41**
Gebiedende wijs	*kruis aan, meld u aan, meldt u zich aan*	**43**
Engelse werkwoorden	*ik delete, jij deletet, hij heeft gedeletet*	**45**

STAM EN TEGENWOORDIGE TIJD

Voor de vervoeging van de werkwoorden gaan we uit van de stam. De stam van een werkwoord is de vorm die we horen als we de infinitief uitspreken en daarbij de uitgang *-en* (soms *-n*) weglaten. Als we de stam schrijven, passen we waar nodig de regels toe voor enkele of dubbele klinker (*dromen - ik droom*) en enkele of dubbele medeklinker (*hakken - ik hak*).

35 **Gebruik voor de eerste persoon enkelvoud de stam.** Als de infinitief eindigt op *-ven* of *-zen*, horen we aan het einde van de stam /v/ of /z/, maar schrijven we *-f* of *-s*. Bij de werkwoorden *glijden*, *houden*, *rijden* en *snijden* kan de *-d* in de eerste persoon enkelvoud weggelaten worden, zoals in de uitspraak.

- ***-en* valt weg:** *antwoorden - ik antwoord, douchen - ik douch, dromen - ik droom, fonduen - ik fondu, hakken - ik hak, houden - ik houd/hou, komen - ik kom* (lange /oo/ wordt kort), *meppen - ik mep, oliën - ik olie* (zoals het zelfstandig naamwoord *olie*), *poetsen - ik poets, schrobben - ik schrob, skiën - ik ski, sleeën - ik slee, snijden - ik snijd/snij, straffen - ik straf, taxiën - ik taxi, vegen - ik veeg, verhuizen - ik verhuis* (/z/ wordt *-s*), *vinden - ik vind, wandelen - ik wandel, worden - ik word, zeven - ik zeef* (/v/ wordt *-f*)
- ***-n* valt weg:** *doen - ik doe, gaan - ik ga, zien - ik zie*
- **bijzonder geval:** *zijn - ik ben*

36 **Gebruik voor de tweede en derde persoon enkelvoud de stam *+ t*.** Voeg geen extra *-t* toe als de stam al eindigt op een *-t*.

- **in de tweede persoon:** *jij antwoordt, jij dweilt, jij fonduut, jij gaat, u kaart, je laat, je vindt, je wordt, wordt u, u zeeft*
- **in de derde persoon:** *zij fonduut, het gebeurt, zij harkt, hij schrobt, hij skiet* (niet *skit*), *het vliegtuig taxiet* (niet *taxit*), *hij verhuist, dat verkleurt, ze vindt, hij wordt*
- **bijzondere gevallen:** *hebben - jij hebt, u hebt/heeft, ze heeft*; *kunnen - jij kunt/kan, u kunt/kan, hij kan*; *mogen - jij mag, u mag, hij mag*; *willen - jij wilt/wil, u wilt/wil, hij wil*; *zijn - jij bent, u bent, hij is*; *zullen - jij zult/zal, u zult/zal, hij zal*

37 **MAAR: Schrijf geen *-t* als het werkwoord vóór het onderwerp van de tweede persoon *je* of *jij* staat.** Als het werkwoord vóór het onderwerp staat, is er inversie. Inversie doet zich voor in vraagzinnen en in zinnen die beginnen met een zinsdeel dat niet het onderwerp is.

zonder *-t*

- *Antwoord jij?*
- *Waarom antwoord je niet op alle vragen?*
- *Hark jij veel in de tuin?*
- *Morgen vind je de foto's op de website.*
- *Word je vaak ziek?*

toch met *-t*

- *Harkt je zoon vaak?* (niet *je* maar *je zoon* is onderwerp in deze zin)
- *Waarom vindt je dochter dat niet leuk?* (niet *je* maar *je dochter* is onderwerp in deze zin)
- *Morgen wordt je man geopereerd.* (niet *je* maar *je man* is onderwerp in deze zin)
- *Hij vindt je wel.* (niet *je* maar *hij* is onderwerp in deze zin)

38 **Gebruik voor de eerste, tweede en derde persoon meervoud de stam + *en* (of *n*).** Dat is dezelfde vorm als de infinitief.

wij antwoorden, wij doen, jullie dweilen, we harken, jullie verhuizen, we vinden, zij worden, zij zeven, ze zien

VERLEDEN TIJD

In de verleden tijd is er een onderscheid tussen regelmatige en onregelmatige werkwoorden. Werkwoorden zijn regelmatig als ze in de verleden tijd dezelfde stam hebben als in de tegenwoordige tijd. De stam is de vorm die we horen als we de infinitief uitspreken en daarbij de uitgang *-en* (soms *-n*) weglaten. Als we de stam van een werkwoord schrijven, passen we waar nodig de regels toe voor enkele of dubbele klinker (*dromen - ik droomde*) en enkele of dubbele medeklinker (*hakken - ik hakte*). Werkwoorden zijn onregelmatig als klinkers en in sommige gevallen ook medeklinkers veranderen, waardoor er een aparte stam voor de verleden tijd is (*vraag - vroeg, denk - dacht*). Voor de vorm van de verledentijdsstam zijn er geen sluitende regels.

39 **Voeg bij een regelmatig werkwoord *-te(n)* aan de stam toe als aan het einde van de stam een van de stemloze medeklinkers van *'t kofschip* (/t/, /k/, /f/, /s/, /ch/, /p/) of de stemloze medeklinker /sj/, zoals in *lunchen*, te horen is. Voeg in de andere gevallen *-de(n)* toe.** Het verschil tussen de uitgangen *-te(n)* en *-de(n)* is te horen in de uitspraak. Als de infinitief eindigt op *-ven* of *-zen*, horen we aan het einde van de stam /v/ of /z/, maar schrijven we *-f* of *-s*.

met *-te(n)*
ik blafte, ik harkte, jij kaartte, jij kuchte, ze lunchte, hij poetste, zij ritste, wij trapten

met *-de(n)*
ik antwoordde, jij dweilde, jij fondude, jij oliede, hij gromde, hij schrobde, hij skiede (niet *skide*), *wij taxieden* (niet *taxiden*), *zij verhuisden* (stam = /verhuiz/), *zij zeefden* (stam = /zeev/)

40 **Gebruik bij een onregelmatig werkwoord voor het enkelvoud de verledentijdsstam. Voeg voor het meervoud *-en* aan die stam toe.** Bij de in de standaardtaal weinig geschreven vormen *ge* en *gij* krijgt de verledentijdsstam van het werkwoord de uitgang *-t*.

- *ik bad, ik dacht, jij kocht, u kwam, u vond, hij sprak, hij zweeg, ze riep, wij dachten, jullie kochten, zij zwegen*
- **met lange /aa/ in de meervoudsvorm:** *wij baden, jullie kwamen, zij spraken*
- *gij liept, liept gij, ge vondt, vondt ge*

VOLTOOID DEELWOORD

Bij het voltooid deelwoord is er zoals in de verleden tijd een onderscheid tussen regelmatige en onregelmatige werkwoorden. Voltooide deelwoorden van onregelmatige werkwoorden hebben meestal dezelfde klinker- en medeklinkerwisselingen als in de verledentijdsstam (*gezocht*), maar eindigen in veel gevallen niet op *-t* of *-d*, maar op *-en* (*gelopen, gevonden*). Voor de vorm van die voltooide deelwoorden zijn er geen sluitende regels.

41 **Voeg bij regelmatige werkwoorden de uitgang *-t* aan de stam toe als de verleden tijd eindigt op *-te(n)*. Voeg de uitgang *-d* toe als de verleden tijd eindigt op *-de(n)*.** Voeg geen extra *-t* of *-d* toe als de stam al eindigt op een *-t* of *-d*. Een regelmatig werkwoord is een werkwoord dat in de verleden tijd dezelfde stam heeft als in de tegenwoordige tijd (*dweil - dweilde*, *hark - harkte*).

met *-t*
ik heb geharkt (zoals *harkte*), *ik heb gekaart* (zoals *kaartte*), *ik heb bestraft* (zoals *bestrafte*), *ik heb geklapt* (zoals *klapte*), *hij heeft vergroot* (zoals *vergrootte*)

met *-d*
ik heb gedweild (zoals *dweilde*), *dat is gebeurd* (zoals *gebeurde*), *ik heb geolied* (zoals *oliede*), *ik heb hem gered* (zoals *redde*), *ik heb geskied* (zoals *skiede*), *ik ben verhuisd* (zoals *verhuisde*), *dat is verkleurd* (zoals *verkleurde*), *ik heb gezeefd* (zoals *zeefde*), *jij hebt gefonduud* (zoals *fondude*), *hij heeft verbrand* (zoals *verbrandde*)

42 **Verbuig een voltooid deelwoord zoals een bijvoeglijk naamwoord als het bijvoeglijk wordt gebruikt.** Voeg de uitgang *-e* toe en pas waar nodig de regels toe voor enkele of dubbele klinker en enkele of dubbele medeklinker.

bezet - de bezette stad (zoals *het nette handschrift*), *gedweild - de gedweilde vloer*, *verbreed - de verbrede straat* (zoals *de brede stoep*), *gezeefd - de gezeefde bloem*, *ontbloot - de ontblote rug* (zoals *de blote rug*), *verhuisd - de verhuisde inboedel*, *verwacht - het verwachte kind*

GEBIEDENDE WIJS

De gebiedende wijs is een werkwoordsvorm die we gebruiken om een gebod of een bevel uit te drukken. In zinnen met een gebiedende wijs ontbreekt het onderwerp en staat de werkwoordsvorm op de eerste plaats.

43 **Gebruik voor de gebiedende wijs de vorm van de eerste persoon enkelvoud in de tegenwoordige tijd.** Bij de werkwoorden *glijden, houden, rijden* en *snijden* kan de *-d* in de gebiedende wijs weggelaten worden, zoals in de uitspraak. De gebiedende wijs van *zijn* is *wees*.
De gebiedende wijs met de uitgang *-t* komt alleen nog voor in vaste combinaties, bijvoorbeeld *komt allen tezamen, bezint eer ge begint*.

- *Duid aan of uw kind meekomt.*
- *Ga naar huis.*
- *Houd/hou je aan de regels.*
- *Leid je ploeg naar het veld.*
- *Meld u aan bij de balie.*
- *Snijd/snij het vlees.*
- *Verhuis uw inboedel.*
- *Wees voorzichtig.*
- *Wend u tot het secretariaat.*
- *Word vandaag nog lid.*
- *Zeef de bloem.*

44 **Gebruik in zinnen met een gebiedende of aansporende functie waarin het onderwerp *jij* of *u* is uitgedrukt, de vorm van de tegenwoordige tijd die bij het onderwerp hoort.**

- *Begeeft u zich naar de balie.*
- *Duidt u maar aan of uw kind meekomt.*
- *Ga jij maar naar huis.*
- *Kom jij eens hier.*
- *Houdt u zich maar aan de regels.*
- *Meldt u zich aan bij de balie.*
- *Wendt u zich tot het secretariaat.*

ENGELSE WERKWOORDEN

45 **HOOFDREGEL 1: De stam van een Engels werkwoord is in het Nederlands gelijk aan de stam van het oorspronkelijke Engelse werkwoord**. De stam van het oorspronkelijke Engelse werkwoord is de infinitief zonder *to*. Behoud de *e* in de spelling van de stam als de Engelse stam eindigt op *-e*.

cruise, delete, fax, lease, outsource, save, shampoo, upgrade

46 **UITZONDERING 1: Schrijf een enkele medeklinker als de Engelse stam eindigt op een dubbele medeklinker.**

flos (Engels *floss*), *gril* (Engels *grill*), *volleybal* (van het Engelse zelfstandig naamwoord *volleyball*)

47 **MAAR: Behoud de dubbele medeklinker als de voorafgaande klinker op zijn Engels wordt uitgesproken.**

baseball (van het Engelse zelfstandig naamwoord *baseball*), *pass* (Engels *pass*)

48 **UITZONDERING 2: Verdubbel de *o* en verwijder de eind-*e* als de Engelse stam in de laatste uitgesproken lettergreep een lange /oo/ heeft.**

promoot (Engels *promote*), *quoot* (Engels *quote*), *scoor* (Engels *score*)

49 **UITZONDERING 3: Als de Engelse stam eindigt op *-le*, is voor de stam in het Nederlands zowel die vorm op *-le* als de vernederlandste vorm die eindigt op *-el* correct.**

- *battle/battel* (Engels *battle*), *google/googel* (Engels *google*), *sample/sampel* (Engels *sample*), *scrabble/scrabbel* (Engels *scrabble*), *scramble/scrambel* (Engels *scramble*), *settle/settel* (Engels *settle*), *shuffle/shuffel* (Engels *shuffle*), *struggle/struggel* (Engels *struggle*), *tackle/tackel* (Engels *tackle*)
- **uitzondering**: alleen *recycle*, vanwege de uitspraak (Engels *recycle*)

50 **HOOFDREGEL 2: Vervoeg Engelse werkwoorden zoals regelmatige Nederlandse werkwoorden**. Een regelmatig werkwoord is een werkwoord dat in de verleden tijd dezelfde stam heeft als in de tegenwoordige tijd (*dweil - dweilde*, *hark - harkte*).

- *ik barbecue, jij barbecuet, wij barbecueën, hij barbecuede, zij hebben gebarbecued*
- *ik fax, jij faxt, wij faxen, hij faxte, zij hebben gefaxt*
- *ik lobby, jij lobbyt, wij lobbyen, hij lobbyde, zij hebben gelobbyd*
- *ik spray, jij sprayt, wij sprayen, hij sprayde, zij hebben gesprayd*
- *ik upgrade, jij upgradet* (/upgreet/), *wij upgraden, hij upgradede* (/upgreede/), *zij hebben geüpgraded* (/ge•upgreet/)
- *ik volleybal, jij volleybalt, wij volleyballen, hij volleybalde, zij hebben gevolleybald*
- *ik baseball, jij baseballt, wij baseballen, hij baseballde, zij hebben gebaseballd*
- *ik scoor, jij scoort, wij scoren, hij scoorde, zij hebben gescoord*
- *ik googel, jij googelt, wij googelen, hij googelde, zij hebben gegoogeld*

51 **Als de eindmedeklinker van de stam zowel stemloos als stemhebbend kan worden uitgesproken, is in de verleden tijd en het voltooid deelwoord zowel de vorm met *-t* als die met *-d* correct.**

- *bridgen* (stam = /britsj/ of /bridzj/) - *ik bridge, wij bridgeten/bridgeden, wij hebben gebridget/gebridged*
- *briefen* (stam = /brief/ of /briev/) - *ik brief, wij brieften/briefden, wij hebben gebrieft/gebriefd*
- *cruisen* (stam = /kroes/ of /kroez/) - *ik cruise, wij cruiseten/cruiseden, wij hebben gecruiset/gecruised*
- *golfen* (stam = /golf/ of /golv/) - *ik golf, wij golften/golfden, wij hebben gegolft/gegolfd*
- *housen* (stam = /hous/ of /houz/) - *ik house, wij houseten/houseden, wij hebben gehouset/gehoused*
- *leasen* (stam = /lies/ of /liez/) - *ik lease, wij leaseten/leaseden, wij hebben geleaset/geleased*

Zelfstandige naamwoorden

		zie vanaf nummer
Spelling van bezitsvormen	*Joliens tas, Rogers fiets, Yoko's stem, Wannes' lied*	**52**
Spelling van meervouden	*sokken, cowboys, auto's, CEO's, 10'en*	**56**
Spelling van verkleinwoorden	*katje, kettinkje, autootje, CEO'tje, 10'tje*	**62**

SPELLING VAN BEZITSVORMEN

52 **HOOFDREGEL: Schrijf de bezits-*s* aan het grondwoord vast.**

- **het woord eindigt op een medeklinkerteken:** *Desprezs compositie, Delvauxs oeuvre, Joliens tas, niemands knecht, Piets pan, Rogers fiets, Roths boeken, Sarahs jurk, vaders jas*
- **het woord eindigt op een *e* die als een toonloze /e/, zoals in *de*, of niet uitgesproken wordt:** *België troeven, Carolines feestje, Dantes hel* (naast *Dante's hel*), *Mikes voorstel, tantes theekransje*
- **het woord eindigt op een combinatie van klinkertekens die tot dezelfde lettergreep behoren:** *Bodifées verhaal, Curaçaos regering, De Croos campagne, Disneys meesterwerk, Dubais haven, grootmoes stoel, Rays plan, Reynebeaus boek, Sofies keuze*
- **het woord eindigt op *é*:** *Hergés strips, Aimés hart*

53 **UITZONDERING 1: Laat de bezits-*s* weg en schrijf een apostrof als het grondwoord op een *s* of in de uitspraak op een sisklank eindigt.**

- **het woord eindigt op een *s*:** *Els' voorstel, Jacques' baard, Louis' hond, Wannes' lied*
- **het woord eindigt in de uitspraak op /s/, /z/, /sj/ of /zj/:** *Felix' zoon, Flash' ruimteschip, Iljitsj' noodlottige einde, Inez' kind, Joyce' boeken, Mulisch' boek, Peruzovic' elftal*

54 **UITZONDERING 2: Schrijf een apostrof vóór de bezits-*s* als de combinatie zonder apostrof tot een verkeerde uitspraak zou leiden.** Dat is het geval als het woord eindigt op een lange klinker die met één teken wordt geschreven (*a, e, i, o, u* of *y*).

Ali's dapperheid, baby's nieuwe kleertjes, Chloë's kudde, Dalí's snor, Dante's hel (naast *Dantes hel*), *ma's goede raad, Manu's offerte, Mia's succes, Pele's dribbel, Romeo's liefde, Yoko's stem*

55 **UITZONDERING 3: Schrijf een apostrof vóór de bezits-*s* bij initiaalwoorden en bij combinaties met losse cijfers, losse letters of bijzondere tekens.** Schrijf ook een apostrof vóór de bezits-*s* bij letterwoorden die met een of meer hoofdletters worden geschreven.

- **bij een initiaalwoord:** *KLM's vluchtschema*
- **bij een combinatie met losse cijfers, losse letters of bijzondere tekens:** *AC/DC's concert, K3's optreden*
- **bij een letterwoord met een of meer hoofdletters:** *ABBA's succes, OVAM's herbruikbare agenda*

De bovenstaande regels gelden ook voor de *-s* in combinaties van bijvoeglijke naamwoorden en *iets, niets, wat, veel, weinig* of *wat voor*: *iets goeds, niets extra's, iets cosy's*. Als het bijvoeglijk naamwoord eindigt op een *s* of op een of meer medeklinkers die als een sisklank worden uitgesproken, wordt er niets toegevoegd: *iets vies, niets Belgisch, iets complex, iets Jiddisj*.

SPELLING VAN MEERVOUDEN

56 **HOOFDREGEL: Schrijf de meervoudsuitgang aan het grondwoord vast.** Pas waar nodig de regels toe voor enkele of dubbele klinker en enkele of dubbele medeklinker.

- **het woord eindigt op een medeklinkerteken:** *ayatollahs, clubs, diners, de Dutrouxs, handen, Hunnen, lasers, leraren, pince-nezs, sokken, vips*
- **het woord eindigt op een *e* die als een toonloze /e/, zoals in *de*, of niet uitgesproken wordt:** *andantes* (naast *andante's*), *campagnes, lentes, tapes, tunes, weiden*
- **het woord eindigt op een combinatie van klinkertekens die tot dezelfde lettergreep behoren:** *bonsais, cowboys, hindoes, koffies, logees, niveaus*
- **het woord eindigt op *é*:** *cafés, logés*

57 **UITZONDERING 1: Schrijf een apostrof vóór de meervoudsuitgang *-s* als de combinatie zonder apostrof tot een verkeerde uitspraak zou leiden.** Dat is het geval als het woord eindigt op een lange klinker die met één teken wordt geschreven (*a, e, i, o, u* of *y*).

aloë's, accu's, de Allende's, andante's (naast *andantes*), *auto's, duo's, haiku's, hobby's, opa's, petunia's, taxi's, ufo's*

58 **UITZONDERING 2: Laat de meervouds-*s* weg bij een grondwoord dat eindigt op een niet-uitgesproken *s*.**

sommige Dubois, de chassis, enkele compromis (naast *enkele compromissen*), *twee tournedos*

59 **UITZONDERING 3: Schrijf een apostrof vóór de meervoudsuitgang van een initiaalwoord, een cijfer, een losse letter (of lettercombinatie), een bijzonder teken of een combinatie ervan.** Schrijf ook een apostrof in het meervoud van een letterwoord dat met een of meer hoofdletters wordt geschreven.

- **bij een initiaalwoord:** *CEO's, gsm's, pc's, sms'en*
- **bij een cijfer:** *7's, 10'en*
- **bij een losse letter:** *a's, ij's, m'en*
- **bij een bijzonder teken:** *&'s, +'en*
- **bij een combinatie:** *A4's, mp3's*
- **bij een letterwoord met een of meer hoofdletters:** *FAQ's*

60 **Schrijf *-ieën* in het meervoud van grondwoorden op *-ie* als de *-ie* in het meervoud beklemtoond is. Schrijf *-iën* als de *-ie* in het meervoud onbeklemtoond is.**

klemtoon op de *-ie*
categorieën, ceremonieën, fantasieën, knieën, theorieën

geen klemtoon op de *-ie*
bacteriën, ceremoniën, evangeliën, oliën, poriën

61 **Schrijf een meervouds-*n* bij woorden zoals *alle, beide, degene, enkele, meeste, sommige, vele* als ze naar personen verwijzen én zelfstandig worden gebruikt.** Schrijf geen meervouds-*n* als niet aan beide voorwaarden is voldaan. Zo'n woord wordt zelfstandig gebruikt als er geen zelfstandig naamwoord op volgt en het woord ook niet kan worden aangevuld met een zelfstandig naamwoord uit dezelfde of uit de voorafgaande zin.

met meervouds-*n*
- *De boeren gingen beiden naar de markt. Volgens sommigen waren het geen boeren maar oplichters.*

zonder meervouds-*n*
- *Beide boeren gingen naar de markt.*
- *De vroege boeren hebben een betere plaats dan de late* (*late* is niet zelfstandig maar bijvoeglijk gebruikt: je kunt er *de late boeren* van maken).
- *Beide koeien liepen naar hun stal.*
- *De koeien liepen beide naar hun stal.*

SPELLING VAN VERKLEINWOORDEN

62 **VOORAF: Ga voor de spelling van het verkleinwoord uit van het grondwoord.** Een grondwoord met een vormvariant heeft meestal ook twee verkleinwoorden.

- *kat - katje, kind - kindje*
- **grondwoorden met een vormvariant:** *bladzij(de) - bladzijtje* en *bladzijdetje*; *chocola(de) - chocolaatje*; *envelop(pe) - envelopje* en *enveloppetje*; *giraf(fe) - girafje* en *giraffetje*; *molecuul* en *molecule - molecuultje* en *moleculetje*; *sardien* en *sardine - sardientje* en *sardinetje*

63 **HOOFDREGEL: Schrijf het achtervoegsel aan het grondwoord vast.** Deze regel geldt ook voor de meeste Franse leenwoorden, maar soms kan een Frans grondwoord vernederlandst worden en zijn er twee verkleinwoorden (zie nummer 66). Pas waar nodig de regels toe voor enkele of dubbele klinker en enkele of dubbele medeklinker.

- *dalletje, bonnetje, cakeje, cd-rommetje, glaasje, jockeytje, leerlingetje, mensje, probleempje, lasertje, scheepje, stewardessje, toiletje, vipje, webcammetje, zeefje*
- **met een Frans grondwoord:** *cognacje, crèmepje, dinertje, entrecoteje, souvenirtje, tournedostje*
- **bijzonder geval:** *jongen - jongetje*

64 **Laat bij verkleinwoorden met het achtervoegsel *-kje* de *g* van het grondwoord weg.**

ketting - kettinkje, koning - koninkje

65 **Laat bij verkleinwoorden van woorden die eindigen op *-sj* of *-tsj* de *j* van het grondwoord weg.**

derwisj - derwisje, fetisj - fetisje, tsarevitsj - tsarevitsje

66 **Vernederlands het verkleinwoord van Franse grondwoorden op *-ade, -ave, -ffe, -ine, -ppe, -tte, -ule, -ure, -ute* als de eind-*e* in het verkleinwoord niet wordt uitgesproken.** Pas de hoofdregel toe als de eind-*e* in het verkleinwoord wél wordt uitgesproken. Als zo'n verkleinwoord deel uitmaakt van een Franse woordgroep, wordt het daarin niet vernederlandst (*eau de toilette - eau de toiletteje*).

- *karbonade - karbonaadje* (naast *karbonadetje*)
- *enclave - enclaafje* (naast *enclavetje*)
- *tartuffe - tartuufje* (naast *tartuffetje*)
- *machine - machientje* (naast *machinetje*)
- *mascotte - mascotje* (naast *mascottetje*)
- *brunette - brunetje* (naast *brunettetje*)
- *pendule - penduultje* (naast *penduletje*)
- *brochure - brochuurtje* (naast *brochuretje*)
- *parachute - parachuutje* (naast *parachutetje*)

67 **Voeg *-je* toe als het Franse grondwoord eindigt op een al dan niet uitgesproken *t* of *d*.**

biscuit - biscuitje, boulevard - boulevardje, chalet - chaletje, depot - depotje, restaurant - restaurantje

68 **Schrijf het klinkerteken dubbel in verkleinwoorden op *-tje* als het grondwoord eindigt op een lange klinker die met één teken wordt geschreven.** Dat is het geval bij de *a, e, i, o* en *u*. De *é* verliest daarbij het accent en de *i* wordt *ie*.

aloë - aloëetje, auto - autootje, café - cafeetje, demo - demootje, facsimile - facsimileetje, oma - omaatje, paraplu - parapluutje, radio - radiootje, taxi - taxietje, ufo - ufootje

69 **MAAR: Gebruik een apostrof in het verkleinwoord als het grondwoord eindigt op een *y* die volgt op een medeklinker, of op een *u* die als /oe/ uitgesproken wordt.**

baby - baby'tje, tiramisu - tiramisu'tje

70 **Gebruik een apostrof in het verkleinwoord van een initiaalwoord, een cijfer, een losse letter (of lettercombinatie), een bijzonder teken of een combinatie ervan.** Gebruik ook een apostrof in het verkleinwoord van een letterwoord of verkorting als dat grondwoord met een of meer hoofdletters wordt geschreven.

- **bij een initiaalwoord:** *CEO'tje, gsm'etje, pc'tje*
- **bij een cijfer:** *3'tje, 11'je*
- **bij een losse letter:** *a'tje, ij'tje, m'etje*
- **bij een bijzonder teken:** *&'je, +'je*
- **bij een combinatie:** *A4'tje, mp3'tje*
- **bij een letterwoord met een of meer hoofdletters:** *die eeuwige FAQ'jes*
- **bij een verkorting met een of meer hoofdletters:** *ons Benelux'je*

Voor het afbreken van verkleinwoorden gelden enkele bijzondere regels. Zie p. 63.

Hoofdletters

		zie vanaf nummer
Hoofdregels	*Mijn gsm is gestolen.* *'k Begrijp er niets van.* *Hugo Claus was een dichter.*	**71**
Persoonsnamen	*Annie M.G. Schmidt, alzheimer, dantesk, Elvisplaat, de ware jakob*	**75**
Aanspreekvormen, functiebenamingen en titulatuur	*mevrouw Anna Van den Bossche, prof. dr. J. Van Eyken, secretaris-generaal*	**88**
Heilige namen en begrippen	*de Bijbel, Boeddha, Lam Gods, Sint-Jakob*	**91**
Aardrijkskundige namen	*Amsterdam, champagne, het Nabije Oosten, shetlandpony, Zuid-Afrika*	**99**
Namen van talen en dialecten	*het Arabisch, het Belgisch-Nederlands, koeterwaals, het Nieuwgrieks*	**104**
Namen van volkeren, etnische en religieuze groepen	*een Chinees, een christen, een creoolse*	**110**
Namen van artistieke, culturele, maatschappelijke en religieuze stromingen	*barok, dada, islam, kapitalisme, de Tachtigers*	**116**
Namen van dagen, feestdagen, periodes en historische gebeurtenissen	*dinsdag, Kerstmis, middeleeuwen, de Tweede Wereldoorlog*	**120**
Namen van instanties, bedrijven, organisaties, gebouwen en merken	*de Federale Overheidsdienst Financiën, de Koning Boudewijnstichting, het Parthenon, Volkswagen*	**126**
Titels van boeken, films, artistieke onderscheidingen en evenementen	*Genesis, Oorlog en terpentijn, een Oscar, Tomorrowland*	**133**
Duitse woorden	*apfelstrudel, bühne, gefundenes Fressen, Gestapo*	**138**
Letteraanduidingen	*P-trein, T-shirt, x-stralen*	**141**

HOOFDREGELS

71 **HOOFDREGEL 1: Schrijf het eerste woord van een zin met een hoofdletter.**

- *Mijn gsm is gestolen.*
- *Tv-kijken is ontspannend.*
- *IJdelheid is een slechte raadgever.*
- *(Groot)ouders zijn ook welkom.*
- *IPads verkopen slechter dan iPhones.*
- *Hij vroeg: 'Kom jij ook morgen?'*

72 **UITZONDERING 1: Schrijf het tweede woord van een zin met een hoofdletter als het eerste woord van de zin met een apostrof begint.**

- *'k Begrijp er niets van.*
- *'s Winters is het vroeg donker.*
- *'t Is heerlijk als de zon schijnt.*

73 **UITZONDERING 2: Schrijf geen hoofdletter als de zin begint met een cijfer of symbool.**

- *67 personen werden geëvacueerd.*
- *€ is het euroteken.*

74 **HOOFDREGEL 2: Schrijf een eigennaam met een hoofdletter, een soortnaam met een kleine letter.** Een eigennaam is de officiële naam waarmee we verwijzen naar iets unieks, bijvoorbeeld een persoon, plaats, instelling, merk of historische gebeurtenis. Een soortnaam is een woord waarmee we verwijzen naar personen, dieren, zaken of andere begrippen door de soort te noemen waartoe een bepaald individu of exemplaar behoort. De meeste soortnamen kunnen voorafgegaan worden door het onbepaald lidwoord *een*.

met hoofdletter
Hugo Claus, Amsterdam, IJsland, Raad van State, Coca-Cola, Tweede Wereldoorlog

zonder hoofdletter
een dichter, hond, dorpsplein, nacht, rechtbank, tafel, veldleeuwerik, zomereik

Het onderscheid tussen eigennaam en soortnaam is niet altijd even duidelijk. Daarom bestaan er specifieke regels voor het hoofdlettergebruik in bijvoorbeeld persoonsnamen, aardrijkskundige namen en namen van talen. De onderstaande regels verduidelijken het vaak subtiele onderscheid tussen eigennaam en soortnaam.

PERSOONSNAMEN

75 **Schrijf voor- en familienamen en de initialen van personen met een hoofdletter.** De hoofdletter blijft behouden in bezitsvormen, verkleinwoorden en meervouden van persoonsnamen.

- *Matilda, Frank, Simon Carmiggelt, Annie M.G. Schmidt*
- *Matilda's boek, Frankje, de Carmiggelts*

76 **Schrijf in Belgische familienamen losse voorzetsels en lidwoorden altijd zoals ze in het geboorteregister en op de identiteitskaart staan.**

mevrouw Van den Bossche, Anna Van den Bossche, A. Van den Bossche, mevrouw De Jaeger-Van den Bossche

77 **Schrijf in Nederlandse familienamen losse voorzetsels en lidwoorden klein als er een voornaam, initiaal of andere familienaam aan voorafgaat.** In andere gevallen krijgt het eerste woord wel een hoofdletter.

zonder hoofdletter
Anna van den Bos, A. van den Bos, Anna de Jager-van den Bos

met hoofdletter
mevrouw Van den Bos, mevrouw De Jager-van den Bos

78 **Schrijf personificaties van abstracte begrippen met hoofdletters.**

Jan Modaal, Koning Winter, Moeder Aarde, Piet Snot, Vadertje Tijd

79 **Schrijf een persoonsnaam klein als die niet meer naar de persoon zelf verwijst, maar naar personen met een bepaalde eigenschap.** Het gaat dan om een soortnaam.

een nieuwsgierig aagje, een adonis, een bob, een casanova, een vrolijke frans, een brave hendrik, de ware jakob, een ongelovige thomas

80 **Schrijf een persoonsnaam klein als we die gebruiken om een zaak of een ander begrip te benoemen.** Het gaat dan om een soortnaam.

alzheimer, een bintje, een colbert, een diesel, hodgkin, een kalasjnikov, een zeppelin

81 **MAAR: Schrijf een hoofdletter als de persoonsnaam een zaak aanduidt die een artistiek of ambachtelijk product van de betrokken persoon is.** Het kan bijvoorbeeld gaan om een schilderij, een boek, een kledingstuk of vervoermiddel dat een persoonsnaam als merknaam heeft.

een Chanel, een Ford, de nieuwe Lanoye, een Rembrandt, een Stradivarius

82 **Schrijf een samenstelling met een persoonsnaam met een hoofdletter als de naam nog rechtstreeks naar de persoon in kwestie verwijst.** Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*Mozartopera* = *Mozart* en *opera*).

Elvisplaat (van Elvis), *een Lennon-McCartneycompositie* (van Lennon en McCartney), *het Marshallplan* (het hulpverleningsplan van G.C. Marshall, na de Tweede Wereldoorlog), *Rembrandtjaar* (gewijd aan Rembrandt), *Shakespearedrama* (van Shakespeare)

83 **Schrijf een samenstelling met een persoonsnaam klein als de naam niet meer rechtstreeks naar de persoon zelf verwijst.** Het gaat dan om een soortnaam.

argusogen (wantrouwige ogen), *een elviskuif* (vetkuif), *een harrypotterbril* (nerdy bril), *een linnaeusklokje*, *een marshallplan* (een groots opgezet hulpverleningsplan), *molotovcocktail, picassovis, przewalskipaard*

84 **Schrijf een samenstelling met de naam van een uitvinder, ontdekker of wetenschapper klein.** Het gaat dan om een soortnaam.

alzheimerpatiënt, coopertest, creutzfeldt-jakobsyndroom, dieselmotor, downsyndroom, steinerschool

85 **MAAR: Behoud de hoofdletter als u de naam los gebruikt om expliciet naar de uitvinder of ontdekker te verwijzen.**

ziekte van Alzheimer, syndroom van Down, de kooi van Faraday, de wet van Murphy

86 **Schrijf een afleiding van een persoonsnaam klein.** Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onwagneriaans*). Het grondwoord is het deel van de afleiding dat ook als afzonderlijk woord bestaat (*Wagner*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-iaans*).

dantesk, freudiaans, homerisch, jezuïet, kafka-achtig, kafkaiaans, marxisme, stalinist, wagneriaans

87 **MAAR: Behoud de hoofdletter in afleidingen met *-achtig* als de persoonsnaam nog rechtstreeks naar de persoon zelf verwijst.**

Dimitri Verhulstachtig, Verhofstadtachtig

AANSPREEKVORMEN, FUNCTIEBENAMINGEN EN TITULATUUR

88 **Schrijf in een tekst aanspreekvormen, functiebenamingen en titulatuur klein.** Het zijn soortnamen.

- *bisschop, de heer Jansen, een imam, mevrouw Anna Van den Bossche, minister-president, pastoor, de paus, paus Franciscus, prinses Elisabeth, prof. dr. J. Van Eyken, professor Peeters, een rabbijn, secretaris-generaal*
- **in de aanhef van een brief of mail:** *Geachte heer Janssens, Mevrouw de voorzitter, Beste medewerker, Mijnheer de minister*

89 **Schrijf de voornaamwoorden *u* en *uw* klein.**

Ik bezorg u het verslag. Kunt u uw directie inlichten? Dank u.

90 **Schrijf een of meer hoofdletters als u iemand met bijzonder respect aanspreekt of met een protocollaire formule naar iemand verwijst.**

Heilige Vader (aanspreking van de paus), *Uwe Majesteit* (aanspreking van een vorst), *Zijne Excellentie, Zijne Koninklijke Hoogheid*

HEILIGE NAMEN EN BEGRIPPEN

91 **Schrijf de naam van een heilig persoon of heilig begrip met een hoofdletter.** Voornaamwoorden en zelfstandige naamwoorden die naar een heilig persoon verwijzen, kunnen een hoofdletter krijgen.

- *Allah, Ave Maria, Boeddha, Christus, God, Heilige Geest, de Heilige Maagd, Jahweh, Lam Gods, Onze-Lieve-Vrouw, het Onzevader, Sint-Jakob, Visjnoe, het Weesgegroet*
- *Geheiligd zij Uw Naam - Geheiligd zij uw naam*

92 **MAAR: Schrijf het woord *god* klein als het niet naar het hoogste wezen van godsdiensten zoals het christendom, het jodendom of de islam verwijst.** Het gaat dan om een soortnaam.

- Ze vereert die zangers als goden.
- Mars was de god van de oorlog.

93 **Schrijf samenstellingen met de naam van een heilig persoon of heilig begrip met een hoofdletter als ze nog naar de heilige persoon of het heilige begrip verwijzen.** Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*Bijbelboek* = *Bijbel* en *boek*).

een Boeddhabeeld (van Boeddha), *een Christusfiguur* (een voorstelling van Christus), *een Mariabeeld* (van Maria), *Onze-Lieve-Vrouwekerk* (aan Onze-Lieve-Vrouw gewijd)

94 **Schrijf samenstellingen met de naam van een heilig persoon of heilig begrip klein als ze niet meer rechtstreeks naar de heilige persoon of het heilige begrip verwijzen.** Het gaat dan om soortnamen.

boeddhahouding (kleermakerszit), *een christusfiguur* (een man van wie het uiterlijk of gedrag lijkt op dat van Christus), *een godendrank* (heerlijke drank), *een mariadistel* (soort distel), *onzelievevrouwebedstro* (plantensoort), *een sint-jakobsschelp* (soort oester)

95 **Schrijf afleidingen van de naam van een heilig persoon of heilig begrip klein.** Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*ongoddelijk*). Het grondwoord is het deel van de afleiding dat ook als afzonderlijk woord bestaat (*god*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (zoals *on-* en *-elijk*).

boeddhist, christusachtig, goddelijk, messiaans, onchristelijk

96 **Schrijf namen van godsdienstige praktijken en voorwerpen klein.** Het zijn soortnamen.

de bar mitswa, de biecht, een crucifix, de eerste communie, een eucharistieviering, een gebedssnoer, de hadj, een hostie, een onzevader, een psalm, de vespers, het vrijdaggebed, een weesgegroetje

97 **Schrijf de naam van (een deel van) een heilig boek met een hoofdletter als de tekst wordt bedoeld.**

- *de Bijbel, Genesis, de Koran, het Nieuwe Testament, het Oude Testament, de Pentateuch, de Psalmen, de Talmoed, de Veda*
- **in samenstellingen:** *een Bijbellezing, een Bijbelvertaling, een Koraninterpretatie, een Koranschool*
- **in afleidingen:** *Bijbels, on-Bijbels, Talmoedisch, Talmoedist*

98 **Schrijf de naam van een heilig boek klein als een exemplaar van het boek wordt bedoeld.** Het gaat dan om een soortnaam.

- *een mooi uitgegeven bijbel, een versierde koran*
- **in samenstellingen:** *bijbelpapier, thorarol*

AARDRIJKSKUNDIGE NAMEN

99 **Schrijf namen van plaatsen, rivieren, streken, bergen, landen, woestijnen, hemellichamen en sterrenbeelden met hoofdletters.**

- *Amsterdam, de Dijle, Haspengouw, de Mount Everest, Nederland, de Poolster, de Sahara, Sri Lanka, Weegschaal*
- **in samenstellingen:** *Amsterdamtrip, Dijleoevers, Mount Everestbeklimming, Nederlandkunde, Saharastof*
- **in afleidingen:** *Amsterdammer, Andesachtig, Belgisch, Deense dog, Franse kaas, Kaaps viooltje, een Leuvenaar, een Sri Lankaan, West-Vlaams*
- **uitzonderingen in niet-wetenschappelijke teksten:** *de aarde, de maan, de zon*

100 **MAAR: Schrijf aardrijkskundige namen klein in woorden waarmee een zaak, een product, een dier- of plantensoort, een persoon met een specifieke eigenschap of een ander begrip wordt benoemd.** Het gaat dan om soortnamen.

- *een bordeaux, een canada* (soort populier), *champagne, een chihuahua, cognac, een sneetje gouda, een havanna, een labrador*
- **in samenstellingen:** *afhaalchinees, cognacglas, marsmannetje, moezelwijn, nijlpaard, noordzeekrab, parmaham, sevesobedrijf, een shetlandpony*
- **in afleidingen:** *een amsterdammertje* (paaltje), *balkaniseren, een belgicisme, een bourgondiër* (levensgenieter), *een shetlander* (soort pony), *een siamees* (soort kat)

101 **Schrijf namen van windstreken klein.**

- *het noorden van Italië, de zon komt op in het oosten*
- **in afleidingen:** *noordelijk, oosterse wijsheid, de westerse beschaving, zuidelijk Afrika, een noorderling*

102 **Schrijf namen van windstreken met een hoofdletter als ze verwijzen naar een geografisch, economisch of politiek gebied.**

de verhoudingen tussen Noord en Zuid, het Nabije Oosten, het Verre Westen

103 **Schrijf namen van windstreken en vergelijkbare specificerende aanduidingen met een hoofdletter als ze deel uitmaken van een aardrijkskundige naam.**

- *Zuid-Afrika, Noord-Oost-Vlaanderen* (het noorden van Oost-Vlaanderen), *Noordoost-Vlaanderen* (het noordoosten van Vlaanderen)
- *Boven-Schelde, Centraal-Azië, Groot-Leuven, Laag-België, Midden-Amerika, Nieuw-Zeeland*

NAMEN VAN TALEN EN DIALECTEN

104 **Schrijf de naam van een taal, een dialect of een andere taalvariëteit met een hoofdletter.** Een taalnaam die is afgeleid van een aardrijkskundige naam, behoudt de hoofdletters van de aardrijkskundige naam.

- *het Arabisch* (Arabië), *het Belgisch-Nederlands, het Brabants* (Brabant), *het Keltisch, het Luikerwaals, het Marollenfrans, het New Yorks* (New York), *het Poldernederlands, het Verkavelingsvlaams, het Wit-Russisch* (Wit-Rusland)
- **in samenstellingen:** *Fransdol, Nederlandsonkundig, pracht-Engels*
- **in afleidingen:** *oer-Engels, on-Nederlands, een Frans accent, Franstalig, een Brabantse tongval, Duitse romans*

105 **Schrijf aanduidingen die een negatieve waardering voor een taal of een manier van spreken uitdrukken, klein.**

keukenfrans, koeterwaals, potjeslatijn, steenkolenengels

106 **Schrijf zelfstandige naamwoorden en werkwoorden die van taalnamen zijn afgeleid, klein.**

arabistiek, keltologie, romanist, verfransing, vernederlandsen

107 **Schrijf elementen als *hoog, laat, middel, nieuw, oud, plat, standaard* en *vroeg* met een hoofdletter in de naam van een taal of dialect.**

het Hoogduits, het Laatlatijn, het Middelnederlands, het Nieuwgrieks, Oudfriese literatuur (geschreven in het Oudfries), *Platduits, het Standaardnederlands*

108 **MAAR: Schrijf elementen als *laat, oud* en *vroeg* klein als het geheel niet naar een taalnaam maar naar een situering in de tijd verwijst.**

laat-Romeinse keizers (van het late Rome), *oud-Friese sport* (uit het vroegere Friesland), *oud-Griekse mythen* (van het oude Griekenland)

109 **Schrijf elementen als *antiek, hedendaags, klassiek* en *modern* klein als ze worden gebruikt in een woordgroep met een taalnaam.**

hedendaags Nederlands, klassiek Grieks, modern Latijn

NAMEN VAN VOLKEREN, ETNISCHE EN RELIGIEUZE GROEPEN

110 **Schrijf de naam van een specifiek volk of een lid daarvan met een hoofdletter, ook als de naam niet is afgeleid van een aardrijkskundige naam.**

- *een Afro-Surinaamse, een Inuit, een Jood, de Kelten, de Limburgers, de Mohikanen, de Zweden*
- **in samenstellingen:** *Belgenmop, excuus-Turk, Mohikanendorp, Vikingboot, Vlamingenvriend*
- **in afleidingen:** *anti-Joods, Inca-achtig, Keltisch*

111 **MAAR: Schrijf de naam van een specifiek volk of een lid daarvan klein als die niet meer rechtstreeks naar het volk verwijst.** Het gaat dan om een soortnaam.

- *een bourgondiër* (levensgenieter), *een griek* (homoseksueel), *de italiaan* (restaurant)
- **in samenstellingen:** *een afhaalchinees*
- **in afleidingen:** *bourgondisch* (uitbundig)

112 **Schrijf spotnamen en bijnamen voor leden van volkeren klein.** Het gaat dan om soortnamen.

- *aussie, jap, mof, sinjoor, spaghettivreter, stroppendrager, yankee*
- **in samenstellingen:** *jappenkamp, moffenvriend, sinjorenstad*

113 **Schrijf overkoepelende namen voor leden van etnische groepen klein.** Het gaat om soortnamen.

- *een blanke, een creoolse, een indiaanse, een latino, een mulat, een zigeuner*
- **in samenstellingen:** *bedoeïenentent, latinomuziek, zigeunerdans*
- **in afleidingen:** *creolisering, indiaans, zigeunerachtig*

114 **Schrijf namen van aanhangers van een religieuze stroming klein.** Het gaat om soortnamen.

- *een christen, een hindoe, een jood, een katholiek, een moslim, een protestant*
- **in samenstellingen:** *christendeugd, hindoetempel, katholiekendag, moslimhuwelijk*
- **in afleidingen:** *christendom, hindoeïsme, islamitisch, protestantisme*

115 **Schrijf woorden die zowel naar een lid van een volk als naar een aanhanger van een religieuze stroming kunnen verwijzen met een hoofdletter of met een kleine letter, volgens de betekenis.**

met hoofdletter
de gesprekken tussen Joden en Palestijnen (inwoners van Israël en Palestina)

zonder hoofdletter
de dialoog tussen christenen en joden (aanhangers van het christendom en het jodendom)

NAMEN VAN ARTISTIEKE, CULTURELE, MAATSCHAPPELIJKE EN RELIGIEUZE STROMINGEN

116 **Schrijf namen van artistieke, culturele, maatschappelijke en religieuze stromingen klein.** Het gaat om soortnamen. Als een woord voor een artistieke of culturele stroming als naam voor een stijlperiode wordt gebruikt (*barok, renaissance*), kan het in wetenschappelijke literatuur een hoofdletter krijgen.

- *antiglobalisme, barok, dada, islam, jodendom, kapitalisme, punk, renaissance*
- **in samenstellingen:** *barokarchitectuur, islamkenner, punkbeweging, renaissancekunst*
- **in afleidingen:** *barokkerig, renaissancistisch*

117 **Schrijf namen van aanhangers van artistieke, culturele, maatschappelijke en religieuze stromingen klein.** Het gaat om soortnamen.

- *calvinist, dadaïst, jood* (aanhanger van het jodendom), *moslim, naturalist, punker, socialist*
- **in samenstellingen:** *christendeugd, hindoetempel, punkersopstand, socialistencongres*
- **in afleidingen:** *christendom, hindoeïsme, islamitisch, protestantisme*

118 **Schrijf eigennamen van kunstenaarscollectieven met hoofdletters.**

Bauhaus, de Nieuwe Zakelijkheid, de Tachtigers, De Stijl

119 **Schrijf woorden die zowel naar een aanhanger van een religieuze stroming als naar een lid van een volk kunnen verwijzen met een kleine letter of met een hoofdletter, volgens de betekenis.**

met hoofdletter
de gesprekken tussen Joden en Palestijnen (inwoners van Israël en Palestina)

zonder hoofdletter
de dialoog tussen christenen en joden (aanhangers van het christendom en het jodendom)

NAMEN VAN DAGEN, FEESTDAGEN, PERIODES EN HISTORISCHE GEBEURTENISSEN

120 **Schrijf woorden waarmee we de tijd indelen, zoals dagdelen, dagen, maanden en seizoenen, klein.** Ze worden als soortnamen beschouwd.

- *januari, lente, maandag, ochtend*
- **in samenstellingen:** *herfstvakantie, januari-effect, ochtendhumeur, vrijdagavond*
- **in afleidingen:** *lenteachtig, ochtendlijk*

121 **Schrijf de officiële naam van feestdagen en andere bijzondere dagen met een hoofdletter.** Niet-officiële en informele namen krijgen een kleine letter.

met hoofdletter
Allerheiligen, Chanoeka, Dag van de Arbeid, Driekoningen, Goede Vrijdag, Jom Kipoer, Kerstmis, Moederdag, Nieuwjaar, Pasen, Secretaressedag, Suikerfeest, Valentijnsdag, Werelddierendag

zonder hoofdletter
dierendag, eenmeifeest, kerst, paaszondag, valentijn

122 **Schrijf samenstellingen met namen van feestdagen en andere bijzondere dagen klein.** Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*moederdagcadeau* = *Moederdag* en *cadeau*).

chanoekafeest, driekoningenbrood, goedevrijdagviering, jomkipoerfeest, kerstboom, moederdagcadeau, nieuwjaarsreceptie, paasei, valentijnskaartje

123 **Schrijf namen van historische, geologische en andere periodes klein.** In wetenschappelijke literatuur kunnen die woorden een hoofdletter krijgen.

- *het computertijdperk, het interbellum, de jura, de middeleeuwen, de oudheid, het pleistoceen, de prehistorie, de renaissance*
- **in samenstellingen:** *krijtperiode, middenbronstijd, oudheidkunde*
- **in afleidingen:** *middeleeuws, prehistorisch*

124 **Schrijf namen van jaarlijks terugkerende religieuze periodes klein.**

- *advent, ramadan, vasten*
- **in samenstellingen:** *adventskaars, ramadanfeest, vastenactie*

125 **Schrijf namen van historische gebeurtenissen met hoofdletters, voor zover ze als uniek in de geschiedenis worden beschouwd.** Ze worden dan behandeld als eigennamen.

- *de Endlösung, de Guldensporenslag, het Beleg van Nieuwpoort, de Oktoberrevolutie, de Slag bij Waterloo, de Tweede Wereldoorlog*
- **in samenstellingen:** *Eerste Wereldoorlogboeken, Endlösungslachtoffers, Boerenkrijgmonument*

NAMEN VAN INSTANTIES, BEDRIJVEN, ORGANISATIES, GEBOUWEN EN MERKEN

126 **Schrijf namen van instanties, bedrijven, organisaties en gebouwen met hoofdletters.** Lidwoorden, voorzetsels en voegwoorden worden in zulke namen doorgaans met een kleine letter geschreven.

- *het Atomium, de Koning Boudewijnstichting, de Federale Overheidsdienst Financiën, General Motors, het Hof van Cassatie, de Minaraad, het Museum aan de Stroom, het Parthenon, Proximus, de Senaat, het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, het Vlaams Parlement, het Zuiderpershuis*
- **in samenstellingen:** *General Motorspersoneel, Proximusmedewerker, een Tweede Kamerfractie, een Vlaams Parlementslid*

127 **MAAR (1): Neem de schrijfwijze over die de instantie, het bedrijf of de organisatie zelf gebruikt, als die niet met de bovenstaande regel overeenstemt (donorprincipe).**

bpost, easyJet, eBay, StuBru

128 **MAAR (2): Schrijf namen van instanties klein als ze gebruikt worden als een soortnaam, bijvoorbeeld in een omschrijving, een niet-officiële naam of een meervoudsvorm.**

- *het gerecht, een Duits ministerie, de Vlaamse ministeries, de Nederlandse overheid, het Italiaanse parlement, de parlementen van België, de senaat in de Verenigde Staten*
- **in samenstellingen:** *een ministeriegebouw, een Italiaans parlementslid, Italiaanse parlementsleden*

129 **MAAR (3): Schrijf namen van instanties en bestuursorganen klein als ze niet uniek zijn.** Het gaat dan om soortnamen.

het college van burgemeester en schepenen, het hof van assisen van Gent, een raad van bestuur

130 **Schrijf merknamen met een hoofdletter, tenzij de naamgever een andere schrijfwijze heeft gekozen (donorprincipe).** Dat geldt ook als de merknaam gebruikt wordt om naar een exemplaar van dat merk te verwijzen.

- *Bacardi Breezer, Coca-Cola, Dafalgan, Esso, Facebook, iPod, Philips, Eurostar, Volkswagen*
- *een Coca-Cola, een Miele, een Renault, een Eurostar*
- **in samenstellingen:** *Bacardi Breezerflesje, Essotankstation, Philipslamp, Eurostardienstregeling, Volkswagenfabriek*

131 **MAAR: Schrijf merknamen klein als ze worden gebruikt om in ruimere zin naar een type van product te verwijzen.** Het gaat dan om soortnamen.

een aspirientje (een pijnstiller), *een breezer* (een alcopop), *een leukoplast* (een pleister), *een pamper* (een luier), *een spa* (een mineraalwater), *een thermos* (een isoleerkan)

132 **Schrijf werkwoorden die van een merknaam zijn afgeleid, klein.**

facebooken, googelen, instagrammen, skypen, tinderen, twitteren, whatsappen, wiiën

TITELS VAN BOEKEN, FILMS, ARTISTIEKE ONDERSCHEIDINGEN EN EVENEMENTEN

133 **Schrijf het eerste woord van de titel van een boek, film of theaterproductie met een hoofdletter**. In titels van naslagwerken en referentiewerken kunnen alle betekenisvolle woorden een hoofdletter krijgen.

- *Het verdriet van België, Ilias, Ons kookboek, Oorlog en terpentijn, Rundskop, De kersentuin, Ten oorlog*
- *Wetboek van Vennootschappen, Woordenlijst Nederlandse Taal*
- **in samenstellingen:** *Iliasbewerking, Ulyssesvertaling*

134 **Schrijf de naam van een krant of tijdschrift op de manier die de oprichter of redactie heeft gekozen (donorprincipe).**

De Standaard, de Volkskrant, Onze Taal, Van Nu en Straks

135 **Schrijf de naam van een heilig boek of een deel ervan met een hoofdletter als de tekst wordt bedoeld.**

- *de Bijbel, Genesis, de Koran, het Nieuwe Testament, het Oude Testament, de Pentateuch, de Psalmen, de Talmoed, de Veda*
- **in samenstellingen:** *een Bijbellezing, een Bijbelvertaling, een Koraninterpretatie, een Koranschool*
- **in afleidingen:** *Bijbels, on-Bijbels, Talmoedisch, Talmoedist*

136 **Schrijf de naam van een heilig boek klein als een exemplaar van het boek wordt bedoeld.** Het gaat dan om een soortnaam.

- *een mooi uitgegeven bijbel, een versierde koran*
- **in samenstellingen:** *bijbelpapier, thorarol*

137 **Schrijf namen van artistieke onderscheidingen en evenementen met hoofdletters.**

- *Daviscup, de Fintro Literatuurprijs, Nobelprijs, de Olympische Spelen, een Oscar, Tomorrowland*
- **in samenstellingen:** *Daviscupfinale, de Fintro Literatuurprijsjury, Nobelprijslaureaat, Oscaruitreiking*

DUITSE WOORDEN

In het Duits worden alle zelfstandige naamwoorden met een hoofdletter geschreven. In het Nederlands is dat anders. Als we Duitse woorden in het Nederlands overnemen, passen we de Nederlandse spellingregels toe. Hieronder staan de specifieke regels voor het hoofdlettergebruik in Duitse woorden.

138 **Schrijf Duitse zelfstandige naamwoorden klein als het soortnamen zijn.**

apfelstrudel, bühne, edelweiss, nazi, schnaps, übermensch, umlaut, wiedergutmachung

139 **Schrijf Duitse zelfstandige naamwoorden met een hoofdletter als het eigennamen zijn.**

Atlantikwall, Bauhaus, Gestapo, Matthäuspassion, Rote-Armee-Fraktion, Wehrmacht, Weimarrepubliek

140 **Schrijf Duitse zelfstandige naamwoorden met een hoofdletter in Duitse woordgroepen.** De Duitse spelling blijft dan behouden (donorprincipe).

Blut und Eisen, des Guten zuviel, Dichtung und Wahrheit, entartete Kunst, gefundenes Fressen

LETTERAANDUIDINGEN

141 **Schrijf een letteraanduiding in een samenstelling met een hoofdletter als de hoofdletter de vorm van een zaak weergeeft.**

met hoofdletter
L-vormig, O-benen, T-kruising, T-shirt, U-buis, V-hals, X-benen

zonder hoofdletter
e-snaar, g-plek, x-stralen, y-as

142 **Schrijf een letteraanduiding in een samenstelling met een hoofdletter als de letter een ordening, classificatie of evaluatie aangeeft.**

A-team, B-attest, B-kant, P-trein

Tussenletters

		zie vanaf nummer
Tussenletters *-e-* en *-en-* in samenstellingen	*apenstreken, groenteafval, apetrots, apekool*	**143**
Tussenletters *-e-* en *-en-* in afleidingen	*ongelofelijk, ideeëloos, sterrendom, heideachtig*	**151**
Tussenletter *-s-*	*dorpskern, spellingprobleem, spellingsprobleem, stationsstraat*	**155**

TUSSENLETTERS *-E-* EN *-EN-* IN SAMENSTELLINGEN

Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*). Voor de tussenletters in afleidingen gelden andere regels.

143 **VOORAF: Behoud de schrijfwijze van het linkerdeel van een samenstelling als dat zelf al op *-en* eindigt.** Er is dan geen tussenletter.

- **het linkerdeel is een zelfstandig naamwoord:** *havengebied, keukentafel, molensteen*
- **het linkerdeel is een bijvoeglijk naamwoord:** *blikkendoos, dronkenman, goudenregen*
- **het linkerdeel is een werkwoordsstam die eindigt op *-en*:** *rekenwonder, tekenpotlood*
- **bijzonder geval met een infinitief als linkerdeel:** *zittenblijven, zittenblijver* (zoals in *blijven zitten*)

144 **We schrijven tussen de twee delen van een samenstelling *-e-* of *-en-* als we op die plaats een extra klank (een toonloze /e/, zoals in *de*) horen.** Of we die tussenklank als *-e-* of *-en-* schrijven, hangt niet van de uitspraak of de betekenis af, maar van de onderstaande regels. Sommige samenstellingen komen zowel met als zonder tussenklank voor.

- *boek + winkel: boek**en**winkel* (naast *boekwinkel*)
- *leeuw + moed: leeuw**en**moed*
- *rijst + brij: rijst**e**brij*

145 **HOOFDREGEL: Schrijf *-en-* als het linkerdeel een zelfstandig naamwoord is met een meervoud op *-en*, maar niet op *-es* (toonloze /e/, zoals in *de*, + meervouds-*s*). Schrijf *-e-* in de andere gevallen.**

meervoud op *-en*, maar niet op *-es* → met *-n-*

- **het linkerdeel eindigt op een medeklinker:** *apenstreken, boekenwinkel, flessengroen, huizenhoog, klassenraad* (linkerdeel: *klas*), *koninginnenhapje, leeuwenmoed, lerarenopleiding, mijlenver, oudemannenkwaal, paardenbloem, paddenstoel, perensap, ravenzwart, reuzenformaat, reuzenstoet, spinnenweb, urenlang, viersterrenhotel, wiegendood*
- **het linkerdeel eindigt op een toonloze /e/:** *armenbuurt, invalidenwagen, jongerencafé, linzensoep, zedenles*

meervoud op -en en -es → zonder -n-

- **het linkerdeel eindigt op een toonloze /e/:** *eindejaar* (linkerdeel: *einde*), *groenteafval, secondelang, Secretaressedag, tweefasepil, weidevogel*

geen meervoud op -en → zonder -n-

- **het linkerdeel is een zelfstandig naamwoord dat alleen een meervoud op *-es* heeft:** *aspergesoep, campagneleider, modeshow*
- **het linkerdeel is een zelfstandig naamwoord dat gewoonlijk alleen in het enkelvoud wordt gebruikt:** *gerstenat, rijstebrij, snottebel, zijdeteelt*
- **het linkerdeel is een bijvoeglijk naamwoord of een woord met een vergelijkbare functie:** *klassespeler, kloteweer, reuzemop* (geweldige mop), *rodekool, vollemaan*
- **het linkerdeel is een werkwoordsstam:** *brekebeen, knarsetanden, spinnewiel, wiegelied*

146 **UITZONDERING 1: Schrijf *-e-* in bijvoeglijke naamwoorden met als versterkend linkerdeel *ape, bere, boorde, pikke, rete, reuze* of *steke*.** Deze linkerdelen hebben als betekenis 'heel erg'.

apetrots, beresterk, boordevol, pikkedonker, retegoed, reuzeleuk, stekeblind

147 **UITZONDERING 2: Schrijf *-e-* als de betekenis van de samenstellende delen nauwelijks of niet meer herkenbaar is (versteende samenstelling), of als het woord maar in schijn een samenstelling is (vermeende samenstelling).**

apekool, bakkebaard, bolleboos, bruidegom, hazewind, kattebelletje (haastig geschreven briefje), *kinnebak, klerezooi, nachtegaal, petekind, rammenas, ruggespraak, schattebout, sikkepit, wielewaal*

148 **UITZONDERING 3: Schrijf *-e-* in woorden met als linkerdeel *hel, maan, zon, (onze) lievevrouw* en *(Onze-)Lieve-Vrouw*, en in het woord *Koninginnedag*.** Het linkerdeel is in deze woorden uniek in de context.

hellevuur, maneschijn, zonnestraal, lievevrouwebeestje, onzelievevrouwebedstro, Lieve-Vrouwekapel, Onze-Lieve-Vrouwekerk

149 **UITZONDERING 4: Schrijf *-en-* als het linkerdeel een vrouwelijke persoonsnaam is die van een mannelijke persoonsnaam (met een meervoud op *-en*) is afgeleid door toevoeging van het achtervoegsel *-e*.**

agentenuniformrokje, studentenzwangerschap

150 **UITZONDERING 5: Behoud de oorspronkelijke spelling in samenstellingen met oude naamvalsvormen.**

's anderendaags, grotendeels, inderminneregeling, ingebrekestelling, meestentijds, merendeel, tenlastelegging

TUSSENLETTERS *-E-* EN *-EN-* IN AFLEIDINGEN

Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*). Voor de tussenletters in samenstellingen gelden andere regels.

151 **VOORAF: Behoud de schrijfwijze van het grondwoord als dat zelf al op *-en* eindigt.** Er is dan geen tussenletter.

eigendom, eigenlijk, gelegenheid, gewetenloos, leugenachtig, rekenschap, wetenschap, wezenlijk

152 **We schrijven tussen het grondwoord en het achtervoegsel van een afleiding *-e-* of *-en-* als we op die plaats een extra klank (een toonloze /e/, zoals in *de*) horen.** Of we die tussenklank als *-e-* of *-en-* schrijven, hangt niet van de uitspraak of de betekenis af, maar van de onderstaande regels. Sommige afleidingen komen zowel met als zonder tussenklank voor.

- *ongeloof + lijk: ongelof**e**lijk* (naast *ongelooflijk*)
- *zorg + loos: zorg**e**loos*

153 **Schrijf *-e-* in de afleidingen met de achtervoegsels *-lijk*, *-lijks* en *-loos*.**

bisschoppelijk, huiselijk, ongelofelijk, dagelijks, ideeëloos, zorgeloos

154 **Schrijf *-en-* in de afleidingen met de achtervoegsels *-achtig*, *-dom* en *-schap* als het grondwoord een zelfstandig naamwoord is met een meervoud op *-en*, maar niet op *-es*. Schrijf *-e-* in de andere gevallen.**

met *-n-*
sterrendom, vorstendom

zonder *-n-*
heideachtig, lenteachtig, vedettedom, zijdeachtig

TUSSENLETTER *-S-*

155 **VOORAF: Behoud de schrijfwijze van het linkerdeel of van het grondwoord als dat zelf al op *-s* eindigt.** Er is dan geen tussenletter. Bij *alleszins*, *enigszins* en *geenszins* behouden we de *s* omdat het om een oude naamvalsvorm gaat.

fietsslot (zoals *fietspomp*), *fietsster* (zoals *arbeidster*)

156 **Schrijf tussen de twee delen van een samenstelling en tussen het grondwoord en het achtervoegsel van een afleiding een *-s-* als u op die plaats een /s/ hoort.** In heel wat gevallen komt zowel de uitspraak met als zonder /s/ voor en zijn beide spellingen in principe correct. Als u aan uw taalgevoel twijfelt, kunt u een woordenboek raadplegen. Als de samenstelling of afleiding niet in het woordenboek staat, kunt u het woord schrijven zoals andere samenstellingen met hetzelfde linkerdeel of andere afleidingen met hetzelfde grondwoord. Met een zoekactie op het internet kunt u nagaan welke vorm in de praktijk het gebruikelijkst is.

met *-s-*
dorpskern, drietrapsraket, gebruikersnaam, jongensachtig, kunstenaarsleven, lezenswaard, meningsverschil, schoonheidsideaal, toetredingsverdrag, universiteitsgebouw

zonder *-s-*
ademnood, denkbaar, geelachtig, liefdeloos, zoekwerk

met *-s-* en zonder *-s-*
beheer(s)overeenkomst, drug(s)gebruik, geslacht(s)loos, gewicht(s)loos, spelling(s)probleem, voorbehoed(s)middel, waternood (gebrek aan water) / *watersnood* (overstroming)

157 **Schrijf ook een tussenletter *-s-* als het rechterdeel van een samenstelling met een sisklank (/s/, /z/, /sj/, /zj/) begint en de tussenklank /s/ in vergelijkbare samenstellingen zonder sisklank te horen is.**

met *-s-*
bedrijfszeker (zoals *bedrijfsonzeker*), *eenmanszaak* (zoals *eenmansactie*), *stationsstraat* (zoals *stationshal*)

zonder *-s-*
andersoortig (zoals *andermaal*), *wandelstraat* (zoals *wandelweg*)

met *-s-* en zonder *-s-*
raadzaal of *raadszaal* (zoals *raadkamer* of *raadsman*)

Aaneenschrijven

		zie vanaf nummer
Hoofdregels	*grote mensen, gevoelsmens, grotemensenpraat, menselijk*	**158**
Klinkerbotsing	*auto-ongeluk, poëzie*	**162**
Samenkoppelingen	*kant-en-klaar, kant-en-klaarmaaltijd, stap-voor-stapaanpak*	**173**
Samenstellingen met gelijkwaardige delen	*zwart-wit, zwart-witfoto*	**179**
Combinaties met eigennamen	*Beatlesfan, New Yorkreis, James Bondachtig, West-Vlaanderen*	**185**
Namen van talen en dialecten	*Oost-Vlaams, Standaardnederlands*	**195**
Getallen, telwoorden en breuken	*tweeduizend achthonderdzestig, tweehonderddrieëntachtigste, drie vierde*	**198**
Combinaties met cijfers, letters en symbolen	*100-jarig, T-shirt, € -teken*	**204**
Combinaties met initiaalwoorden, letterwoorden en verkortingen	*pc-gebruik, aidspatiënt, infoavond*	**219**
Bijzondere voor- en nabepalingen	*ex-roker, secretaris-generaal, regering-Michel*	**228**
Combinaties met voorzetsels en bijwoorden	*erover springen, ervan uitgaan, boven op de kast*	**232**
Woordgroepen uit andere talen (behalve het Engels)	*a capella, a-capellakoor*	**240**
Samentrekking	*eet- en drinkgedrag, grote en kleine zorgen*	**244**
Vervoegde werkwoordsvormen	*terugvinden, vind terug, terugvind, teruggevonden*	**246**
Woordgroep of samenstelling?	*witbrood* of *wit brood, pianospelen* of *piano spelen, zwaargebouwd* of *zwaar gebouwd, in bedrijf stellen* en *inbedrijfstelling, tenslotte* of *ten slotte*	**248**
Bijzondere combinaties	*couscous, rimram, ja-stem, het-woord*	**259**

HOOFDREGELS

158 **HOOFDREGEL 1: Schrijf een spatie tussen de woorden van een woordgroep.** Een woordgroep is een opeenvolging van woorden die bij elkaar horen, maar niet samen één woord vormen.

algemeen secretaris, alle drie, een heel mooi boek, geen voorwaarden stellen, grote mensen, ovale tafel, soep met witte bonen, Spaanse griep, verse muntthee (muntthee die vers is), *1 april, 100 euro*

159 **HOOFDREGEL 2: Schrijf samenstellingen en afleidingen aaneen.** Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*). Een samenstelling kan zelf ook weer het linker- of rechterdeel van een nieuwe samenstelling zijn (*keukentafelgesprek, designkeukentafel*). Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

- **samenstellingen:** *appelboom, bloedbank, designkeukentafel, filevorming, gevoelsmens, griepepidemie, jeugdherbergslaapzaal, keukentafel, keukentafelgesprek, kussengevecht, muntthee, naamsverandering, perenboom, privésfeer, schokgolftherapie, trouwbelofte, Wordtekst, zonlicht*
- **afleidingen:** *antibacterieel, beargumenteren, menselijk, onschuldig, onvoorwaardelijk, subcultuur, tafelen, vergeetachtig*

160 **Schrijf ook samenstellingen met een woordgroep aaneen als die woordgroep bestaat uit een bijvoeglijk naamwoord (of telwoord) en een zelfstandig naamwoord.** In zo'n woordgroep is het rechterdeel de kern, bijvoorbeeld *mensen* in de woordgroep *grote mensen*.

- **samenstellingen van een woordgroep en een zelfstandig naamwoord:** *grotemensenpraat* (= grote mensen + praat), *meervoudigepersoonlijkheidsstoornis* (= meervoudige persoonlijkheid + stoornis), *onroerendgoedbelasting* (= onroerend goed + belasting), *Spaansegriepepidemie* (= Spaanse griep + epidemie), *versemuntthee* (= verse munt + thee, thee van verse munt), *vijfdollarbiljet* (= vijf dollar + biljet), *wittebonensoep* (= witte bonen + soep)
- **samenstellingen van een zelfstandig naamwoord en een woordgroep:** *bedrijfsonroerendgoed* (= bedrijf + onroerend goed), *inbouwopenhaard* (= inbouw + open haard)

161 **Schrijf in samenstellingen eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

- **in samenstellingen van twee woorden:** *Alhambragebouw* of *Alhambra-gebouw, basaria* of *bas-aria, boschampignon* of *bos-champignon, Dafalgangebruiker* of *Dafalgan-gebruiker, jazzzanger* of *jazz-zanger, radioautonomie* of *radio-autonomie, skiuitrusting* of *ski-uitrusting*
- **in samenstellingen met een woordgroep:** *bedrijfsonroerendgoed* of *bedrijfs-onroerendgoed, versemuntthee, verse-muntthee* of *versemunt-thee*

Naast de bovenstaande hoofdregels voor het aaneenschrijven bestaan er ook specifieke regels voor het gebruik van het koppelteken (-) en het trema (¨). Die tekens gebruiken we als we de delen van een woord niet zonder meer aaneen kunnen schrijven, bijvoorbeeld als er klinkerbotsing is (*auto-ongeluk, poëzie*) of als er op de grens tussen twee delen een hoofdletter staat (*anti-Amerikaans*). Een koppelteken of trema heeft dan als functie de delen zowel te scheiden als te verbinden, en zo de leesbaarheid van een woord te garanderen. Hieronder vindt u de specifieke regels voor het aaneenschrijven.

KLINKERBOTSING

Klinkerbotsing treedt op als twee opeenvolgende klinkertekens die tot een verschillende lettergreep behoren, als een lange klank of een tweeklank kunnen worden gelezen. Die verkeerde lezing voorkomen we met een koppelteken of een trema.

162 **HOOFDREGEL 1: Schrijf een koppelteken bij klinkerbotsing tussen de delen van een samenstelling.** Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*, *ski-jas* = *ski* en *jas*). Er is klinkerbotsing in de combinaties:

- *a+a, a+e, a+i, a+u*
- *e+e, e+i, e+u*
- *i+i, i+e, i+j*
- *o+o, o+e, o+i, o+u*
- *u+u, u+i*

Deze regel geldt ook voor de *-é-*.

met verplicht koppelteken

- **a+:** *camera-angst, massa-executie, alinea-indeling, na-ijver, gala-uitnodiging*
- **e+:** *twee-eiig, vanille-ijs, lente-uitje, café-uitbater*
- **i+:** *ski-instructeur, plooi-ijzer, groei-economie, ski-jas*
- **o+:** *auto-ongeluk, zo-even, metro-incident, audio-uitgang*
- **u+:** *menu-uitdraai, milieu-inspectie*
- **uitzondering:** *zoiets*

163 **Schrijf eventueel ook in samenstellingen waarin er geen klinkerbotsing is, een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

met facultatief koppelteken
astmaonderzoek of *astma-onderzoek*, *babyeczeem* of *baby-eczeem*, *niveauoverschrijdend* of *niveau-overschrijdend*, *privéauto* of *privé-auto*, *vanilleyoghurt* of *vanille-yoghurt*, *zijingang* of *zij-ingang*

164 **UITZONDERING: Schrijf een trema bij klinkerbotsing in getallen met het element *-en-*.**

drieëndertig, drieënhalf, tweeënhalf, tweeëntwintig, tweeënvijftigste

165 **HOOFDREGEL 2: Schrijf een trema bij klinkerbotsing in een ongeleed woord, een afleiding, een verbogen of een vervoegde vorm.** Er is klinkerbotsing in de combinaties:

- *a+a, a+e, a+i, a+u*
- *e+e, e+i, e+u*
- *i+e*
- *o+o, o+e, o+i, o+u*
- *u+u, u+i*

Deze regel geldt niet voor de combinaties *i+i* en *i+j*, zoals bij samenstellingen. Een ongeleed woord is een woord waarin geen enkele samenstelling, afleiding of vormverandering door een uitgang te onderscheiden is (*tafel, hygiëne, ladder, snel, wandel*). Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

met trema

- **a+:** *Kanaän, iaën, prozaïsch, Emmaüs*
- **e+:** *allergieën, categorieën, gedweeë, ze barbecueën, geëuropeaniseerd, beïnvloeden, geüpdatet*
- **i+:** *skiër, essentiële, hygiëne, wiën*
- **o+:** *coördinator, poëzie, egoïsme*
- **u+:** *vacuüm, intuïtie*
- **uitzonderingen:** geen klinkerbotsing maar toch een trema in *linguïst, linguïstisch, linguïstiek, pinguïn* (*uï* = /wi/)

zonder trema
alinea, beargumenteren, geaaid, geautomatiseerd, realisatie, geolied, boa, coalitie, ambigue, ze fonduen, begroeiing, kopiist, bijectie

166 **MAAR (1): Schrijf bij drie of meer klinkertekens geen trema op de letter die volgt op een *-i-*.**

- **aaie:** *lawaaierig, uitzaaien, zwaaien*
- **eie:** *aardbeien, eieren, keien*
- **iee:** *appreciëerde, dieet, financieel*
- **ieu:** *adieu, modieus, serieus*
- **oeie:** *boeiend, groeien, koeien*
- **ooie:** *dooier, glooiend, rotzooien*
- **uie:** *kuieren, luie, uien*

167 **MAAR (2): Schrijf geen trema op de eerste letter van *-ij-* en *-ui-*.**

beijveren, geijkt, geijzeld, geuit

168 **MAAR (3): Schrijf geen trema in leenwoorden die nog als uitheems beschouwd worden.** Zulke woorden behouden hun oorspronkelijke spelling. Het gaat onder andere om woorden die eindigen op de Latijnse uitgangen *-eus* en *-eum* en de Franse uitgangen *-ien* en *-ienne*.

- *clientèle, dolce far niente, Inuit, paella*
- **in woorden op *-eus* of *-eum:*** *baccalaureus, museum, petroleum*
- **in woorden op *-ien* of *-ienne:*** *bohemien, julienne, musicienne, opticien*

169 **MAAR (4): Schrijf *-ië-* in plaats van *-ieë-* in afleidingen, verbogen en vervoegde vormen van grondwoorden op *-ie* als de *-ie* in de verlengde vorm onbeklemtoond is.**

bacteriën, ceremoniën, evangeliën, magiër, neuriën, neuriënd, oliën, poriën

170 **UITZONDERING 1: Schrijf vóór het achtervoegsel *-achtig* een koppelteken bij klinkerbotsing.** Dat is het geval in de combinatie *a+a*. Schrijf eventueel ook in gevallen waarin er geen klinkerbotsing is, een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.

met verplicht koppelteken
maffia-achtig, reuma-achtig

met facultatief koppelteken
adagioachtig of *adagio-achtig, antilopeachtig* of *antilope-achtig, tsunamiachtig* of *tsunami-achtig*

171 **UITZONDERING 2: Schrijf na een voorvoegsel van Latijnse of Griekse oorsprong een koppelteken bij klinkerbotsing.** Het gaat om voorvoegsels zoals *a, aero, agro, ambi, anti, archi, audio, auto, bi, bio, co, contra, de, di, dia, duo, elektro, endo, extra, gastro, giga, hecto, hetero, homo, hydro, infra, intra, iso, loco, macro, maxi, mega, meso, meta, micro, mini, mono, morfo, multi, neo, ortho, paleo, para, peri, poly, pre, pro, proto, pseudo, psycho, quasi, re, recta, retro, semi, socio, supra, tele, tera, thermo, topo, tri, ultra, uni, vice*. Schrijf eventueel ook in gevallen waarin er geen klinkerbotsing is, een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.

met verplicht koppelteken
contra-indicatie, homo-erotisch, intra-arterieel, multi-interpretabel, re-integratie, semi-intellectueel, socio-economisch, vice-eersteminister

met facultatief koppelteken
antiaanbaklaag of *anti-aanbaklaag, coauteur* of *co-auteur, proactief* of *pro-actief, quasionschuldig* of *quasi-onschuldig, reactiveren* of *re-activeren*

172 **MAAR: Schrijf een trema bij klinkerbotsing als het woord ongeleed is.** Het woord kan dan niet beschouwd worden als een afleiding met een voorvoegsel van Latijnse of Griekse oorsprong. *Coördinatie* wordt bijvoorbeeld niet opgevat als combinatie van de betekenissen van *co* en *ordinatie*.

- **bi, tri, tetra:** *biënnale, triënnale, tetraëder*
- **co:** *coëfficiënt, coïncidentie, coöperatie, coöperatieve, coöptatie, coöpteren, coördinatie, coördinator, coördineren*
- **pre:** *preëminent, preëmptief*
- **re:** *reïncarnatie, reïncarneren, reünie*

SAMENKOPPELINGEN

Een samenkoppeling is een combinatie van twee of meer woorden die samen een vaste eenheid vormen. Die eenheid wordt in de spelling aangegeven met koppeltekens (*een kruidje-roer-me-niet*). Bij een samenkoppeling is er geen duidelijk kernwoord, zoals bij een gewone samenstelling (bijvoorbeeld *keukentafel*), waarin het rechterdeel het kernwoord is.

173 **HOOFDREGEL 1: Schrijf koppeltekens tussen de delen van een samenkoppeling.**

het anders-zijn, het kind-zijn, kant-en-klaar, kruidje-roer-me-niet, lelietje-van-dalen, (Onze-)Lieve-Heer, (Onze-)Lieve-Vrouw, spring-in-'t-veld

174 **Behoud de koppeltekens in samenstellingen en afleidingen met een samenkoppeling.** Schrijf het rechterdeel van de samenstelling of het achtervoegsel van de afleiding vast aan het laatste deel van de samenkoppeling.

- **in samenstellingen:** *kant-en-klaarmaaltijd, Onze-Lieve-Vrouwekerk, spring-in-'t-veldgedoe*
- **in afleidingen:** *doe-het-zelver, laag-bij-de-grondser, vergeet-me-nietje*

175 **Schrijf in een samenstelling met een samenkoppeling als linkerdeel eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

kant-en-klaar-maaltijd, spring-in-'t-veld-gedoe

176 **HOOFDREGEL 2: Schrijf koppeltekens tussen de delen van een woordgroep zonder duidelijk kernwoord als die het linkerdeel van een samenstelling vormt.** Het gaat meestal om een woordgroep van drie of meer woorden, dikwijls met een voorzetsel (zoals *aan, voor, met*) of met een voegwoord (zoals *en*). De woordgroep wordt dan binnen de samenstelling als een samenkoppeling beschouwd. Schrijf het rechterdeel van de samenstelling vast aan het laatste deel van de woordgroep.

- **woordgroepen:** *alles kits, nek aan nek, sport en spel, stand van zaken, stap voor stap, stoppen met roken, ver van mijn bed*
- **in samenstellingen:** *alles-kitsgevoel, nek-aan-nekrace, sport-en-speldag, stand-van-zakengesprek, stap-voor-stapaanpak, stoppen-met-rokenprogramma, ver-van-mijn-bedshow*

177 **Schrijf in een samenstelling met een samenkoppeling als linkerdeel eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

alles-kits-gevoel, nek-aan-nek-race, sport-en-spel-dag, stand-van-zaken-gesprek, stap-voor-stap-aanpak, stoppen-met-roken-programma

178 **Kies eventueel voor een typografische oplossing.** Markeer de woordgroep met aanhalingstekens of cursivering, en schrijf een koppelteken vóór het rechterdeel van de samenstelling. Een typografische oplossing is vooral bruikbaar bij samenstellingen die in de praktijk niet zo vaak voorkomen.

'alles moet kunnen'-mentaliteit of *alles moet kunnen*-mentaliteit, 'donder nu maar op'-blik of *donder nu maar op*-blik, 'stoppen met roken'-programma of *stoppen met roken*-programma, 'twee maten en twee gewichten'-politiek of *twee maten en twee gewichten*-politiek

SAMENSTELLINGEN MET GELIJKWAARDIGE DELEN

De delen van een samenstelling zijn gelijkwaardig als we ze in principe kunnen verwisselen, bijvoorbeeld: *priester-dichter = dichter-priester; links-extremistisch = extremistisch-links*. Bij een samenstelling met gelijkwaardige delen is er geen duidelijk kernwoord, zoals bij een gewone samenstelling (bijvoorbeeld *keukentafel*), waarin het rechterdeel het kernwoord is.

179 **Schrijf een of meer koppeltekens in samenstellingen die bestaan uit gelijkwaardige delen.** Het gaat zowel om zelfstandige als om bijvoeglijke naamwoorden. De regel geldt ook voor bijvoeglijke naamwoorden waarin de delen elk afzonderlijk een religieuze, politieke of levensbeschouwelijke stroming omschrijven (*burgerlijk-liberaal*) of waarin het linkerdeel naar een plaats of een bevolkingsgroep verwijst en het rechterdeel een religieuze, politieke of levensbeschouwelijke stroming noemt (*Grieks-orthodox*).

- **zelfstandige naamwoorden:** *hotel-restaurant, hink-stap-sprong, priester-dichter*
- **bijvoeglijke naamwoorden:** *biologisch-dynamisch, burgerlijk-liberaal* (= burgerlijk en liberaal), *cultureel-maatschappelijk, Duits-Frans, Grieks-orthodox, links-extremistisch* (= links en extremistisch), *medisch-administratief, Nederlands-hervormd, politiek-diplomatiek, paars-groen, politiek-filosofisch, rood-wit-blauw, rooms-katholiek, Vlaams-nationalistisch, zwart-wit*

180 **Schrijf ook een koppelteken tussen gelijkwaardige delen als die het linkerdeel van een samenstelling vormen.** Schrijf het rechterdeel van de samenstelling vast aan het laatste gelijkwaardige deel.

hotel-restaurantuitbater, ja-neevraag, kop-staartbotsing, maag-darmklachten, man-vrouwrelatie, winkel-wandelstraat, woon-werkverkeer, zwart-witfoto, zit-slaapbank

181 **Schrijf in samenstellingen met gelijkwaardige delen als linkerdeel eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

hotel-restaurant-uitbater, ja-nee-vraag, zwart-wit-foto

182 **Schrijf tweedelige bijvoeglijke naamwoorden aaneen als de delen niet gelijkwaardig zijn.** Het gaat dan om gewone samenstellingen waarvan het rechterdeel de kern vormt. Het linkerdeel zegt iets over het rechterdeel. De delen zijn dus niet omwisselbaar. Deze regel geldt ook voor bijvoeglijke naamwoorden die zijn afgeleid van een woordgroep die bestaat uit een bijvoeglijk naamwoord en een zelfstandig naamwoord die samen een discipline, een beroep of een beoefenaar ervan beschrijven.

administratiefrechtelijk (afgeleid van *administratief recht*), *christendemocratisch* (democratisch op grond van christelijke overtuiging), *extreemrechts* (uiterst rechts), *grijsblauw* (grijsachtig blauw), *nieuwlinks, paarswit* (paarsachtig wit), *populairwetenschappelijk* (afgeleid van *populaire wetenschap*), *sociaalpsychologisch* (afgeleid van *sociale psychologie* of *sociaal psycholoog*)

183 **Schrijf tweedelige bijvoeglijke naamwoorden die kunnen worden opgevat als een samenstelling met gelijkwaardige delen óf als een afleiding van een woordgroep aaneen of met een koppelteken, volgens de betekenis.** Zie nummer 179 en 182.

- *historisch-taalkundig* (historisch en taalkundig bekeken) of *historischtaalkundig* (uit het oogpunt van de historische taalkunde)
- *sociaal-economisch* (met betrekking tot zowel het sociale als het economische) of *sociaaleconomisch* (uit het oogpunt van de sociale economie)

184 **Schrijf zelfstandige naamwoorden die gevormd zijn op basis van bijvoeglijke naamwoorden met gelijkwaardige of niet-gelijkwaardige delen, op dezelfde manier als die bijvoeglijke naamwoorden.**

gelijkwaardige delen
links-extremistisch dus *links-extremist*

niet-gelijkwaardige delen
christendemocratisch dus *christendemocraat*

COMBINATIES MET EIGENNAMEN

Een eigennaam is de officiële naam waarmee we verwijzen naar iets unieks, bijvoorbeeld een persoon, plaats, instelling, merk of historische gebeurtenis. Een eigennaam kan uit een of meer delen bestaan (*Amsterdam, Coca-Cola, het Heilig Hart, Hugo Claus, James Bond, de Raad van State, de Tweede Wereldoorlog*).

185 **Schrijf samenstellingen en afleidingen met een eigennaam als linkerdeel aaneen.** Behoud de eventuele spaties en koppeltekens in de eigennaam. Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*). Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

- **in samenstellingen:** *Afrikamissie, Applemedewerker, Beatlesfan, Coca-Colaflesje, Ensortentoonstelling, Greenwichtijd, Harry Potterboeken, James Bondfilm, Middellandse Zeegebied, New Orleansreis, Niagarawatervallen, Raymond van het Groenewoudplaat, Rode Kruispost, Sri Lankareis, Tweede Kamerfractie, Wordtekst, YouTubefilmpje*
- **in afleidingen:** *belgicist, Boerenbondachtig, Costa Ricaans, James Bondachtig, marxist, New Yorker, Taaltelefonist*

186 **Schrijf in samenstellingen met een eigennaam als linkerdeel eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.** Dat geldt ook voor afleidingen met het achtervoegsel *-achtig*.

Afrika-missie, Apple-medewerker, Beatles-fan, Boerenbond-achtig, Harry Potter-boeken, Heilig Hart-instituut, James Bond-achtig, James Bond-film, Word-tekst

187 **MAAR: Schrijf bij klinkerbotsing in een samenstelling met een eigennaam altijd een koppelteken.** Er is klinkerbotsing in de combinaties:

- *a+a, a+e, a+i, a+u*
- *e+e, e+i, e+u*
- *i+i, i+e, i+j*
- *o+o, o+e, o+i, o+u*
- *u+u, u+i*

Afrika-avond, Armani-imitatie, Femma-uitnodiging, Middellandse Zee-eiland, YouTube-inspiratie

188 **Kies bij samenstellingen met een meerdelige eigennaam eventueel voor een typografische oplossing.** Markeer de woordgroep met aanhalingstekens of cursivering, en schrijf een koppelteken voor het rechterdeel van de samenstelling. Een typografische oplossing is vooral bruikbaar bij samenstellingen die in de praktijk niet zo vaak voorkomen.

- 'De Slimste Mens ter Wereld'-finale of *De Slimste Mens ter Wereld*-finale
- 'Klas op Stap'-team of *Klas op Stap*-team

189 **Schrijf een koppelteken in samenstellingen en afleidingen met een eigennaam als rechterdeel.** Behoud de eventuele spaties en koppeltekens in de eigennaam. Deze regel geldt ook voor bijvoeglijke naamwoorden die van een eigennaam zijn afgeleid.

anti-Obama, ex-Sri Lankaan, laat-Romeins, namaak-Rolex, nep-Swarovski, on-Vlaams, oud-Amsterdams, oud-West-Vlaamse, pro-Bush, trans-Alpijns, vroeg-Griekse, zwart-Amerikaans

190 **Schrijf een koppelteken in samenstellingen met een persoonsnaam als nabepaling**. Dat type samenstellingen kan worden geparafraseerd als 'is genoemd naar'.

de regering-Michel, de spelling-Siegenbeek, de zaak-Bosman, het kabinet-De Block

191 **MAAR: Schrijf een spatie in woordgroepen met een eigennaam als nabepaling.** Dat type woordgroepen kan worden geparafraseerd als 'heet/heeft als naam'.

brouwerij De Kroon, kunstgalerij De Vuyst, restaurant Paolo, schoonheidssalon Nathalie

192 **Schrijf een koppelteken in samengestelde aardrijkskundige namen met als linkerdeel een woord als *Noord, Oost, Zuid, West, Belgisch, Frans, Latijns, Nederlands, Vlaams, Waals, Centraal, Midden, Beneden, Boven, Hoog, Laag, Neder, Opper, Groot, Klein, Nieuw, Oud en Afro*.** Een aantal samengestelde aardrijkskundige namen wordt van oudsher aaneengeschreven, bijvoorbeeld *Nieuwpoort* en *Noordzee*.

- *Noord-Limburg, West-Vlaanderen, Zuid-Afrika; Belgisch-Limburg, Latijns-Amerika, Vlaams-Brabant, Centraal-Amerika, Boven-Schelde, Hoog-België, Groot-Leuven, Klein-Azië, Nieuw-Zeeland, Oud-Heverlee, Wit-Rusland*
- **in samenstellingen:** *Nieuw-Zeelandreis, West-Vlaanderenhype, Zuid-Afrikabezoek*
- **in afleidingen:** *Afro-Amerikaan, Latijns-Amerikaans, Nieuw-Zeelander, Noord-Limburger, Vlaams-Brabants, West-Vlaams*

193 **Schrijf een of meer koppeltekens in samengestelde aardrijkskundige namen met windstreken, volgens de betekenis.**

Zuid-West-Vlaanderen (= het zuiden van West-Vlaanderen), *Zuidwest-Vlaanderen* (= het zuidwesten van Vlaanderen)

194 **Schrijf een of meer koppeltekens in aardrijkskundige namen die uit gelijkwaardige delen bestaan of een samenkoppeling vormen.**

- **gelijkwaardige delen:** *Erps-Kwerps, Knokke-Heist, Tielt-Winge, Zichen-Zussen-Bolder*
- **samenkoppeling:** *Heist-op-den-Berg, Herk-de-Stad, Kapelle-op-den-Bos, Sint-Job-in-'t-Goor*

NAMEN VAN TALEN EN DIALECTEN

195 **Schrijf namen van talen en dialecten die van een aardrijkskundige naam zijn afgeleid, op dezelfde manier als de aardrijkskundige naam.**

- *West-Vlaams* (afgeleid van *West-Vlaanderen*), *New Yorks, Sint-Truidens*
- **in samenstellingen:** *Fransdol, Nederlandssprekend, pracht-Engels*
- **in afleidingen:** *oer-Engels, on-West-Vlaams*

196 **Schrijf namen van talen of dialecten aaneen als ze niet van een samengestelde aardrijkskundige naam zijn afgeleid.** Hetzelfde geldt voor aanduidingen die een negatieve waardering voor een taal of een manier van spreken uitdrukken.

het Hoogduits (*Hoog-Duitsland* is geen bestaande aardrijkskundige naam), *koeterwaals, het Laatlatijn, Marollenfrans, het Middelhoogduits, het Middelnederlands, het Nieuwgrieks, het Oudfries, het Platduits, het Poldernederlands, het potjeslatijn, het Standaardnederlands, het Verkavelingsvlaams*

197 **MAAR: Schrijf in zulke namen van talen en dialecten een koppelteken als het linkerdeel van een aardrijkskundige naam is afgeleid.**

Belgisch-Nederlands, Brits-Engels, Indo-Europees, Indo-Germaans, Surinaams-Nederlands

GETALLEN, TELWOORDEN EN BREUKEN

198 **Schrijf getallen in woorden aaneen tot aan het woord *duizend*. Schrijf achter het woord *duizend* een spatie.** Schrijf een trema bij klinkerbotsing in getallen zoals *tweeëndertig* en *drieënhalf*.

- *13: dertien*
- *32: tweeëndertig*
- *101: honderdeen* of *honderdeneen*
- *338: driehonderdachtendertig*
- *915: negenhonderdvijftien*
- *1001: duizend en een* of *duizend een*
- *3254: drieduizend tweehonderdvierenvijftig*
- *532 283: vijfhonderdtweeëndertigduizend tweehonderddrieëntachtig*
- *3,5: drieënhalf*
- *6,5: zesenhalf*

uitzonderingen:
- *honderd-en-een* (heel veel)
- *duizend-en-een* (heel veel)

199 **Schrijf een spatie voor en na de woorden *miljoen, miljard, biljoen, biljard, triljoen* enzovoort.**

- *1 000 000: een miljoen*
- *584 730 226: vijfhonderdvierentachtig miljoen zevenhonderddertigduizend tweehonderdzesentwintig*

200 **Schrijf rangtelwoorden op dezelfde wijze als hoofdtelwoorden.**

- *13de: dertiende*
- *37ste: zevenendertigste*
- *101ste/101de: honderdeerste* of *honderdeneerste, honderdeende* of *honderdeneende*
- *338ste: driehonderdachtendertigste*
- *915de: negenhonderdvijftiende*
- *3254ste: drieduizend tweehonderdvierenvijftigste*

201 **Schrijf achter een rangtelwoord in cijfers *e* of *ste/de*.** Gebruik geen superscript en schrijf geen apostrof.

1e of *1ste, 2e* of *2de, 3e* of *3de, 13e* of *13de, 37e* of *37ste, 338e* of *338ste*

202 **Schrijf teller en noemer in een breukgetal los.** Er staan ook spaties in combinaties zoals *een half (halve)* en *een kwart*.

- *drie vierde, een derde, zes achtste, een half* (*drie en een half*), *een kwart* (*vier en een kwart*)
- **bijzonder geval:** *drie kwart* of *driekwart van de aanwezigen* (los of aan elkaar bij zelfstandig gebruik), *driekwart eeuw* (aan elkaar bij bijvoeglijk gebruik)

203 **Schrijf teller en noemer in een breukgetal aaneen als het breukgetal deel uitmaakt van een samenstelling.**

tweederdemeerderheid, viervijfderegeling

COMBINATIES MET CIJFERS, LETTERS EN SYMBOLEN

204 **Schrijf een koppelteken in samenstellingen met een losse letter, een cijfer, een symbool of een combinatie daarvan.** Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*).

- **met een losse letter:** *e-mail, i-bankieren, nep-e-mail, streepjes-T-shirt, T-shirt, tussen-n, V-hals, Y-splitsing*
- **met een cijfer:** *13-angst, 666-symbool*
- **met een symbool:** *@-teken, € -symbool, +-teken*
- **met een combinatie:** *A4-formaat, mp3-speler, 3D-printer, 3G-netwerk, 360°-contract, 4G-abonnement, 65+-kaart, 9/11-theorie*

205 **Schrijf een koppelteken in samenstellende afleidingen met een telwoord in cijfers.** Een samenstellende afleiding is een woord dat is afgeleid van een samenstelling die op zichzelf niet bestaat. Zo is *honderdjarig* een afleiding op *-ig* van *honderd + jaar*, terwijl er geen samenstelling *honderdjaar* bestaat.

- **met een hoofdtelwoord:** *100-jarig, 65-jarige, 25-jaarlijks, 40-urig*
- **met een rangtelwoord:** *6e-jaars, 4de-klasser, 21ste-eeuws*

206 **Schrijf in afleidingen, verbogen en vervoegde vormen een apostrof achter een losse letter, een cijfer, een symbool of een combinatie daarvan.** Zulke woorden bestaan uit een grondwoord en een of meer voorvoegsels, achtervoegsels of uitgangen.

- **met een losse letter:** *a's, n'etje, s'je, x'en*
- **met een cijfer:** *4'tje, 2'tje, 65+'er, 4'en, 2's, 21'en, 21'de*
- **met een symbool:** *€ 's, € 'tje*
- **met een combinatie:** *A4'tje*

207 **MAAR (1): Schrijf de achtervoegsels *-e, -de* en *-ste* in rangtelwoorden aan het cijfer vast.**

2de, 4e, 8ste

208 **MAAR (2): Schrijf een koppelteken vóór een losse letter of een cijfer.**

- **met een losse letter:** *ge-e-maild, ge-i-bankierd*
- **met een cijfer:** *ge-21'd*

209 **MAAR (3): Schrijf een koppelteken vóór het achtervoegsel *-achtig*.**

C4-achtig

210 **Schrijf een spatie in combinaties met cijfers of losse letters die een categorie of soort aangeven.**

formule 1, hepatitis B, jaren 70, Karel I, top 100, vitamine C, vitamine B12

211 **Schrijf een koppelteken in een samenstelling met zulke combinaties.** Behoud de spatie in de combinatie.

formule 1-wagen, hepatitis B-vaccinatie, jaren 70-kapsel, top 10-plaat, vitamine B12-preparaat

212 **MAAR: Schrijf zulke samenstellingen aaneen als het cijfer met letters wordt weergegeven.**

jarenzeventigkapsel, toptienplaat

213 **Schrijf een spatie tussen een cijfer en een maataanduider.**

20 blz., 100 euro, 120 km, 50 m, 150 meter, 150 p., € 100

214 **Schrijf een koppelteken in samenstellingen met een maataanduider die met een symbool wordt weergegeven.** Schrijf het cijfer en de maataanduider in de samenstelling aaneen.

120km-weg, 50m-bad, € 100-biljet

215 **Schrijf een conventionele eenheid aaneen.** Een conventionele eenheid is een vaste combinatie van cijfers en letters, meestal in een technische context.

A4, C14, 230V, 75W, 35mm

216 **Schrijf een koppelteken in een samenstelling met een conventionele eenheid.** Behoud de schrijfwijze van de eenheid.

A4-formaat, C14-datering, 75W-lamp, 35mm-film

217 **Behoud de spatie in samenstellingen met een woordgroep die met een telwoord in cijfers begint.**

- **met een hoofdtelwoord:** *1 aprilgrap, 1 meiviering, 50 meterbad, 100 eurobiljet, 7 uurjournaal*
- **met een rangtelwoord:** *19e eeuwarchitectuur, 2e klascoupé*

218 **MAAR: Schrijf zulke samenstellingen aaneen als het cijfer met letters wordt weergegeven.**

eenmeiviering, vijftigmeterbad, honderdeurobiljet, zevenuurjournaal

COMBINATIES MET INITIAALWOORDEN, LETTERWOORDEN EN VERKORTINGEN

219 **Schrijf een koppelteken in samenstellingen met een initiaalwoord.** Een initiaalwoord is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en letter voor letter wordt uitgesproken (bijvoorbeeld *pc* /peesee/ voor *personal computer*).

bedrijfs-pc, borstvoedings-bh, kleuren-tv, NMBS-medewerker, pc-netwerk, tv-programma, VRT-tv-programma

220 **Schrijf in afleidingen, verbogen en vervoegde vormen een apostrof achter een initiaalwoord.** Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

- **in afleidingen:** *pc'loos, sms'je, VTM'er*
- **in verbogen vormen:** *gsm's, sms'en*
- **in vervoegde vormen:** *wij sms'en, ik sms'te*

221 **MAAR (1): Schrijf een koppelteken na een voorvoegsel.**

anti-USA-betoging, ge-sms't

222 **MAAR (2): Schrijf een koppelteken vóór de achtervoegsels *-achtig*, *-dom* en *-schap*.**

VRT-achtig, BV-schap

223 **Schrijf samenstellingen met een letterwoord of verkorting aaneen.** Een letterwoord is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en als een gewoon woord wordt uitgesproken (bijvoorbeeld *bom* /bom/ voor *bewust ongehuwde moeder*). Een verkorting is een verkorte vorm die uit een of meer (delen van) lettergrepen is samengesteld en als een gewoon woord wordt uitgesproken (bijvoorbeeld *info* voor *informatie*).

- **met een letterwoord:** *aidspatiënt, latrelatie, petfles, pincode, topvip, vipruimte*
- **met een verkorting:** *aircospecialist, bamadiploma, hifiapparatuur, horecabedrijf, infoavond, profvoetballer*

224 **MAAR (1): Schrijf een koppelteken bij klinkerbotsing.** Er is klinkerbotsing in de combinaties:

- *a+a, a+e, a+i, a+u*
- *e+e, e+i, e+u*
- *i+i, i+e, i+j*
- *o+o, o+e, o+i, o+u*
- *u+u, u+i*

Schrijf eventueel ook in gevallen waarin er geen klinkerbotsing is, een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.

met verplicht koppelteken

- **bij letterwoorden:** *ecu-uitvinder, yolo-effect*
- **bij verkortingen:** *hifi-installatie, info-uitwisseling*

met facultatief koppelteken

- **bij letterwoorden:** *pet-fles, vip-ruimte*
- **bij verkortingen:** *bama-diploma, hifi-apparatuur*

225 **MAAR (2): Schrijf een koppelteken als het letterwoord of de verkorting met een of meer hoofdletters wordt geschreven.**

- **bij letterwoorden:** *BIN-norm, Kulak-student, ontwerp-RUP*
- **bij verkortingen:** *Benelux-land, Cobra-beweging*

226 **Schrijf afleidingen, verbogen en vervoegde vormen van letterwoorden en verkortingen aaneen.** Pas waar nodig de regels voor de spelling van de zelfstandige naamwoorden en de regels voor klinkerbotsing toe.

letterwoorden

- **in afleidingen:** *vipje, viploos*
- **in verbogen vormen:** *pins, vips*
- **in vervoegde vormen:** *wij pinnen, ik pinde, ik heb gepind*

verkortingen

- **in afleidingen:** *bibje, infootje, labje, profje*
- **in verbogen vormen:** *airco's, bibs, hifi's, info's, labs, profs*
- **in vervoegde vormen:** *wij internetten, jij internette, jij hebt geïnternet*

227 **MAAR: Schrijf een apostrof als het letterwoord of de verkorting met een of meer hoofdletters wordt geschreven.**

- **bij letterwoorden:** *FAQ's, Kulak'er*
- **bij verkortingen:** *ons Benelux'je, Europol'er*

BIJZONDERE VOOR- EN NABEPALINGEN

228 **Schrijf een koppelteken achter de bijzondere voorbepalingen *adjunct, aspirant, assistent, bijna, chef, collega, ex* (voormalig), *interim* (voorlopig, tussentijds), *kandidaat, leerling, meester* (hoofd), *niet, non, oud* (voormalig), *Sint* (*sint, Sinte, sinte* of *St.*), *stagiair* en *substituut*.**

- *adjunct-directeur, aspirant-astronaut, assistent-manager, bijna-bloot, bijna-ramp, chef-kok, collega-taaladviseur, ex-man, interim-voorzitter, kandidaat-huurder, leerling-bakker, meester-kok, niet-confessioneel, niet-roker, non-argument, non-actief, oud-minister, Sint-Anna, St.-Truiden, stagiair-officier*
- **in combinatie met woordgroepen:** *adjunct-algemeendirecteur, aspirant-sociaalwerker, ex-eersteminister*
- **in samenstellingen:** *kandidaat-huurdersbijeenkomst, sint-andrieskruis, sint-bernardshond*

229 **Schrijf een koppelteken vóór de bijzondere nabepalingen *fiscaal, generaal, militair, president, testamentair* en *verbaal*.**

advocaat-fiscaal, secretaris-generaal, auditeur-militair, minister-president, executeur-testamentair, proces-verbaal

230 **Schrijf een koppelteken in een samenstelling met een persoonsnaam als nabepaling.** Dat type samenstellingen kan worden geparafraseerd als 'is genoemd naar'.

de regering-Michel, de spelling-Siegenbeek, de zaak-Bosman, het kabinet-De Block

231 **MAAR: Schrijf een spatie in woordgroepen met een eigennaam als nabepaling.** Dat type woordgroepen kan worden geparafraseerd als 'heet/heeft als naam'.

brouwerij De Kroon, kunstgalerij De Vuyst, restaurant Paolo, schoonheidssalon Nathalie

COMBINATIES MET VOORZETSELS EN BIJWOORDEN

232 **Schrijf voornaamwoordelijke bijwoorden met *er, hier, daar* of *waar* aaneen.** Het gaat om combinaties van *er, hier, daar, waar* en een of meer voorzetselbijwoorden (bijvoorbeeld *af, aan, achter, door, heen, in, mee, op, toe, uit, van, voor*). Je kunt het voornaamwoordelijk bijwoord herkennen aan het feit dat je het kunt vervangen door het oorspronkelijke voorzetsel en naamwoord: *hij zit erop = hij zit op de stoel.*

- **er/hier/daar/waar + één voorzetselbijwoord:**

- *Ik ben eraan gekomen.* (= aan de snoepjes)
- *Hij springt erover.* (= over de bok)
- *Hiermee kan ze voort.* (= met deze informatie)
- *Wat zit daarin verstopt?* (= in de taart)
- *Waartegen verzet hij zich?* (= tegen welk onrecht)
- *Ze zal ernaar streven dat alles perfect is.* (zoals in: ze zal streven naar perfectie)
- *Zijn aanpak bestaat eruit te sporten en gezonder te eten.* (= zijn aanpak bestaat uit deze twee zaken)

- **er/hier/daar/waar + twee voorzetselbijwoorden:**

- *Ze kruipt eronderdoor.* (= onder de tafel door)
- *Hij stond daartegenaan.* (= tegen die muur aan)

233 **Schrijf voornaamwoordelijke bijwoorden met *er* ook aaneen in vaste combinaties waarin het voornaamwoordelijk bijwoord loos is.** Bij zulke combinaties kun je het bijwoord niet vervangen, omdat het samen met het werkwoord een eenheid vormt met een specifieke betekenis. Het voornaamwoordelijk bijwoord heeft op zichzelf weinig betekenis.

- *eraan komen* (al onderweg zijn, meteen komen): *We komen eraan!*
- *erin vliegen* (met veel enthousiasme en inzet starten): *Ze wilden met het hele team erin vliegen.*
- *eropuit gaan* (op reis, op weg gaan): *Zij gaan elk weekend eropuit.*
- *ervandoor gaan* (wegvluchten): *Ze gaan ervandoor met het geld.*

234 **Schrijf voornaamwoordelijke bijwoorden met *ergens, nergens* en *overal* los.**

- *Hij springt ergens over.* (= over iets)
- *Ik kan nergens bij.* (= bij niets)
- *Ze durft overal in.* (= in alles)

235 **Schrijf een voorzetsel of bijwoord los van *er, hier, daar* of *waar* als het hoort bij het woord dat of de woordgroep die erop volgt.** In zulke gevallen kun je het voornaamwoordelijk bijwoord niet vervangen. *Er, hier, daar* of *waar* heeft de letterlijke betekenis 'op die/deze plek, op welke plek' of *er* is betekenisloos.

- *Ik was gisteren in Gent. Ik ben er in een leuk café terechtgekomen.* (*er* betekent 'op die plaats'; *in een leuk café* vormt één geheel)
- *Ik weet niet wat me er opgevallen is.* (*er* betekent 'op die plaats'; *op* maakt deel uit van het voltooid deelwoord *opgevallen*)
- *Is er op dinsdag weer een algemene treinstaking?* (*er* is betekenisloos, *op dinsdag* vormt één geheel)

236 **Schrijf een voorzetselbijwoord dat deel uitmaakt van een samengesteld werkwoord, niet aan een voornaamwoordelijk bijwoord vast.** Om zulke combinaties te analyseren, moet je kijken om welk werkwoord het gaat. In *uitgaan van iets* is *uit* een voorzetselbijwoord dat onlosmakelijk deel uitmaakt van het werkwoord *uitgaan*. In combinatie met een voornaamwoordelijk bijwoord (zoals *ervan*) wordt het niet aan dat voornaamwoordelijk bijwoord vast geschreven.

- *Ze voegen het eraan toe.* (iets toevoegen aan iets)
- *Het lijkt wel of hij erin opgaat.* (opgaan in iets)
- *Hij zit ermee in.* (inzitten met iets)
- *Ik ga ervan uit.* (uitgaan van iets)

237 **Schrijf combinaties van een voorzetselbijwoord (zoals *boven, onder, achter*) of een bijwoord (zoals *dicht, vlak*) en een voorzetsel (zoals *op, in, aan*) los als ze door een zelfstandig naamwoord gevolgd worden** Ook zonder het voorzetselbijwoord of bijwoord blijft de zin correct: *Het boek lag (onder) in de la.* De combinaties *bovenaan, onderaan, achteraan, vooraan, bovenop* en *onderop* kunnen ook aan elkaar geschreven worden als ze door een zelfstandig naamwoord gevolgd worden.

- *De vaas staat boven op de kast.*
- *Het boek lag onder in de la.*
- *Ze zat achter op de rode fiets.*
- *Ik woon dicht bij het station.*
- *Die winkel is vlak achter het gemeentehuis.*
- *De lijst hangt boven aan de muur* (of *bovenaan de muur*).

238 **MAAR: Schrijf *bovenaan, onderaan, achteraan, vooraan, bovenop en onderop* altijd aaneen als het linkerdeel (*boven, onder, achter, voor*) niet weggelaten kan worden.**

- *De datum staat bovenaan de lijst.* (*De datum staat aan de lijst* is geen correcte zin.)
- *Het rekeningnummer stond onderaan de bladzijde.* (*Het rekeningnummer stond aan de bladzijde* is geen correcte zin.)

239 **Schrijf combinaties van een voorzetselbijwoord zoals *boven, onder, achter* en een voorzetselbijwoord zoals *op, in, aan* aaneen als ze niet door een zelfstandig naamwoord gevolgd worden.** Ze worden dan als bijwoord gebruikt.

- *De datum stond bovenaan.*
- *De datum stond bovenaan op de lijst.*
- *De vaas staat bovenop.*
- *Het rekeningnummer stond onderaan.*
- *Het boek lag onderin.*
- *Hij zat achterop.*
- *Ze zat achteraan in de trein.*
- *Hij stond achteraan.*

WOORDGROEPEN UIT ANDERE TALEN (BEHALVE HET ENGELS)

De onderstaande regels gelden voor woorden die uit een andere taal zijn overgenomen, met uitzondering van het Engels. Voor Engelse woorden en woordgroepen gelden aparte regels.

240 **Schrijf uitheemse woordgroepen op dezelfde manier als in de taal van herkomst.**

a capella, a priori, à propos, ad hoc, art nouveau, au bain-marie, bon vivant, cordon bleu, eau de cologne, haute couture, hors-d'oeuvre, salto mortale, tête-à-tête

241 **Schrijf in samenstellingen met uitheemse woordgroepen een streepje tussen de delen van de woordgroep.** Schrijf het eerste of laatste deel van de uitheemse woordgroep vast aan het linker- of rechterdeel van de samenstelling. Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*).

a-capellakoor, ad-hocbeslissing, art-nouveaukunstenaar, eau-de-colognefles, gehaktcordon-bleu, hors-d'oeuvreschaal

242 **Schrijf in samenstellingen met uitheemse woordgroepen eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

a-capella-koor, ad-hoc-beslissing, art-nouveau-kunstenaar

243 **Schrijf ook in afleidingen met uitheemse woordgroepen een streepje tussen de delen van de woordgroep.** Schrijf het achtervoegsel vast aan het laatste deel van de uitheemse woordgroep. Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

a-priorisch, eau-de-cologneachtig, fin-de-siècleachtig

SAMENTREKKING

Samentrekking is een vorm van nevenschikking waarbij identieke woorden of woorddelen bij maar één lid worden uitgedrukt en bij de overige leden worden weggelaten.

244 **Schrijf een weglatingsstreepje op de plaats waar een deel van een woord is weggelaten omdat het elders in de zin staat.**

eet- en drinkgedrag (= eetgedrag en drinkgedrag), *hoor- en zichtbaar* (= hoorbaar en zichtbaar), *de zomerbroeken en -jurken* (= de zomerbroeken en zomerjurken)

245 **Schrijf geen streepje als een volledig woord wordt weggelaten omdat het elders in de zin staat.**

de grijze broeken en jassen (= de grijze broeken en de grijze jassen), *grote en kleine zorgen* (= grote zorgen en kleine zorgen), *de witte en de bruine schoenen* (= de witte schoenen en de bruine schoenen)

VERVOEGDE WERKWOORDSVORMEN

246 **Schrijf vervoegde vormen van samengestelde werkwoorden aaneen.**

het toernooi heeft hier plaatsgevonden (zoals *plaatsvinden*), *waar je altijd terechtkon* (zoals *terechtkunnen*), *de eer die Katleen toekomt* (zoals *toekomen*)

247 **MAAR: Schrijf vervoegde vormen niet aaneen als de twee delen gescheiden worden door andere woorden of als de volgorde gewisseld is.**

dat iets plaats heeft gevonden, iets vond plaats, om daar terecht te kunnen, ik kon terecht bij Katleen, de eer die Katleen toe is gekomen, die eer komt toe aan Katleen

WOORDGROEP OF SAMENSTELLING?

Een woordgroep is een opeenvolging van woorden die bij elkaar horen, maar die niet samen één woord vormen (*ronde tafel, een heel mooi boek*). Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*).

Soms is er twijfel of een combinatie een woordgroep of samenstelling is. Er zijn niet altijd sluitende regels om dat te bepalen. Bij twijfel kunt u een woordenboek raadplegen. Er zijn wel enkele vuistregels die kunnen helpen een keuze te maken.

248 **Combinaties van een bijvoeglijk naamwoord en een zelfstandig naamwoord worden normaal gezien los geschreven.** Ze worden als woordgroepen beschouwd. Beide woorden hebben doorgaans een letterlijke betekenis. De betekenis van het geheel is een optelsom van die losse delen. Beide krijgen in de uitspraak een hoofdklemtoon.

arme man, rijke mensen, waardevol advies, (een) heet vuur, (het) hete vuur

249 **Sommige combinaties van bijvoeglijke naamwoorden en zelfstandige naamwoorden worden aaneengeschreven.** Ze worden als samenstellingen beschouwd. De meeste hebben een betekenis die niet meer (precies) overeenkomt met de som van de delen. In de uitspraak ligt de hoofdklemtoon op het linker- of op het rechterdeel.

- **zonder buigings-*e*:** *dubbelleven, frisdrank, grootvader, hoogverraad, kleinkind, nieuwjaar, rauwkost, roodvonk, snelweg, speciaalzaak, vrijkaart, witbier, zuurkool*
- **met buigings-*e*:** *blindedarm, goedemorgen, jongeman, plattegrond, plattekaas, platteland, rijkelui, rodehond*

250 **Bij sommige combinaties is zowel de schrijfwijze aaneen als los mogelijk, zonder betekenisverschil.** Combinaties die als één woord in de woordenboeken staan en hun letterlijke betekenis behouden hebben, kunnen dus ook los worden geschreven.

bruin brood - bruinbrood, fijn stof - fijnstof, zwart werk - zwartwerk, dubbele punt - dubbelepunt, dubbel glas - dubbelglas, half uur - halfuur, rode kool - rodekool, sterke drank - sterkedrank

251 **Combinaties van een bijwoord en een deelwoord worden normaal gezien los geschreven.** Ze worden als woordgroepen beschouwd.

mooi geschreven, prima gedaan, snel gebakken, prachtig gestileerd, kritisch gelezen, krokant gebakken, mooi vallend

252 **Sommige combinaties van een bijwoord en een deelwoord worden aaneengeschreven als ze als bijvoeglijk naamwoord gebruikt worden.** Ze worden als samenstellingen beschouwd. De aaneengeschreven vorm heeft soms een specifiekere betekenis. De meeste combinaties zijn aaneengegroeid door veelvuldig gebruik.

dichtbegroeide muren, dichtbijgelegen snelweg, dungesneden komkommer, fijngehakte uien, goedgebouwd huis, hooggeschoolde ouders, jonggehuwd koppel, lichtgebouwde spits, nieuwbenoemde leraar, pasgetrouwd koppel, soepelvallende jurk, veelbelovende recensie, veelbetekenende blik, veelgestelde vragen, verafgelegen huis, weinigzeggend briefje, zwaarbewapende agent, zwaargewond kind

253 **Bij sommige combinaties is zowel de schrijfwijze aaneen als los mogelijk, met een betekenisverschil.**

veelgebruikte kleren (kleren die veel gebruikt worden) - *veel gebruikte kleren* (veel kleren die gebruikt zijn)

254 **Veel combinaties van een zelfstandig naamwoord en een werkwoord worden los geschreven.** Ze worden als woordgroepen beschouwd.
Hetzelfde doet zich voor bij combinaties van een bijvoeglijk naamwoord of een bijwoord en een werkwoord.

- *blokfluit spelen, rekening houden (met), zorg dragen (voor)*
- *gelukkig maken, los schrijven, recht strijken, traag lopen, ziek melden*

255 **Sommige combinaties van een zelfstandig naamwoord en een werkwoord worden aaneengeschreven.** Ze worden als samenstellingen beschouwd. Ze hebben soms een specifiekere betekenis. De meeste combinaties zijn aaneengegroeid door veelvuldig gebruik.
Hetzelfde doet zich voor bij combinaties van een bijvoeglijk naamwoord of een bijwoord en een werkwoord.

- *ademhalen, autorijden, kaartleggen, lesgeven, paardrijden, plaatsvinden, stofzuigen, vormgeven*
- *aaneenschrijven, afmelden, gladstrijken, goedmaken, hardlopen, kapotmaken, terugmelden*

256 **Bij sommige combinaties is zowel de schrijfwijze aaneen als los mogelijk, zonder betekenisverschil.** Zulke combinaties kunnen zowel met *geen* als met *niet* ontkend worden. Als in de ontkenning *niet* gebruikt wordt, wordt de combinatie als een samenstelling beschouwd. Met *geen* wordt de combinatie als een woordgroep beschouwd.

- *gebruikmaken: Ze zegt dat ze niet gebruikmaakt / geen gebruik maakt van onze website.*
- *standhouden: Hij zal niet standhouden / geen stand houden.*
- *pianospelen: Ik heb gehoord dat hij niet wil pianospelen / geen piano wil spelen.*

257 **Zelfstandige naamwoorden met het achtervoegsel *-ing* die van een werkwoordelijke uitdrukking zijn afgeleid, worden aaneengeschreven.** Zelfstandige naamwoorden die we van zo'n werkwoordelijke uitdrukking afleiden zonder toevoeging van een achtervoegsel, schrijven we met spaties. Zulke zelfstandige naamwoorden worden gecombineerd met *het*.

- *de inbedrijfstelling - in bedrijf stellen - het in bedrijf stellen*
- *de ingebruikneming* of *ingebruikname - in gebruik nemen - het in gebruik nemen*
- *de instandhouding - in stand houden - het in stand houden*
- *de totstandkoming - tot stand komen - het tot stand komen*
- *de inderminneregeling - in der minne regelen - het in der minne regelen*
- *de terbeschikkingstelling - ter beschikking stellen - het ter beschikking stellen*
- *de terdoodveroordeling - ter dood veroordelen - het ter dood veroordelen*

258 **Sommige woorden hebben twee verschillende schrijfwijzen, volgens de betekenis of de functie in de zin.** Niet aaneengeschreven hebben deze woorden doorgaans een letterlijke betekenis; de aaneengeschreven vorm heeft meestal een afgeleide betekenis.

- *al lang* (al een lange tijd) - *allang* (heus, echt wel)
- *alles behalve* (alleen dat niet) - *allesbehalve* (helemaal niet)
- *als ook* (indien ook) - *alsook* (en ook)
- *even goed* (van dezelfde kwaliteit) - *evengoed* (ook)
- *hoe lang* (= vraag naar afstand of lengte) - *hoelang* (= vraag naar duur)
- *hoe ver* (= vraag naar afstand) - *hoever* (= mate waarin iets het geval is)
- *niet waar* (= een leugen) - *nietwaar* (is het niet?)
- *te goed* (beter dan gewenst) - *het tegoed* (positief saldo)
- *te kort* (korter dan gewenst) - *het tekort* (gebrek)
- *te veel* (meer dan gewenst) - *het teveel* (overschot)
- *ten minste* (minstens) - *tenminste* (althans)
- *ten slotte* (tot slot, eindelijk) - *tenslotte* (per slot van rekening)
- *zo lang* (= de mate waarin iets lang is) - *zolang* (gedurende de tijd dat, ondertussen)
- *zo min* (= de mate waarin iets gering of weinig is) - *net zomin* (evenmin)

BIJZONDERE COMBINATIES

Hieronder staan enkele regels die verband houden met het aaneenschrijven van bijzondere combinaties.

259 **Schrijf reduplicaties en bijna-reduplicaties aaneen**. Een reduplicatie is een herhaling van een lettergreep of een woorddeel in een woord. Als er een klinker- of medeklinkerwisseling is, spreken we van een bijna-reduplicatie. Woorden die met dezelfde betekenis ter versterking herhaald worden, zijn niet als reduplicaties te beschouwen (*kom kom, snel snel, vlug vlug, waf waf*).

- *couscous, dingdong, hèhè, pilipili, rikketik, rimram, zozo*
- **in samenstellingen:** *pilipilisaus*

260 **Schrijf in samenstellingen waarin een deel zelfnoemfunctie is, een koppelteken tussen het deel met zelfnoemfunctie en het andere deel.** Een woord heeft zelfnoemfunctie als het naar zichzelf als gesproken of geschreven woord of woorddeel verwijst.

- *ja-stem, ja-stemmer, nee-antwoord, het-woord, meervouds-en*
- **bijzondere gevallen:** *jawoord* (trouwbelofte), *jaknikker* (iemand zonder eigen mening, pompinstallatie), *neekamp*

Aaneenschrijven van Engelse woorden

		zie vanaf nummer
Hoofdregels voor samenstellingen	*sciencefiction, managementconsultant, stonewashed, awardwinnaar, heavymetalband*	**261**
Samenkoppelingen	*catch-as-catch-can, catch-as-catch-canprincipe, top-of-the-billartiest*	**269**
Samenstellingen met gelijkwaardige delen	*singer-songwriter, singer-songwritertalent*	**275**
Samenstellingen met cijfers, letters, afkortingen en symbolen	*6-pack, T-shirt, pay-tv, CAT-scan, @-sign*	**278**
Woordgroepen	*heavy metal, big boss, coming man, first class, collector's item, top of the bill*	**279**
Bijzondere combinaties	*fiftyfifty, allday, back-up, no-budget, open-minded*	**282**

HOOFDREGELS VOOR SAMENSTELLINGEN

Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*). Een samenstelling kan zelf ook weer het linker- of rechterdeel van een nieuwe samenstelling zijn (*keukentafelgesprek, designkeukentafel*).

In het Engels worden samenstellingen niet altijd aaneengeschreven. Ook zijn er in het Engels van één woord vaak verschillende schrijfwijzen naast elkaar gangbaar, bijvoorbeeld *eye opener* en *eye-opener*. In het Nederlands schrijven we samenstellingen met Engelse woorden in principe aaneen, zoals samenstellingen met Nederlandse woorden: *eyeopener*.

261 **HOOFDREGEL 1: Schrijf samenstellingen met Engelse woorden zo veel mogelijk aaneen.** Engelse woorden die in het Nederlands ingeburgerd zijn, volgen de aaneenschrijfregels van het Nederlands.

- **alle delen zijn Engelse woorden:** *businessclass, businessseat, caddieoutfit, callcenter, eightieshit, evidencebased, handsfree, indoor, junkmail, managementconsultant, marketingmanager, onenightstand, online, paintball, salesdirector, sciencefiction, sixpack, stonewashed, teamwork, upgrade, waterproof*
- **een van de delen is een Nederlands woord:** *awardwinnaar, businessclassarrangement, gameobsessie, gebruikersinterface, indoorbaan, junkmailprobleem, muziekaward, replybericht, sciencefictionfiguur*
- **een van de delen is een Engelse woordgroep die bestaat uit een bijvoeglijk naamwoord (of telwoord) en een zelfstandig naamwoord:** *acid jazz - acidjazzgenre, American dream - Americandreamverhaal, blind date - droomblinddate, fair trade - fairtradelabel, first class - firstclassticket, heavy metal - heavymetalband, human resources - humanresourcesmanagement, low care - lowcarecentrum, minimal music - minimalmusiccomponist, social profit - socialprofitsector, stiff upper lip - stiffupperliphouding*

262 **MAAR: Schrijf bij klinkerbotsing een koppelteken tussen de delen van een samenstelling met Engelse woorden, zoals bij Nederlandse samenstellingen.** Er is klinkerbotsing in de combinaties:

- *a+a, a+e, a+i, a+u*
- *e+e, e+i, e+u*
- *i+i, i+e, i+j*
- *o+o, o+e, o+i, o+u*
- *u+u, u+i*

met verplicht koppelteken
audio-interface, blinddate-ervaringen, corporate-identityontwikkeling, demi-john, game-ervaring, trade-union

263 **Schrijf eventueel ook in samenstellingen waarin er geen klinkerbotsing is, een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

met facultatief koppelteken
business-seat, caddie-outfit, acid-jazzgenre of *acidjazz-genre* of *acid-jazz-genre, eighties-hit, fair-tradelabel* of *fairtrade-label* of *fair-trade-label, game-obsessie*

264 **Kies bij een samenstelling met een Engelse woordgroep eventueel voor een typografische oplossing.** Behoud dan de spaties van de Engelse woordgroep, markeer de woordgroep met cursivering of aanhalingstekens, en schrijf een koppelteken tussen de gemarkeerde woordgroep en het rechterdeel van de samenstelling. Een typografische oplossing is vooral bruikbaar bij samenstellingen die in de praktijk niet zo vaak voorkomen.

acid jazz-genre of 'acid jazz'-genre,
fair trade-label of 'fair trade'-label

265 **Schrijf Engelse combinaties met als eerste deel een eenlettergrepig bijvoeglijk naamwoord aaneen als ze één klemtoon hebben.** Zoals in Nederlandse samenstellingen heeft het linkerdeel dan de hoofdklemtoon. Vergelijk: *kleinkind*, *blacklight* (samenstelling) - *klein kind*, *black tie* (woordgroep).

samenstellingen
bigband, blacklight, flatscreen, fulltime, hardrock, liveband, lowrider

woordgroepen
big boss, big brother, black comedy, black tie, fair trade, high five, low profile

266 **Schrijf Engelse combinaties met als eerste deel een *ing*-vorm aaneen als het zelfstandig naamwoord niet als onderwerp bij die *ing*-vorm te beschouwen is.** Het linkerdeel van de samenstelling heeft dan de hoofdklemtoon.

samenstellingen
chewinggum (niet: the gum is chewing), *mailinglist, shoppingcenter*

woordgroepen
coming man (the man is coming), *finishing touch, leading lady, managing director, running mate, working majority*

267 **HOOFDREGEL 2: Schrijf Engelse gelegenheidsontleningen zoals ze in het Engels worden geschreven (donorprincipe).** Gelegenheidsontleningen zijn woordcombinaties die (nog) niet volledig ingeburgerd zijn in het Nederlands: ze worden uitdrukkelijk geciteerd uit het Engels als vreemde taal. Vaak worden ze in een tekst gecursiveerd.

chill area, critical path method, electronic data processing, five o'clock tea, life sentence, result-driven

268 **Maak bij een samenstelling met een gelegenheidsontlening die in verschillende woorden geschreven wordt, gebruik van een typografische oplossing.** Behoud dan de spaties van de Engelse woordgroep, markeer de woordgroep met cursivering of aanhalingstekens, en schrijf een koppelteken tussen de gemarkeerde woordgroep en het rechterdeel van de samenstelling. De schrijfwijze in één woord (*chillareasfeer*) is bij zulke samenstellingen met een gelegenheidsontlening ook mogelijk (zie nummer 261).

chill area-sfeer of 'chill area'-sfeer

SAMENKOPPELINGEN

Een samenkoppeling is een combinatie van twee of meer woorden die samen een vaste eenheid vormen. Die eenheid wordt in de spelling aangegeven met koppeltekens (*bag-in-box*). Bij een samenkoppeling is er geen duidelijk kernwoord, zoals bij een gewone samenstelling (bijvoorbeeld *mailbox*), waarin het rechterdeel het kernwoord is.

269 **HOOFDREGEL 1: Schrijf koppeltekens tussen de delen van een samenkoppeling met Engelse woorden.** Zulke samenkoppelingen hebben ook in het Engels vaak koppeltekens.

bag-in-box, business-to-business, catch-as-catch-can, clean-shaven, country-and-western, down-to-earth, hole-in-one, pay-per-view, quick-and-dirty, rock-'n-roll, ups-and-downs, up-to-date

270 **Behoud de koppeltekens in samenstellingen en afleidingen met zo'n Engelse samenkoppeling.** Schrijf het rechterdeel van de samenstelling of het achtervoegsel van de afleiding vast aan het laatste deel van de samenkoppeling.

- **in samenstellingen:** *bag-in-boxwijn, business-to-businessproduct, catch-as-catch-canprincipe, country-and-westernmuziek*
- **in afleidingen:** *rock-'n-roller*

271 **Schrijf in een samenstelling met een samenkoppeling als linkerdeel eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

bag-in-box-wijn, business-to-business-product, catch-as-catch-can-principe, country-and-western-muziek

272 **HOOFDREGEL 2: Schrijf koppeltekens tussen de delen van een Engelse woordgroep zonder duidelijk kernwoord als die woordgroep het linkerdeel van een samenstelling vormt.** Het gaat meestal om een woordgroep van drie of meer woorden, dikwijls met een voorzetsel (zoals *at*, *of*, *to*), een lidwoord (zoals *the*) of een voegwoord (zoals *and*). De woordgroep wordt dan binnen de samenstelling als een samenkoppeling beschouwd. Schrijf het rechterdeel van de samenstelling vast aan het laatste deel van de woordgroep.

all the way - all-the-wayoverwinning, back to basics - back-to-basicsprincipe, bed and breakfast - bed-and-breakfastovernachting, look at me - look-at-megeneratie, nine to five - nine-to-fivejob, no cure no pay - no-cure-no-payprincipe, state of the art - state-of-the-artartikel, top of the bill - top-of-the-billartiest

273 **Schrijf in een samenstelling met een samenkoppeling als linkerdeel eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid van de samenstelling te vergroten.**

all-the-way-overwinning, back-to-basics-principe, look-at-me-generatie, state-of-the-art-artikel

274 **Kies bij een samenstelling met een Engelse woordgroep eventueel voor een typografische oplossing.** Behoud dan de spaties van de Engelse woordgroep, markeer de woordgroep met cursivering of aanhalingstekens, en schrijf een koppeltekken tussen de gemarkeerde woordgroep en het rechterdeel van de samenstelling. Een typografische oplossing is vooral bruikbaar bij samenstellingen die in de praktijk niet zo vaak voorkomen.

all the way-overwinning of 'all the way'-overwinning, *back to basics*-principe of 'back to basics'-principe, *look at me*-generatie of 'look at me'-generatie

SAMENSTELLINGEN MET GELIJKWAARDIGE DELEN

De delen van een samenstelling zijn gelijkwaardig als we ze in principe kunnen verwisselen. Een *trainer-coach* bijvoorbeeld kan ook een *coach-trainer* genoemd worden; in beide gevallen gaat het om iemand die zowel trainer als coach is. Bij een samenstelling met gelijkwaardige delen is er geen duidelijk kernwoord zoals bij een gewone samenstelling (bijvoorbeeld *jeugdtrainer*), waarin het tweede woord het kernwoord is.

275 **Schrijf een koppelteken tussen gelijkwaardige delen in Engelse samenstellingen.**

gin-tonic, singer-songwriter, trainer-coach

276 **Schrijf ook een koppelteken tussen de gelijkwaardige delen als die het linkerdeel van een samenstelling vormen.** Schrijf het rechterdeel van de samenstelling vast aan het laatste gelijkwaardige deel.

gin-tonicglas, singer-songwritertalent, work-lifebalans

277 **Schrijf in samenstellingen met gelijkwaardige delen als linkerdeel eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten.**

gin-tonic-glas, singer-songwriter-talent, work-life-balans

SAMENSTELLINGEN MET CIJFERS, LETTERS, AFKORTINGEN EN SYMBOLEN

278 **Schrijf een koppelteken in Engelse samenstellingen met een initiaalwoord, een letterwoord dat een of meer hoofdletters bevat, een cijfer, een losse letter, een symbool of een combinatie ervan.** Een initiaalwoord is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en letter voor letter wordt uitgesproken (bijvoorbeeld *pc* /peesee/ voor *personal computer*). Een letterwoord is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en als een gewoon woord wordt uitgesproken (bijvoorbeeld *lat* voor *living apart together*, *CAT* voor *computerized axial tomography*).

- **met een initiaalwoord:** *dvd-drive, reality-tv*
- **met een letterwoord met een of meer hoofdletters:** *CAT-scan*
- **met een cijfer:** *6-pack*
- **met een losse letter:** *g-spot, T-shirt*
- **met een symbool:** *@-sign*
- **met een combinatie:** *b2b-product, U2-song, 9/11-theorie*

WOORDGROEPEN

Een woordgroep is een opeenvolging van woorden die bij elkaar horen, maar niet samen één woord vormen (*klein kind*, *heavy metal*). Het spellen van Engelse woordgroepen in het Nederlands is weinig problematisch, omdat de principes grotendeels overeenstemmen met die van Nederlandse woordgroepen.

279 **Schrijf Engelse woordgroepen met een spatie als vergelijkbare combinaties ook in het Nederlands los geschreven worden.**

- **een meerlettergrepig bijvoeglijk naamwoord en een zelfstandig naamwoord:** *acid jazz, American dream, compact disc, digital native, heavy metal, human resources, intensive care, Irish coffee*
- **een eenlettergrepig bijvoeglijk naamwoord en een zelfstandig naamwoord dat de hoofdklemtoon draagt:** *big boss, big brother, black comedy, black tie, fair trade, high five, low profile*
- **een werkwoordsvorm op *-ing* en een zelfstandig naamwoord dat als onderwerp bij die *ing*-vorm te beschouwen is:** *coming man* (the man is coming), *finishing touch, leading lady, managing director, running mate, working majority*
- **een rangtelwoord en een zelfstandig naamwoord:** *first class, first lady, fourth estate, second opinion*
- **een bezitsvorm en een zelfstandig naamwoord:** *collector's item, director's cut, ladies' night, runner's high, writer's block*
- **andere Engelse woordgroepen waarvan het equivalent in het Nederlands ook los geschreven zou worden:** *all the way, back to basics, coming of age, hall of fame, look at me, nine to five, no cure no pay, out of the blue, place to be, state of the art, top of the bill*

280 **Schrijf Engelse combinaties met als eerste deel een bijvoeglijk naamwoord of een *ing*-vorm aaneen als ze één klemtoon hebben.** Ze vormen dan een samenstelling in plaats van een woordgroep. Zoals in Nederlandse samenstellingen heeft het linkerdeel dan de hoofdklemtoon. Vergelijk: *kleinkind*, *blacklight* (samenstelling) - *klein kind*, *black tie* (woordgroep).

- **een eenlettergrepig bijvoeglijk naamwoord en een zelfstandig naamwoord dat niet de hoofdklemtoon draagt:** *bigband, blacklight, flatscreen, fulltime, hardrock, liveband, lowrider, shortcut*
- **een werkwoordsvorm op *-ing* en een zelfstandig naamwoord dat niet als onderwerp bij die *ing*-vorm te beschouwen is:** *chewinggum* (niet: the gum is chewing), *mailinglist, shoppingcenter*

281 **Schrijf Engelse functiebenamingen die uit drie of meer delen bestaan, los.**

chief operating officer, senior public relations officer, technical sales assistant

BIJZONDERE COMBINATIES

Hieronder staan enkele regels die verband houden met bijzondere combinaties met Engelse woorden.

282 **Schrijf Engelse (bijna-)reduplicaties aaneen, zoals Nederlandse (bijna-)reduplicaties.** Een reduplicatie is een herhaling van een lettergreep of een woorddeel in een woord. Als er een klinker- of medeklinkerwisseling is, spreken we van een bijna-reduplicatie.

- *boogiewoogie, byebye, fiftyfifty, walkietalkie*
- **in samenstellingen:** *gogogirl*

283 **Schrijf Engelse samenstellingen met als linkerdeel *all* en als rechterdeel een zelfstandig of een bijvoeglijk naamwoord aaneen.**

- *allday, allrisk, allround, allseason, allspice, allweather*
- **woordgroepen**: *all clear, all right*

284 **Schrijf een koppelteken in Engelse samenstellingen met een voorzetselbijwoord als rechterdeel.** Het gaat om voorzetselbijwoorden zoals *between, by, in, off, on, out, over, under* en *up*. Deze regel geldt ook voor samenstellingen met *only* als rechterdeel.

- **between:** *go-between*
- **by:** *stand-by*
- **down:** *top-down*
- **in:** *all-in, check-in, sit-in, stand-in*
- **off:** *kick-off, pay-off, spin-off*
- **on:** *add-on, hands-on*
- **only:** *read-only, sim-only*
- **out:** *black-out, break-out, coming-out, drop-out, knock-out, lay-out*
- **over:** *all-over, make-over, slip-over, voice-over*
- **under:** *dive-under, down-under*
- **up:** *back-up, bottom-up, pop-up, sit-up, warming-up*
- **uitzonderingen:** *login, pullover*

285 **Behoud in samenstellingen en afleidingen het koppelteken van een Engelse samenstelling met een voorzetselbijwoord als rechterdeel.** Schrijf in samenstellingen eventueel een extra koppelteken om de leesbaarheid te vergroten (*all-in-pakket*).

- **in samenstellingen:** *all-inpakket, back-upbestand, internetdrop-out, sim-onlyabonnement, spin-offbedrijf*
- **in afleidingen:** *back-uppen, black-outen, lay-outen*

286 **Schrijf Engelse samenstellingen met een gewoon bijwoord als rechterdeel aaneen.** Het gaat om bijwoorden zoals *alike, away, back, down, how* en *not*.

- **alike:** *lookalike*
- **along:** *singalong*
- **around:** *turnaround*
- **away:** *giveaway, stowaway*
- **back:** *comeback, feedback, flashback, laidback, playback*
- **down:** *breakdown, coolingdown, countdown, meltdown, touchdown*
- **how:** *knowhow*
- **not:** *havenot*

287 **Schrijf een koppelteken in Engelse combinaties met als linkerdeel *no* of *non*.**

- *no-budget, non-event, non-food, no-nonsense*
- **in samenstellingen:** *no-gozone, non-foodafdeling*

288 **Schrijf een koppelteken in een Engelse samenstellende afleiding die gevormd is met een bijvoeglijk en een zelfstandig naamwoord.** Een samenstellende afleiding is een woord dat is afgeleid van een samenstelling die op zichzelf niet bestaat. Zo is *open-minded* een afleiding op *-ed* van *open* en *mind*, terwijl er geen samenstelling *openmind* bestaat.

- *double-breasted* (= (double + breast) + -ed)
- *open-minded* (= (open + mind) + -ed)

Afkortingen

		zie vanaf nummer
Spelling van echte afkortingen	*a.u.b., bijv., bv., etc., Fr.*	**289**
Spelling van symbolen	*km/h, EUR, m, l, ZW*	**292**
Spelling van initiaalwoorden	*btw, bvba, NMBS, VRT, BV*	**295**
Spelling van letterwoorden	*pin, laser, vip, NAVO, SERV*	**301**
Spelling van verkortingen	*prof, wifi, Benelux*	**306**

SPELLING VAN ECHTE AFKORTINGEN

Een echte afkorting is een verkorte vorm die wordt uitgesproken zoals het woord of de groep woorden waarvoor de afkorting voluit staat. Echte afkortingen worden ook redactionele afkortingen genoemd.

289 **Schrijf een echte afkorting met een of meer punten.** Meestal staat er na elk afgekort woord een punt. De punten blijven behouden als een echte afkorting als initiaalwoord, dus letter voor letter, wordt uitgesproken.

a.u.b. (alstublieft, of als initiaalwoord /aa uu bee/), *bv.* of *bijv.* (bijvoorbeeld), *d.w.z.* (dat wil zeggen), *etc.* (et cetera), *m.a.w.* (met andere woorden), *m.b.t.* (met betrekking tot), *m.n.* (met name), *n.v.t.* (niet van toepassing), *prof.* (professor), *z.o.z.* (zie ommezijde)

290 **Behoud in een echte afkorting de hoofdletters die ook in de voluit geschreven woorden voorkomen.**

Fr. (Frans), *Z.K.H.* (Zijne Koninklijke Hoogheid)

291 **MAAR: Neem de schrijfwijze uit een vreemde taal over als we een echte afkorting nog als uitheems aanvoelen (donorprincipe).**

Ltd (limited)

SPELLING VAN SYMBOLEN VOOR EENHEDEN, GROOTHEDEN EN VALUTA

Een symbool is de genormeerde notatie van een wetenschappelijk begrip, een eenheid, een grootheid of een valuta. Symbolen worden uitgesproken als de woorden waarvoor ze staan.

292 **Schrijf een symbool zonder punten.**

km/h (kilometer per uur)

293 **Schrijf een symbool met kleine letters of hoofdletters volgens de nationale of internationale normen die daarvoor gelden.** Symbolen voor grootheden worden gecursiveerd. Symbolen voor eenheden en andere symbolen worden in principe romein geschreven.

A (ampère), EUR (euro), g (gram), h (uur), kHz (kilohertz), *m* (massa), m (meter), MB (megabyte), *l* (lengte), l (liter), N (noorden), Na (natrium), s (seconde), ZW (zuidwesten)

294 **Gebruik in gewone, niet-wetenschappelijke teksten geen technisch of wetenschappelijk symbool als daarvoor een echte afkorting, met een punt aan het einde, gebruikelijk is.**

100 gr., 40 sec., 15.30 u.

SPELLING VAN INITIAALWOORDEN

Een initiaalwoord is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en letter voor letter wordt uitgesproken.

295 **Schrijf een initiaalwoord dat als soortnaam gebruikt wordt, zonder punten en met kleine letters.**

btw (belasting over de toegevoegde waarde), *bv* (besloten vennootschap), *nv* (naamloze vennootschap), *sms* (short message service)

296 **MAAR (1): Schrijf een initiaalwoord dat als soortnaam gebruikt wordt, met hoofdletters als dat zo gebruikelijk is, ook als de voluit geschreven woorden geen hoofdletters hebben.** Onder meer in ICT-termen blijven de hoofdletters vaak behouden.

ADSL (asymmetric digital subscriber line), *BV* (bekende Vlaming), *CEO* (chief executive officer), *DNA* (deoxyribonucleic acid), *EHBO* (eerste hulp bij ongevallen), *ISDN* (integrated services digital network), *MKZ* (mond-en-klauwzeer), *PS* (postscriptum), *SUV* (sport utility vehicle), *URL* (uniform resource locator)

297 **MAAR (2): Neem de schrijfwijze uit een vreemde taal over als we een initiaalwoord nog als uitheems aanvoelen (donorprincipe).**

GmbH (Gesellschaft mit beschränkter Haftung), *PhD* (philosophiae doctor)

298 **MAAR (3): Schrijf een initiaalwoord met punten als het ten onrechte als een bestaand woord zou kunnen worden gelezen.** Laat de punten weg als er door de context geen misverstand kan zijn.

een aso in het a.s.o. (een asociaal in het algemeen secundair onderwijs), *leerlingen in het aso en het tso*

299 **Schrijf een initiaalwoord voor een eigennaam zonder punten en met hoofdletters.**

NMBS (Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen), *NS* (Nederlandse Spoorwegen), *VRT* (Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie)

300 **MAAR: Neem de schrijfwijze van het initiaalwoord over die een organisatie zelf gebruikt, bijvoorbeeld voor haar naam, ook als die niet met de bovenstaande regel overeenstemt (donorprincipe).**

KU Leuven (Katholieke Universiteit Leuven)

SPELLING VAN LETTERWOORDEN

Een letterwoord is een verkorte vorm die uit de beginletters van woorden is samengesteld en als een gewoon woord wordt uitgesproken.

301 **Schrijf een letterwoord dat als soortnaam gebruikt wordt, zonder punten en met kleine letters.**

laser (Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation), *lat* (living apart together), *pet* (polyethyleentereftalaat), *pin* (persoonlijk identificatienummer), *ufo* (unidentified flying object), *vip* (very important person)

302 **MAAR: Schrijf een letterwoord dat als soortnaam gebruikt wordt, met hoofdletters als dat zo gebruikelijk is, ook als de voluit geschreven woorden geen hoofdletters hebben.** Onder meer in ICT-termen blijven de hoofdletters vaak behouden.

CAD (computer-aided design), *FAQ* (frequently asked question), *GAS* (gemeentelijke administratieve sanctie), *RAM* (random access memory), *SARS* (severe acute respiratory syndrome)

303 **Schrijf een letterwoord voor een eigennaam zonder punten en volledig met hoofdletters als het vier letters of minder telt.**

FIFA (Fédération Internationale de Football Association), *MAS* (Museum aan de Stroom), *MIA* (Music Industry Award), *NASA* (National Aeronautics and Space Administration), *NAVO* (Noord-Atlantische Verdragsorganisatie), *SERV* (Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen)

304 **Schrijf een letterwoord voor een eigennaam zonder punten en met een beginhoofdletter als het vijf letters of meer telt.**

Eandis (Elektriciteit, Aardgas, Netten en Distributie), *Pidpa* (Provinciale en Intercommunale Drinkwatermaatschappij der Provincie Antwerpen)

305 **MAAR: Neem de schrijfwijze van het letterwoord over die een organisatie zelf gebruikt, bijvoorbeeld voor haar naam, ook als die niet met de bovenstaande regels overeenstemt (donorprincipe).**

S.M.A.K. (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst), *UNICEF* (United Nations Children's Fund), *UNIZO* (Unie van Zelfstandige Ondernemers), *UvA* (Universiteit van Amsterdam)

SPELLING VAN VERKORTINGEN

Een verkorting is een verkorte vorm die uit een of meer (delen van) lettergrepen is samengesteld. Verkortingen worden als gewone woorden uitgesproken.

306 **Schrijf een verkorting die als soortnaam gebruikt wordt, zonder punten en met kleine letters, zoals een gewoon woord.**

airco (airconditioning), *internet* (international computer network), *prof* (professor of professional), *wifi* (wireless fidelity)

307 **Schrijf een verkorting voor een eigennaam zonder punten en met een beginhoofdletter.**

Benelux (België, Nederland en Luxemburg), *Europol* (Europese Politiedienst), *Fedasil* (Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers)

308 **MAAR: Neem de schrijfwijze van de verkorting over die een organisatie zelf gebruikt, bijvoorbeeld voor haar naam, ook als die niet met de bovenstaande regel overeenstemt (donorprincipe).**

StuBru (Studio Brussel)

Afbreking van woorden

	zie vanaf
Regels	**nr. 309**
Lijst met lettercombinaties	**p. 64**

REGELS

We kunnen de afbreekgrenzen in woorden meestal goed horen door de woorden scanderend uit te spreken, maar scanderen kan ook leiden tot foute afbrekingen. Hieronder vindt u een overzicht van de regels voor de woordafbreking. U kunt ook zoeken in de lijst met lettercombinaties die bij het afbreken aanleiding kunnen geven tot twijfel. Specifieke woorden kunt u opzoeken in de Woordenlijst: die geeft alle afbreekplaatsen weer.

Als u een woord afbreekt, zet u aan het einde van de regel een afbreekstreepje (-) op de plaats waar het woord afgebroken wordt. In de voorbeelden hieronder wordt met een bolletje aangegeven waar volgens de genoemde regel het afbreekstreepje komt. De voorbeelden hieronder geven dus niet alle afbreekplaatsen van een woord aan.

309 **HOOFDREGEL 1: In samenstellingen en afleidingen kunnen we afbreken op een grens tussen de delen van de samenstelling of de afleiding; in verbogen en vervoegde vormen kunnen we afbreken op de grens tussen het grondwoord en de uitgang.** Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee delen die beide ook zelfstandig kunnen voorkomen (*keukentafel* = *keuken* en *tafel*). Een samenstelling kan zelf ook weer het eerste of tweede deel van een nieuwe samenstelling zijn (*keukentafelgesprek, designkeukentafel*). Een afleiding is een woord dat bestaat uit een grondwoord en een of meer voor- of achtervoegsels (*onschuldig*). Voor- en achtervoegsels zijn delen die niet als afzonderlijk woord bestaan (*on-* en *-ig*).

- **tussen de delen van samenstellingen:** *bob•slee, boeken•beurs, design•keuken•tafel, fiets•slot, gerste•brood, keuken•tafel•gesprek, verkeers•overtreding, voor•deur, zijde•teelt*
- **na voorvoegsels:** *be•planten, des•interesse, ge•bergte, ge•opend, kei•goed, on•schuldig*
- **na grondwoorden van afleidingen, verbogen en vervoegde vormen als het grondwoord op een klinkerteken eindigt:** *boei•en, brei•ster, fondu•en, fraai•er, kraai•en, lobby•en, zee•en*
- **vóór achtervoegsels en uitgangen als die met een medeklinker beginnen:** *adel•lijk, boom•pje, geberg•te, huis•je, werk•ster, werk•te*

310 **UITZONDERING: Breng in afleidingen, verbogen en vervoegde vormen zo veel mogelijk medeklinkertekens naar de tweede regel als het grondwoord op een of meer medeklinkers eindigt en het achtervoegsel of de uitgang met een klinker begint.** Op de eerste regel mag de uitspraak van de klinker niet veranderen: als de lettergreep vóór de afbreking een korte klinker bevat, mag de eindmedeklinker van die lettergreep niet naar de tweede regel gaan (niet *ka•sten*, maar *kas•ten*). Op de tweede regel mogen alleen medeklinkercombinaties komen die aan het begin van een Nederlands woord kunnen staan (niet *her•fstig*, maar *herf•stig*). Als de eindmedeklinker van het grondwoord verdubbeld wordt, wordt afgebroken tussen de twee medeklinkers.

- *amb•ten, boe•ken, bre•de, geeu•wen, herf•stig, kas•ten, kra•len, lau•weren, lei•ding, lera•res, onschul•dig, prach•tig, tafe•len, trou•wen, wer•ken, zan•ger*
- **bij een verdubbelde medeklinker:** *aerobic•cen, bak•ker, big•gen, gom•metje, kap•per, quiz•zen, schub•ben, ster•ren, vel•letje, zeg•gen*

311 **MAAR: Breek in afleidingen met de achtervoegsels *-aard*, *-aardig* en *-achtig* toch af vóór het achtervoegsel.** Er gaat geen medeklinker naar de tweede regel.

- *eigen•aardig, leugen•achtig, wreed•aard*
- **uitzonderingen:** *do•laard, grijn•zaard, Span•jaard, vein•zaard*

312 **HOOFDREGEL 2: In ongelede woorden en ongelede woorddelen kunnen we afbreken op een grens die we horen als we het woord of het woorddeel scanderend uitspreken.** Op de eerste regel mag de uitspraak van de klinker niet veranderen: als de lettergreep vóór de afbreking een korte klinker bevat, mag de eindmedeklinker van die lettergreep niet naar de tweede regel gaan (niet *ko•smos*, maar *kos•mos*). Op de tweede regel mogen alleen medeklinkercombinaties komen die aan het begin van een Nederlands woord kunnen staan (niet *beam•bte*, maar *beamb•te*). Bij een dubbele medeklinker wordt afgebroken tussen de twee medeklinkers.
Een woord of een woorddeel is ongeleed als er geen enkele samenstelling, afleiding of vormverandering door een uitgang in te onderscheiden is.

- **tussen klinkertekens die niet samen één klank of tweeklank vormen:** *ali•as, coca•ine, gradu•eel, ma•is* (van *maïs*, naast het eenlettergrepige *mais*), *muse•um*
- **tussen een lange klinker of tweeklank en een medeklinker:** *au•to, co•yo•te, de•tail, eu•ro, ij•zer, ka•jak, pu•bliek, ta•fel, zij•de*
- **tussen medeklinkers na een korte klinker:** *beamb•te, cos•metica, fon•due, hoc•key, hop•la, kos•mos, mag•neet, mag•nolia*
- **bij een dubbele medeklinker:** *intermez•zo, kas•sier, lob•by, piz•za, sok•kel, de shuf•fle, ik shuf•fel, truf•fel*

313 **BEPERKINGSREGEL: Breek bij de toepassing van de bovenstaande regels niet af op plaatsen waar één klinkerteken geïsoleerd op een regel komt te staan, los van het woord of het woorddeel waar het bij hoort of waarvan het de begin- of eindletter vormt.** Hetzelfde geldt voor geïsoleerde medeklinkers, symbolen, cijfers en speciale tekens.

- **in samenstellingen:** *muil•ezel* (niet *muile•zel*), *regio•politie* (niet *regi•opolitie*)
- **in afleidingen, verbogen en vervoegde vormen:** *amoreel* (niet *a•moreel*), *ge•opend* (niet *geo•pend*), *weeë* (niet *wee•e*)
- **in ongelede woorden:** *cavia* (niet *cavi•a*), *employé* (niet *employ•é*), *ezel* (niet *e•zel*), *regio* (niet *regi•o*)
- **bij andere geïsoleerde tekens:** geen afbreking in *la's, werkt, A-kant, e-mail, 6'je*

314 **Geef het grondwoord van een verkleinvorm met een verdubbelde klinker bij afbreking zijn oorspronkelijke vorm terug.**

aloëetje - aloë•tje, autootje - auto•tje, cafeetje - café•tje, demootje - demo•tje, facsimileetje - facsimile•tje, omaatje - oma•tje, parapluutje - paraplu•tje, radiootje - radio•tje, taxietjes - taxi•tjes, ufootje - ufo•tje

315 **Laat de apostrof in verkleinwoorden en in afleidingen, verbogen en vervoegde vormen van afkortingen weg bij afbreking op de plaats van de apostrof.**

- **verkleinwoorden:** *baby'tje - baby•tje, tiramisu'tje - tiramisu•tje*
- **afkortingen:** *cd'tje - cd•tje, gsm'de - gsm•de, sms'en - sms•en*

316 **Laat het trema weg op de eerste letter na een afbreking.**

be•eindigen (*beëindigen*), *cre•eren* (*creëren*), *proza•isch* (*prozaïsch*), *ru•ine* of *ruï•ne* (*ruïne*), *zee•en* (*zeeën*)

317 **Zet geen extra streepje bij afbreking op de plaats waar al een koppelteken staat.**

Noord-Ierland

318 **Breek bij voorkeur niet af op plaatsen die door een misleidend woordbeeld tot leesfouten kunnen leiden.**

bom•melding (liever niet *bommel•ding*), *massage•bed* (liever niet *massa•gebed* als het om een bed gaat)

LIJST MET LETTERCOMBINATIES

Hieronder vindt u een lijst met lettercombinaties die bij het afbreken aanleiding kunnen geven tot twijfel. Het gaat voornamelijk om lettercombinaties in woorden en woorddelen van vreemde oorsprong, onder andere uit het Grieks, Latijn, Frans en Engels. Specifieke woorden kunt u het best opzoeken in de Woordenlijst: die geeft alle afbreekplaatsen weer.

Bij woorden en woorddelen van Franse en Engelse oorsprong moet u rekening houden met het volgende onderscheid. Bij woorden van Franse oorsprong kan in woorden of woorddelen die normaal als één lettergreep worden uitgesproken, toch afgebroken worden als de afgebroken delen uitspreekbaar blijven, bijvoorbeeld in *ca•che-pot* en *che•que*. Bij woorden van Engelse oorsprong kan in eenlettergrepig uitgesproken woorden of woorddelen niet afgebroken worden, bijvoorbeeld in *bridge* (niet *brid•ge*) en *cheeseburger* (niet *chee•seburger*).

Als u een woord afbreekt, zet u aan het einde van de regel een afbreekstreepje (-) op de plaats waar het woord afgebroken wordt. In de voorbeelden hieronder wordt met een bolletje aangegeven waar voor de genoemde lettercombinatie het afbreekstreepje komt. De voorbeelden hieronder geven dus niet alle afbreekplaatsen van een woord aan.

LETTERS	TOELICHTING	VOORBEELDEN
-aard **-aardig** **-achtig**	Er wordt onmiddellijk vóór de achtervoegsels *-aard*, *-aardig* en *-achtig* afgebroken. Er gaat geen medeklinker naar de tweede regel.	• *eigen•aardig, leugen•achtig, wreed•aard* • **uitzonderingen:** *do•laard, grijn•zaard, Span•jaard, vein•zaard*
cch	Uitgesproken als /k/. Er wordt tussen *c* en *ch* afgebroken.	*mac•chiato, pinoc•chio*
ch	Uitgesproken als /ch/ zoals in *lach*, /tsj/ zoals in *tsjilp* of /sj/ zoals in *sjaal*. Als *ch* tussen klinkers staat, wordt altijd vóór *ch* afgebroken, ongeacht de uitspraak of de spelling van de voorgaande klinker.	*crè•che, goo•chelen, ka•chel, ma•cho*
ci	In leenwoorden, uitgesproken als /s+j/ zoals in *donsjas* of /sj/ zoals in *sjaal*. Wordt bij afbreking toch beschouwd als een combinatie van een medeklinker en een klinker. Er kan daardoor na de *i* afgebroken worden.	*afici•onado, anci•enniteit, soci•aal*
coa-	Het woord *coalitie* is ongeleed. Er kan daardoor zowel na de *o* als na de *a* afgebroken worden.	*coa•litie* of *co•alitie*
cua **cue** **cui** **cuo** **cuu**	Als deze combinaties met /kj/ of /kw/ uitgesproken worden, vormen ze één lettergreep. Als ze met /kuu/ uitgesproken worden, behoort de klinker die op *cu* volgt, tot een andere lettergreep.	• **één lettergreep:** *barbecue•en, Ecua•dor* • **twee lettergrepen:** *evacu•atie, evacu•eren, promiscu•iteit, vacu•um*

LETTERS	TOELICHTING	VOORBEELDEN
des-	In leenwoorden met het element *des-* wordt er afgebroken na *des-*. Bij een ongeleed woord gaat de *s* van *des-* naar de volgende regel als de *e* als een lange klinker wordt uitgesproken.	• *des•activeren, des•assimilatie, des•avoueren, des•interesse* • **ongeleed woord:** *de•sastreus*
di	In leenwoorden, uitgesproken als /dj/. Wordt bij afbreking toch beschouwd als een combinatie van een medeklinker en een klinker. Er kan daardoor na de *i* afgebroken worden.	*adi•eu*
dia-	In de meeste woorden wordt het Griekse element *dia-* niet als een woorddeel beschouwd. Er kan daardoor ook na de *i* afgebroken worden. Als *dia-* een apart woorddeel is, kan er alleen na *dia-* afgebroken worden.	• *dia•betes* of *di•abetes, diag•nose* of *di•agnose, di•alectisch* of *dia•lectisch, dia•mant* of *di•amant, diar•ree* of *di•arree* • **geleed woord:** *dia•avond, dia•theek*
dj	In leenwoorden, uitgesproken als /dj/ of /dzj/. De medeklinkercombinatie *dj* wordt beschouwd als een combinatie die in het Nederlands niet aan het begin van een woord kan staan. Er wordt in principe tussen *d* en *j* afgebroken.	• *Cambod•ja, maharad•ja, rad•ja* • **uitzonderingen:** *ba•djing, ban•djir, ha•dji, mes•djid*
dys-	In woorden met het element *dys-* wordt er afgebroken na *dys-*.	*dys•artrie, dys•calculie, dys•enterie, dys•lecticus, dys•orthografie*
-elijk **-eren** **-erig** **-erij** **-erik**	Na een tweeklank kan de *e* van *-elijk, -eren, -erig, -erij* en *-erik* bij de lettergreep van de tweeklank blijven maar ook naar de volgende regel gaan.	*draaie•rig* of *draai•erig, eie•ren* of *ei•eren, luie•rik* of *lui•erik, vleie•rij* of *vlei•erij, vrije•lijk* of *vrij•elijk*
gea **geo**	In leenwoorden, uitgesproken met /zj/ of /dzj/. Binnen de combinaties *gea* en *geo* wordt niet afgebroken.	*fla•geolet* of *flageo•let, oran•geade* of *orangea•de, ser•geant, Georges* (niet *Ge•orges*)
gi	In Franse leenwoorden, uitgesproken als /zj/. Wordt bij afbreking toch beschouwd als een combinatie van een medeklinker en een klinker. Er kan daardoor na de *i* afgebroken worden.	*stagi•air*
gn	In Franse leenwoorden, uitgesproken als /nj/ zoals in *plunje*. De medeklinkercombinatie *gn* wordt beschouwd als een combinatie die in het Nederlands niet aan het begin van een woord kan staan. Er wordt tussen *g* en *n* afgebroken.	*beig•net, campag•ne, champag•ne, sig•naal*

LETTERS	TOELICHTING	VOORBEELDEN
gua **gue** **gui**	In leenwoorden, uitgesproken met /g/ zoals in *goed*, /ɣ/ zoals in *garçon*, /gw/ of /ɣw/. Binnen de combinaties *gua*, *gue* en *gui* wordt niet afgebroken.	• *body•guard, gua•camole, Gua•temala, Guer•nica, guer•rilla, gui•dance, gui•de* (Frans), *gui•don, guil•lotine, guir•lande, sangui•nicus, sangui•nisch, vo•gueing* • **uitzonderingen:** Bij *lingu•ist, pingu•in* en ermee gevormde samenstellingen en afleidingen (*lingu•istisch, sociolingu•istiek*) kan er afgebroken worden tussen *u* en *i*. In de volgende woorden kan zowel voor als na de *a* afgebroken worden: *gua•no* of *gu•ano, gua•ve* of *gu•ave, legua•nen* of *legu•anen*.
-ien **-ier** **-ienne** **-ière**	In Franse leenwoorden wordt binnen de achtervoegsels *-ien* en *-ier* niet afgebroken. Binnen de achtervoegsels *-ienne* en *-ière* kan wel afgebroken worden.	• ***-ien, -ier*:** *an•cien, ate•lier, bou•vier, col•lier, opti•cien, pre•mier* • ***-ienne, -ière*:** *cabareti•ère* of *cabaretiè•re, lesbi•enne* of *lesbien•ne, premi•ère* of *premiè•re*
ll	Als de medeklinkercombinatie *ll* in leenwoorden als /j/ of /lj/ wordt uitgesproken, kan er ook tussen de twee *l*'en afgebroken worden.	*bouil•lon, espadril•le, gueril•la, pael•la*
ñ	In Spaanse leenwoorden wordt vóór de *ñ* afgebroken.	*se•ñor, se•ñora*
nc	Uitgesproken als /ng+k/ zoals in *klank*. Er wordt tussen *n* en *c* afgebroken als er een klinker volgt.	• **gevolgd door een klinker:** *bran•card, con•cours, on•coloog* • **gevolgd door een medeklinker:** *acupunc•tuur, func•tie*
ng	Uitgesproken als /ng/ zoals in *ring* of als /ng+g/ zoals in *Congo*. Er wordt tussen *n* en *g* afgebroken als er een klinker volgt.	• **gevolgd door een klinker:** *Con•go, din•getjes, konin•gin, man•gaan, zan•ger* • **gevolgd door een medeklinker:** *kong•si*
nj	Er wordt tussen *n* en *j* afgebroken.	*an•jer, fran•je, Span•jaard*
nk	Uitgesproken als /ng+k/ zoals in *bank*. Er wordt tussen *n* en *k* afgebroken als er een klinker volgt. Hetzelfde geldt voor *nk* in verkleinwoorden bij woorden op *-ing*.	• **gevolgd door een klinker:** *ban•kier, drin•ken* • **in een verkleinwoord bij een woord op *-ing*:** *kettin•kje* • **gevolgd door een medeklinker:** *Pink•steren*
oy	In leenwoorden, uitgesproken als /wa/. Bij die uitspraak wordt binnen deze combinatie niet afgebroken.	*flamboy•ant, foy•er, roy•aal* (naast *ro•yaal*, met uitspraak /roojaal/), *tutoy•eren*

LETTERS	TOELICHTING	VOORBEELDEN
pan-	In woorden met het Griekse element *pan-* wordt er afgebroken na *pan-*. In een ongeleed woord gaat de *n* van *pan-* naar de volgende regel als er een klinker volgt.	• *pan•hellenisme, pan•orthodox, pan•theïsme* • **ongeleed woord:** *pa•norama*
pro-	In ongelede woorden en ongelede woorddelen met het element *pro-* wordt er afgebroken na *pro-*. Als de *o* als een korte klinker wordt uitgesproken, wordt er afgebroken na de erop volgende medeklinker.	• **met lange klinker /oo/:** *pro•clameren, pro•ducent, pro•gramma* • **met korte klinker /o/:** *prog•nose, pros•pectie, pros•titutie*
qua **que** **qui** **quo**	Uitgesproken met /k/ of /kw/. Binnen de combinaties *qua, que, qui* en *quo* wordt niet afgebroken.	*cho•quant, fre•quent, quo•tiënt, te•quila* of *tequi•la*
-scoop **-scopie** **-scopisch**	In woorden met de eindelementen *-scoop, -scopie, -scopisch* wordt altijd vóór *sc* afgebroken, ongeacht de uitspraak van de voorgaande klinker.	*bio•scoop, broncho•scopie, micro•scopisch*
scri	In woorden met de eindelementen *-scriberen, -script* en *-scriptie* wordt onmiddellijk vóór dat element afgebroken. Bij *manuscript, prescriberen, prescriptie* en *descriptie* wordt er tussen de *s* en de *c* afgebroken, ongeacht de uitspraak van de voorgaande klinker.	• *in•scriberen, in•scriptie, sub•scriberen, sub•script* • **uitzonderingen:** *manus•cript, pres•criberen, pres•criptie, des•criptie* • **bijzondere gevallen:** *trans•criberen, trans•cript* en *trans•criptie* (de *s* van *scriberen, script* en *scriptie* is weggevallen)
sh	Als *sh* tussen klinkers staat, wordt altijd vóór *sh* afgebroken, ongeacht de uitspraak van de voorgaande klinker.	*ba•shing, cra•shen, fini•shen, pu•shen*
si	In leenwoorden, uitgesproken als /s+j/ zoals in *donsjas*, /sj/ zoals in *sjaal* of /zj/ zoals in *fusion*. Wordt bij afbreking toch beschouwd als een combinatie van een medeklinker en een klinker. Er kan daardoor na de *i* afgebroken worden.	*fusi•on, monsi•eur, pensi•on*
sj	In leenwoorden, uitgesproken als /sj/. Er wordt bij afbreking altijd vóór *sj* afgebroken, ongeacht de spelling van de voorgaande klinker. Er wordt niet afgebroken vóór de laatste lettergreep in verkleinwoorden van woorden die eindigen op *sj*.	• *an•sjovis, arti•sjok, bol•sjewist, derwi•sjen, koo•sjer, pa•sja* • *derwisje* (niet *derwis•je*)
sp	In ongelede woorden en ongelede woorddelen wordt tussen *s* en *p* afgebroken.	*gos•pel*

LETTERS	TOELICHTING	VOORBEELDEN
spl	In ongelede woorden en ongelede woorddelen wordt tussen *s* en *pl* afgebroken.	*dis•play, es•planade*
spr	In ongelede woorden en ongelede woorddelen wordt tussen *s* en *pr* afgebroken.	*es•presso, es•prit*
st	In ongelede woorden en ongelede woorddelen wordt tussen *s* en *t* afgebroken, ongeacht de uitspraak van de voorgaande klinker. Bij gelede woorden worden de gewone regels gevolgd.	• **ongeleed woord of woorddeel:** *cys•te, kloos•ter, kos•tuum, mees•ter, oes•ter, sys•teem* • **geleed woord:** *dor•stig, mors•te, vrij•ster*
str	In ongelede woorden en ongelede woorddelen wordt tussen *s* en *tr* afgebroken, ongeacht de uitspraak van de voorgaande klinker.	*apos•trof, balus•trade, catas•trofe, claus•trofobie, dis•trict, illus•treren, indus•trie, orkes•treren*
ti	Uitgesproken als /(t)s+j/ of /(t)sj/ in Engelse en Franse leenwoorden. Wordt bij afbreking toch beschouwd als een combinatie van een medeklinker en een klinker. Er kan daardoor na de *i* afgebroken worden.	*concurrenti•eel, initi•atief, pati•ent, politi•oneel, scienceficti•on, stati•on*
trans-	In woorden met *trans-* als beginelement wordt afgebroken na *trans-*.	• *trans•actie, trans•criberen, trans•cript, trans•criptie* • **uitzondering:** *tran•sit*
ts	De medeklinkercombinatie *ts* wordt beschouwd als een combinatie die in het Nederlands niet aan het begin van een woord kan staan. Er wordt in principe tussen *t* en *s* afgebroken.	• *art•sen, boet•seren, nert•sen* • **uitzonderingen:** *tsee•tseevlieg, tsie•tsiet*
tsj	De medeklinkercombinatie *tsj* wordt beschouwd als een combinatie die in het Nederlands niet aan het begin van een woord kan staan. Er wordt tussen *t* en *sj* afgebroken, behalve als er nog een andere medeklinker vóór *tsj* staat. Er wordt niet afgebroken vóór de laatste lettergreep in verkleinwoorden van woorden die eindigen op *tsj*.	• **tussen twee klinkers:** *dat•sja, hat•sjie, roet•sjen, tsarevit•sjen* • **tussen een medeklinker en een klinker:** *Man•tsjoerije, Sel•tsjoeks* • *tsarevitsje* (niet *tsarevits•je*)
tz	De medeklinkercombinatie *tz* wordt beschouwd als een combinatie die in het Nederlands niet aan het begin van een woord kan staan. Er wordt in principe tussen *t* en *z* afgebroken.	• *het•ze, pret•zel, schnit•zel* • **uitzondering:** *tza•tziki*

LETTERS	TOELICHTING	VOORBEELDEN
uy	In leenwoorden, uitgesproken als /wi/ of /i/. Binnen deze combinatie wordt niet afgebroken.	*Frans-Guy•anees, gruy•ère*
w	In de combinaties *auw*, *ouw*, *eeuw*, *ieuw* en *uw* maakt de *w* deel uit van de tweeklank, maar bij afbreking wordt die als een aparte medeklinker beschouwd. Daardoor kan de *w* naar de volgende regel gaan.	*kauw - kau•wen, rouw - rou•wig, leeuw - leeu•wen, kieuw - kieu•wen, ruw - ru•wer*
x	De *x* kan aan het begin en het einde van een lettergreep staan. Vóór en na een *x* tussen klinkers wordt niet afgebroken.	• *ex•cuus, ex•periment, fox•trot, gefax•te, mar•xist* • **tussen twee klinkers:** *alexan•drijn* (dus niet *ale•xandrijn* of *alex•andrijn), saxo•foon* (dus niet *sa•xofoon* of *sax•ofoon*), *taxi* (niet *ta•xi*)
y	In leenwoorden, uitgesproken als /j/. Als de medeklinker *y* tussen klinkers staat, wordt er vóór de *y* afgebroken.	*ca•yennepeper, co•yote, ma•yonaise, ro•yaal* (naast *roy•aal*, met uitspraak /rwajaal/)
zz	In leenwoorden, uitgesproken als /ts/ of /dz/. Er wordt tussen de twee *z*'en afgebroken.	*intermez•zo, piz•za*

Deze brochure is een uitgave van de Taaltelefoon, de taaladviesdienst van de Vlaamse overheid.

Redactie
An Bosmans, Dirk Caluwé (redactionele leiding), Stefaan Croon, Katleen Maesen, Kristien Spillebeen en Sara Van Calster

Met dank aan Yves Van Wilder, Veronique Verreycken en de Nederlandse Taalunie

Verantwoordelijke uitgever
Dirk Caluwé
Departement Kanselarij en Bestuur
Boudewijnlaan 30 bus 20
1000 Brussel

Grafische vormgeving
Absoluut
Leuven (Wijgmaal)

Depotnummer
D/2016/3241/199

Tweede, herziene uitgave, 2016

Hulp bij spellingvragen

ONLINE

U vindt alle informatie over de officiële spelling op de volgende webadressen:

Woordenlijst.org
De *Woordenlijst Nederlandse Taal* online, inclusief de *Leidraad* met de spellingregels.

Taaladvies.net
Tegelijkertijd zoeken in *Woordenlijst*, *Leidraad* én een databank met veelgestelde vragen. U kunt via het vraagformulier op deze website ook spellingvragen voorleggen aan de taaladviseurs van de Taaltelefoon.

Taaltelefoon.be
Uitgebreide set met antwoorden op veelgestelde spellingvragen en andere taalvragen. U kunt via het vraagformulier op deze website ook spellingvragen voorleggen aan de taaladviseurs van de Taaltelefoon. Via deze site kunt u zich ook abonneren op *Taallink*, het e-zine van de Taaltelefoon. Daarin leest u elke week het antwoord op een taalvraag.

facebook.com/taaltelefoon
twitter.com/taaltelefoon
taaltelefoon@vlaanderen.be

TELEFONISCH

Taaltelefoon: 078 15 20 25
elke werkdag van 9 tot 12 uur en
op schoolwoensdagen ook van 14 tot 16 uur

Vlaamse overheid

TAALTELEFOON